

# RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIEADRES: ALBERTSTRAAT 25, 2018 ANTWERPEN

## PUBLIEKRECHTELIJKE VRAAGTEKENS OVER DE TOEPASSELIJKHEID VAN DE NIEUWE HUURWET OP DE SOCIALE WONINGEN

### I. Inleiding

1. De commentaren op de «nieuwe huurwet»<sup>1</sup> overstelpen als het ware de rechtsliteratuur<sup>2</sup>. De vraag rijst dan ook naar de oorzaak voor nog maar eens een commentaar.

Het antwoord op deze vraag, en derhalve de motivering voor dit artikel, ligt in het specifieke, weinig behandelde onderwerp, nl. de toepasselijkheid van de nieuwe huurwet op de woningen die aan de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting of aan de door haar erkende vennootschappen, toebehoren (verderop «sociale woningen» genoemd).

De sociale huursector omvat ruim 200.000 woningen<sup>3</sup>, wat goed is voor één zesde van de huurwoningen. Deze

omvangrijke sector wordt gekenmerkt door een grote onduidelijkheid in de relatie tussen huurders en verhuurders en blijft, zoals reeds aangegeven, bijna onbesproken in de commentaren op de nieuwe huurwet.

In onze bijdrage zullen we ons hoofdzakelijk beperken tot de situatie van de woningen gelegen in het Vlaamse Gewest.

### II. De tendensen in de rechtsleer

2. Over de toepasselijkheid van de nieuwe huurwet op de sociale woningen kunnen we in de literatuur twee stellingen terugvinden.

De eerste stelling gaat ervan uit dat de nieuwe huurwet niet toepasselijk is op de sociale huisvesting, gezien het ge-regionaliseerd karakter van deze materie<sup>4</sup>.

Een tegenovergestelde visie, die wij eerder verdedigd hebben, stelt dat de nieuwe huurwet weliswaar niet rechtstreeks toepasselijk is, maar, door het ontbreken van een gewestelijke regeling, als gemeen recht fungeert<sup>5</sup>.

Om de correctheid van beide stellingen te onderzoeken is een toelichting aangaande de juridische aard van de nationale en regionale bevoegdheden noodzakelijk, evenals een korte uitweiding over de plicht van de rechter om recht te spreken.

3. In de klassieke federale staten worden verschillende bevoegdheidstypes onderscheiden<sup>6</sup>:

— De bevoegdheid met onmiddellijke derogatoire kracht: voor de deelgebieden waarvoor het ene niveau een

<sup>1</sup> Met de term «nieuwe huurwet» wordt in dit artikel de wet van 29 december 1983 betreffende de huur van onroerende goederen aangeduid (*B.S.*, 30 december 1983).

<sup>2</sup> Naast de weinig gedetailleerde «gebruikersgidsen» en de algemene werken betreffende de huurwetgeving kunnen we o.a. vermelden:

- Algemeen eigenaarsyndikaat, *Huurwet 1984, Eigenaarsmagazine*, speciaal nummer 1984, 32 pp.;

- Initiatiefgroep Huurwetgeving, *De nieuwe huurwet*, Brugge, Die Keure, 1984, 68 pp.;

- HUBEAU B., LIPPENS J. en VANDE LANOTTE J., *De nieuwe huurwet*, commentaar bij de wet van 29 december 1983, Antwerpen, Kluwer, 1984, 156 pp.;

- MERCHIERS Y., «De nieuwe huurwet. De huurprijs — de kosten en lasten — de terugbetaling — de borgstelling en de procedure», *R.W.*, 1983-84, 2145-2164;

- NIJS J., «De nieuwe huurwet van onroerend goederen van 29 december 1983», *T. Vred.*, 1984, 3-15;

- PHILIPPE D. en TAVERNE M., «Bref aperçu de la nouvelle loi relative aux contrats de louage des biens immeubles», *Revue du notariat belge*, 1984, 54-65;

- TRAEST G., «De plaatsbeschrijving en de verlenging in de nieuwe huurwet», *R.W.*, 1983-84, 2209-2220;

- VANKERCKHOVE J., «Petite réforme du louage et loyers en 1984», *J.T.*, 1984, 145-165.

<sup>3</sup> Volgens het jaarverslag van de N.M.H., werden einde 1982, 228.387 sociale woningen verhuurd, 104.425 in het Vlaamse Gewest, 89.134 in het Waalse Gewest en 34.828 in het Brusselse gewest.

<sup>4</sup> Zie o.a. MERCHIERS Y., *l.c.*, 2146.

<sup>5</sup> HUBEAU B., e.a., o.c., nrs. 21-25; deze stelling wordt eveneens verdedigd door de Initiatiefgroep Huurwetgeving (I.G.H., o.c.) en — zij het in een andere context — door JADOT B., «La résiliation du bail des logements sociaux», *J.T.*, 1983, 710-711, nrs. 9-10.

<sup>6</sup> Voor een uitvoerige bespreking zie o.a. HANGARTNER Y., *Die Kompetenzverteilung zwischen Bund und Kantonen*, Bern, Lang, 1974, 250 pp. Het studiemateriaal voor dit nummer werd verzameld tijdens een studieverblijf aan het Institut Suisse de Droit Comparé, in Lausanne, mogelijk gemaakt door een «von Calker»-studiebeurs van dit instituut.

dergelijke bevoegdheid toegewezen krijgt, verliest het andere niveau, vanaf de inwerkingtreding van de bevoegdheidsverdeling, iedere regelingsmogelijkheid. De bestaande regeling blijft behouden, maar kan door het niet-bevoegde niveau niet meer gewijzigd worden, ook niet indien het bevoegde niveau niet handelend optreedt.

— Concurrentiële bevoegdheid: dit type bevoegdheid houdt in dat het niet-bevoegde niveau op het betreffende gebied reglementerend kan optreden, totdat het bevoegde niveau van zijn bevoegdheid gebruik maakt. In tegenstelling tot de andere bevoegdheidstypes, wordt de bevoegdheid van het principieel niet-bevoegde niveau bepaald door het al of niet optreden van het bevoegde niveau.

— Parallele bevoegdheden: deze bevoegdheden worden gekenmerkt door het voortbestaan van bevoegdheden op verschillende niveaus, ongeacht het al dan niet uitoefenen van de bevoegdheid door het ene of het andere niveau. Deze bevoegdheden komen bijvoorbeeld voor wanneer, afgezien van het bestaan van een centrale subsidieregeling of van de hoogte ervan, de deelstaten de vrijheid behouden al dan niet een subsidie in te stellen.

4. Het is een onbetwist gegeven dat, in de Belgische staatsstructuur, zowel de nationale als de regionale bevoegdheden een onmiddellijke derogatoire kracht hebben<sup>7</sup>.

Het ontbreken van een gehele of gedeeltelijke gewestelijke regeling voor de sociale huursector, is dus op zich geen argument voor een bevoegdheid van de nationale wetgever, en er kan geen sprake zijn van een rechtstreekse toepassing van de nieuwe huurwet op de sociale woningen.

De conclusie van de eerste strekking lijkt bevestigd te worden.

5. Een aantal elementen maken een nuancering echter noodzakelijk. De bestaande lacunes in de reglementering<sup>8</sup> worden immers versterkt door het ontbreken van contractuele bepalingen op verschillende terreinen.

Zonder ons aan een exhaustief onderzoek van de sociale huurcontracten te wagen<sup>9</sup>, is uit onze praktijkervaring ge-

bleken dat vaak enkel mondelinge overeenkomsten worden gebruikt (vooral bij oudere woningen, die gekenmerkt worden door een eveneens oudere bevolking die reeds lange tijd in de betreffende woningen woont), dat de schriftelijke overeenkomsten vaag en of onvolledig zijn en bovendien geregeld aangevuld worden door betwistbare en effectief betwiste reglementen van inwendige orde. Dit alles heeft tot gevolg dat de partijen bij een betwisting vaak in het «rechtsledige» terechtkomen.

De rechter die de betwistingen moet oplossen, en voor wie rechtsweigeren verboden is, heeft aan het ontbreken van iedere regeling uiteraard geen boodschap. Hij moet oplossingen vinden, op de manier die hij het beste oordeelt. Artikel 5 van het Gerechtelijk Wetboek legt hem immers wel een rechtsprekingsplicht op, maar geeft niet aan op welke manier hij deze plicht moet uitvoeren bij stilzwijgen, duisterheid of onvolledigheid van de wet<sup>10</sup>.

Het is duidelijk dat, bij de beoordeling van een sociaal huurgeschil, de rechter die geen enkele adequate contractuele of wettelijke basis heeft voor de beslechting ervan, ook naar het al dan niet gewijzigde gemene recht kan verwijzen.

Deze algemene opmerking houdt echter verschillende belangrijke gevolgen in. Ten eerste is het gemene recht niet automatisch van toepassing. De rechter kan autonoom oordelen dat bv. de billijkheid of, zelfs meer aangewezen, de regeling (zo die ter zake bestaat) in de andere gewesten, hem als leidraad zullen dienen.

Ten tweede is het alleen noodzakelijk om deze bronnen op te sporen wanneer geen enkele juridische basis aanwezig is, met andere woorden, voor zover in de reglementen of de overeenkomsten geen bepalingen ter zake opgenomen zijn.

Door de mogelijkheid om via contractuele bepalingen de noodzaak tot verwijzing naar het gemene recht uit te schakelen, is tevens aangegeven dat de diversiteit van de overeenkomsten een uniform antwoord op de vraag naar de toepasselijkheid van de nieuwe huurwet op de sociale woningen, onmogelijk maakt.

6. Als voorlopige conclusie kunnen we stellen dat de visie als zou de nieuwe huurwet niet toepasselijk zijn op de sociale huurwoningen niet houdbaar blijft, wegens de contractuele en wettelijke lacunes van de sociale huursector, en het verbod tot rechtsweigeren.

Dit leidt *niet* tot de conclusie dat de nieuwe huurwet automatisch de hiaten van de regionale wetgeving opvult. Allereerst wordt de verwijzing naar de nieuwe huurwet tegengegaan indien een degelijke contractuele regeling bestaat en bovendien is het de rechter die autonoom beslist hoe hij het «rechtsledige» opvult.

Daarmee is ook het belangrijkste verschil aangegeven met een gewone verwijzing naar het suppletief recht. Suppletief recht is enkel mogelijk binnen dezelfde rechtsorde. Inzake sociale huisvesting verhindert het regionale karakter van de wetgeving een «suppletieve» en dus als het ware automatische verwijzing naar het gemene recht.

men en hebben tot een zekere uniformisering van de nieuwe overeenkomsten geleid, zonder echter een wijziging aan te brengen in de bestaande overeenkomsten.

<sup>10</sup> Zie o.a. VAN GERVEN, W., *Beginselen van het Belgisch Privaatrecht*, Algemeen deel, Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, Antwerpen, 1969, 28.

<sup>7</sup> «Dit alles sluit ook in dat de nationale machten, de gewestelijke machten en de gemeenschapsmachten, exclusieve bevoegdheidsterreinen (in onze terminologie: bevoegdheden met onmiddellijke derogatoire kracht, -J.V.L.-) hebben. Zelfs wanneer verschillende territoriale machten voor een zelfde materie bevoegd zijn, kunnen ze niet concurrerend (in onze terminologie: parallel -J.V.L.-) voor die materie bevoegd zijn, doch slechts exclusief voor deels aspecten van die materie» (SENELLE R. en VAN DE VELDE E., *De staatshervorming in België*, III, *Teksten en documenten*, nr. 326, Brussel, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, nr. 28).

<sup>8</sup> Het sociaal huurstelsel voor het Vlaamse Gewest wordt geregeld door het K.B. van 18 december 1979 houdende reglementering, voor het Vlaamse Gewest, van het huurstelsel betreffende de woningen die aan de door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting erkende vennootschappen of aan de Nationale Maatschappij zelf toebehoren (B.S., 22 december 1979), aangevuld door het M.B. van 12 februari 1980 tot vaststelling van de lasten en kosten die al dan niet begrepen zijn in de huurprijs van de woningen die aan de door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting erkende vennootschappen of aan de Nationale Maatschappij zelf toebehoren (B.S., 13 mei 1980).

<sup>9</sup> Tot op heden is geen standaardovereenkomst voor de verschillende maatschappijen opgelegd, dit in tegenstelling tot het Brussels en Waalse Gewest. Pogingen in deze richting worden onderno-

Wegens de autonome beslissingsmogelijkheid van de rechter leek het ons interessant summier enkele vonnissen en arresten te bespreken die de verschillende mogelijkheden om de rechtsweigering inzake sociale huur tegen te gaan, aangeven<sup>11</sup>.

### III. Tendensen in de rechtspraak

7. Een interessant arrest werd op 10 februari 1983 door het Hof van Cassatie gewezen<sup>12</sup>. Het Hof werd voor de vraag gesteld, in hoeverre op de sociale huurder de verplichting rust het gehuurde goed effectief te bewonen.

De betrokken huurder woonde reeds geruime tijd niet meer in de woning en daarom startte de plaatselijke maatschappij een procedure tot ontbinding van de huur. Deze ontbinding werd door de feitenrechter geweigerd.

Noch de gewestelijke regeling (het betrof *in casu* een woning uit het Waals gewest), noch het contract bevatte de verplichting tot effectieve bewoning. Daarom baseerde de maatschappij zich onder andere op de bepaling van artikel 1728 B.W., krachtens welke de huurder gehouden is het gehuurde goed, bij ontstentenis van contractuele bepalingen, te gebruiken volgens de bestemming die naar gelang van de omstandigheden vermoed kan worden.

De argumenten van de huisvestingsmaatschappij waren dus duidelijk gebaseerd op een redenering die ervan uitging dat, bij stilzwijgen van wet en overeenkomst, het gemene recht van kracht was.

Het Hof heeft deze vraag niet echt beantwoord. Volgens het Hof blijkt de verplichting tot effectieve bewoning uit de geest zelf van de Huisvestingscode. Er bestaat dus geen stilzwijgen van de reglementering, en de vraag naar de wenselijkheid van een verwijzing naar het gemene recht is overbodig.

8. Een tweede mogelijkheid om de rechtsweigering inzake sociale huur tegen te gaan, wordt geïllustreerd door ver-

schillende vonnissen m.b.t. de mogelijkheid tot ongemotiveerde opzegging in de sociale huur<sup>13</sup>.

De vraag naar deze mogelijkheid rees naar aanleiding van de opzeggingsbeperkingen die tijdens de periode van de tijdelijke huurwetten van kracht waren. Iedereen was het erover eens dat deze tijdelijke huurwetten niet op de sociale huursector van toepassing waren, o.a. omdat deze exclusiviteit — weliswaar pas de laatste jaren — uitdrukkelijk in de wet opgenomen was<sup>14</sup>. Desondanks werden verschillende procedures gevoerd waarbij twee tendensen zich aftekenden: een eerste tendens, die stelde dat het gemene recht van kracht was, welk recht geen motivering van de opzegging vereiste (ook in de definitieve bepalingen van de nieuwe huurwet is geen motivering vereist); en een tweede tendens, die de opzegging zonder reden in de sociale huursector als strijdig met de rechten van de mens of als een vorm van rechtsmisbruik beschouwde.

De eerste richting gaat ervan uit dat, bij stilzwijgen van overeenkomst en wettelijke reglementering, automatisch de regeling van het gemene recht geldt. Deze theorie past in feite het gemene recht, of, beter gezegd, de toepassing ervan aan, aan de specifieke omstandigheden van de sociale huursector. Meer bepaald wordt niet aanvaard dat de ongemotiveerde opzegging, ook in de sociale huursector zomaar kan worden toegepast, omdat de sociale huurregeling juist tot doel heeft de minder begoede huurder te beschermen.

9. Daarmee zijn we bij een derde mogelijkheid gekomen, die zeer duidelijk geïllustreerd wordt door het vonnis van de Vrederechter van Zelzate van 9 juni 1983<sup>15</sup>.

In deze zaak betwistten de huurders een verhoging van de provisie voor de algemene kosten. Bij hun betwisting eisten zij eerst stavingsstukken.

Hoewel het vonnis hoofdzakelijk nagaat in hoeverre privaatrechtelijke beginselen van toepassing zijn op een met openbare dienst belaste instelling (zie voetnoot 11), is de gedachtengang toch typerend. De vrederechter stelt: «Overwegende dat een schuldeiser gebonden is het detail op te geven van zijn schuldvorderingen, en deze te staven door bewijsstukken; (...) dat bewust voorschrijft niet onverenigbaar is met de noodwendigheden van een openbare dienst doch eraan dient te worden aangepast»<sup>16</sup>.

<sup>13</sup> In dit artikel wordt op de betreffende controverse niet dieper ingegaan. Het lijkt ons voldoende te verwijzen naar de artikelen van Hubeau (HUBEAU B., «De beëindiging van de sociale huurovereenkomst door de verhuurende maatschappij en de woononzekerheid van de sociale huurder», *Tegenspraak*, 1982, 378-418) en van Jadot (JADOT B., *l.c.*) en de in deze bijdragen aangehaalde rechtspraak.

<sup>14</sup> Met name sinds de wet van 23 december 1980, tot tijdelijke regeling van de huur- en andere overeenkomsten die het genot van een onroerend goed verlenen (*B.S.*, 25 december 1980).

<sup>15</sup> Vred. Zelzate, 9 juni 1983, *R.W.*, 1983-84, 2185-2188, met noot B. Hubeau (HUBEAU B., *l.c.*, *R.W.*, 1983-84, 2188-2203). Een gelijkaardige redenering lag ten grondslag aan het vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik (Rb. Luik, 9 november 1981, *Jur. Liège*, 1982, 237-238). De rechtbank oordeelde dat exorbitante clausules in het contract, wegens het specifiek karakter van de sociale huisvesting, beperkend uitgelegd moesten worden. Ook hier zien we dus een specifieke toepassing van algemene regels, zij het hier de algemene regels van interpretatie van een overeenkomst.

<sup>16</sup> Tot een tegenovergestelde conclusie kwam de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen (Rb. Antwerpen, 10 mei 1983, *R.W.*,

<sup>11</sup> Tegelijkertijd worden evenwel verschillende belangrijke vragen niet behandeld. Een eerste betreft de toelaatbaarheid van het toepassen van privaatrechtelijke regels op publiekrechtelijke verhoudingen. «La nécessité de fait et par conséquent la possibilité légale de recourir au Droit privé peut provenir du caractère exceptionnel du Droit administratif. Celui-ci n'est pas complet. Il n'établit pas, par exemple, une réglementation, nouvelle pour tous les contrats que devraient passer les administrations. Dans cette mesure, celles-ci doivent recourir au Droit privé» (WIGNY P., *Droit administratif. Principes généraux*, Bruylant, Brussel, 1962, nr. 183). VAN GERVEN stelt het meer genuanceerd, door het onderscheid tussen «door de overheid gesloten contracten» en «overheidscontracten» in acht te nemen bij de mate waarin het privaatrecht deze overeenkomsten beheerst (VAN GERVEN W., *Hoe blauw is het bloed van de prins?*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1984, 63).

Evenmin behandelen we het reglementair of contractueel karakter van de sociale huurrelatie (zie daarvoor o.a. JADOT B., «La résiliation du bail des logements sociaux», *J.T.*, 1983, 709-716 en HUBEAU B., «Het statuut van de 'diensten' in de sociale huur en de juridische kwalificatie van de relatie huurder/verhuurende partij», *R.W.*, 1983-84, 2188-2203, noot onder Vred. Zelzate, 9 juni 1983, *R.W.*, 1983-84, 2185-2188).

Beide vragen vertonen nochtans een duidelijke verwantschap met dit onderwerp.

<sup>12</sup> Cass., 10 februari 1983, *R.W.*, 1983-84, 2233-2236, *J.T.*, 1983, 85.

Het resultaat was dat de stavingsstukken jaarlijks een week ter inzage moesten worden gelegd.

Vertaald naar onze probleemstelling betekent dit dat volgens de derde tendens de nieuwe huurwet, als gemene recht, als leidraad moet dienen bij de oplossing van een geschil, voor zover de wet en de overeenkomst geen oplossing bieden. Deze leidraad moet dan wel aangepast worden aan de specificiteit van de sociale huursector.

10. Bij het vergelijken van de drie mogelijkheden, menen we dat vooral de derde mogelijkheid perspectieven biedt, en bovendien een garantie is voor een minimale rechtszekerheid. Een ruime interpretatie van de bestaande besluiten is niet alleen niet steeds mogelijk, maar bovendien eerder arbitrair. De conclusie van het eerder besproken arrest van het Hof van Cassatie mag dan wel evident zijn, op heel wat terreinen in het sociale huurrecht zijn de meningen sterk uiteenlopend. Een exhaustieve interpretatie van een vage en uiterst summiere tekst, zoals de Huisvestingscode en de betreffende huurstelsels, leidt dan tot onzekerheid en arbitraire beslissingen.

Het ongenueanceerd toepassen van het gemene recht daarentegen lijkt ons evenmin gewenst. Weliswaar zou deze mogelijkheid de zekerheid verhogen, maar de hoofdplicht van de rechter is ten slotte om bij stilzwijgen van de wet een aanvaardbare oplossing na de streven. De sociale huursector is in dat opzicht te specifiek en heeft totaal eigen doelstellingen, opdat een loutere verwijzing naar het gemene recht als aanvaardbaar kan beschouwd worden.

De derde oplossing ten slotte heeft zowel het voordeel van de rechtszekerheid, als de aanpassingsmogelijkheid aan de sociale huursector.

Het zal dus noodzakelijk zijn deze specificiteit nader aan te geven om verder te onderzoeken welke artikelen van de nieuwe huurwet toepasbaar zijn op de sociale huursector, en in welke mate.

Alvorens echter dit onderzoek aan te vatten, lijkt het ons nuttig de standpunten van de beleidsverantwoordelijken nader te bekijken.

#### IV. Standpunten van de beleidsverantwoordelijken

11. Door de heer Coppieters werd op 16 april 1984 een parlementaire vraag gesteld aan gemeenschapsminister Buchmann<sup>17</sup>. In deze vraag wordt naar de zienswijze van de minister gepeild m.b.t. de toepasselijkheid van de nieuwe huurwet op de sociale woningen.

De minister zelf vat zijn antwoord als volgt samen: «Als algemene conclusie dient er derhalve gesteld te worden dat

de huurreglementering — zowel de huidige, zoals zij voortvloeit uit het koninklijk besluit van 18 december 1979, als degene die desgevallend ter vervanging ervan zal uitgevaardigd worden — prioritair van toepassing is terwijl de wet van 29 december 1983, als onderdeel van het gemene recht, slechts van toepassing is voor al wat niet geregeld is door of krachtens de reeds gestelde specifieke wetgeving of er niet strijdig mede is als het gaat om dwingende bepalingen van openbare orde».

De minister onderscheidt dus twee mogelijkheden: ofwel is er geen reglementering, en in dit geval geldt het gemene recht, waarvan de nieuwe huurwet een belangrijk onderdeel is, ofwel zijn de bepalingen van het huurrecht van openbare orde. De eerste hypothese lijkt ons te ongenueanceerd opgelost, zoals we reeds eerder aangegeven hebben. De verwijzing naar het gemene recht is niet automatisch en bovendien kan een contractuele bepaling de verwijzing naar het gemene recht uitsluiten. De tweede hypothese is vrij irreëel. Bepalingen van openbare orde komen weinig voor<sup>18</sup>. Bovendien is de stelling van de minister betwistbaar, zij het in overeenstemming met de parlementaire voorbereiding van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen. Zeker wat het huurrecht *sensu stricto* betreft is het ons inziens duidelijk, dat de sociale huurregeling in sommige gevallen kan afwijken van nationale bepalingen die van openbare orde zijn.

Het standpunt van de minister wordt door hem zelf niet consequent toegepast. In hetzelfde *Bulletin van Vragen en Antwoorden* wordt de minister de vraag gesteld naar de mogelijkheid van een inzage-recht voor sociale huurders m.b.t. afrekeningen voor algemene kosten<sup>19</sup>. De minister antwoordt dat de betreffende reglementering geen enkele verplichting voor de erkende bouwmaatschappijen inhoudt om documenten of facturen ter inzage te leggen. Een inzage-recht veronderstelt dus volgens de minister een wijziging van de regionale reglementering.

Deze visie is ons inziens niet correct. De regeling betreffende de kosten en lasten betreft enkel de aanrekeningswijze, niet de manier waarop de kosten bewezen moeten worden. Aangaande de staving wordt in de reglementering (en in de meeste overeenkomsten) niets gezegd. Als de visie van de minister m.b.t. de toepasselijkheid van de nieuwe huurwet gevolgd wordt, is dus het gemene recht, en meer speciaal de bepaling van artikel 1728ter B.W. van toepassing, en is er derhalve in een inzage-recht voorzien.

We herhalen dat, ons inziens, dit inzage-recht inderdaad bestaat, op voorwaarde dat het contract geen andersluidende bepalingen bevat en dat de vrederechter de verwijzing naar het gemene recht als het meest aanvaardbare beschouwt. Het eenvoudigweg ontbreken van een regeling kan in elk geval geen verantwoording zijn voor het uitsluiten van het inzage-recht, omdat dit zou neerkomen op een verkapt vorm van rechtsweigering.

<sup>18</sup> Als mogelijke bepalingen die van openbare orde zijn, kunnen artikel 215 B.W. en artikel 1762bis B.W. aangegeven worden. Toch wordt het openbare-orde-karakter van deze artikelen zeker niet door een meerderheid van de auteurs en de rechtspraak aangenomen.

<sup>19</sup> *Parl. Vr. en Antw.*, VI. R., 1984, 5 juni 1984, 629, (Vr. nr. 16, J. De Mol).

1983-84, 2214-2244, met noot B. Hubeau (HUBEAU B., «Huurprijswedstrijden in de sociale huur: een toets aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur», *R.W.*, 1983-84, 2244-2255). Het hoofdargument van de rechtbank was echter dat de plaatselijke maatschappij enkel de onderrichtingen van de Nationale Maatschappij moest volgen. Als argument lijkt ons dat niet alleen incorrect — zie het eerder geciteerde vonnis van de Vrederechter van Zelzate —, maar bovendien erg pover. Het is toch duidelijk dat de onderrichtingen, die de Nationale Maatschappij slechts op een aantal deelgebieden kan verstrekken, slechts bindend zijn voor zover ze met de betreffende reglementering overeenstemmen.

<sup>17</sup> *Parl. Vr. en Antw.*, VI. R., 1984, 5 juni 1984, 630-631 (Vr. nr. 36; A. Coppieters).

12. De moeilijkheid van de verwijzing naar het gemene recht is blijkbaar wel tot de gewestelijke wetgever en de gewestelijke executieven doorgedrongen. Zowel in het Brussels als in het Waals gewest werd voor de sociale huursector een modelcontract opgesteld, waarbij uitdrukkelijk bepaald werd dat «de wet op de huurovereenkomsten op deze overeenkomst van toepassing (is), in zoverre de voor de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting en haar erkende vennootschappen specifieke wetgeving en reglementering of de bepalingen van de onderhavige overeenkomst die niet verboden zijn door eerstgenoemde wet, daarvan niet afwijken»<sup>20</sup>.

Deze bepaling geeft dus voorrang aan de gewestelijke reglementering én de contractuele bepaling. Bij stilzwijgen wordt het gemene recht automatisch toegepast. Deze toestand is derhalve verschillend van de situatie in het Vlaamse gewest, waar een dergelijke bepaling ontbreekt.

De verwijzing naar het gemene recht is echter niet beperkt door het stilzwijgen van de reglementering of de overeenkomst. Wanneer immers een contractuele bepaling door het gemene recht verboden wordt (zij het een relatieve of absolute nietigheid), is ze evenmin geldig. Deze bepaling geldt niet voor de reglementering. De reglementering kan afwijken van het dwingend gemene recht, de overeenkomst — voor zover niet rechtstreeks gebaseerd op de gewestelijke bepalingen — kan dit niet.

Concreet betekent dit voor de Brusselse en Waalse sociale huursector, dat de bepalingen van artikel 8 (Brussel) of 9 (Wallonië), m.b.t. de waarborg niet geldig zijn. In deze artikelen wordt overeengekomen dat de huurder een waarborg op rekening van de verhuurder moet storten, zonder interest voor de huurder. De nieuwe huurwet verbiedt dergelijke bepalingen voor overeenkomsten vanaf 1 januari 1984 aangegaan. Sociale huurders uit Brussel of Wallonië, die vanaf 1984 zijn beginnen te huren, kunnen de eventueel gestorte som teruggeisen, en deze op een geblokkeerde rekening plaatsen.

13. Ook in het Vlaamse gewest wordt gebruik gemaakt van een verwijzing naar het gemene recht, zij het op een meer bescheiden manier.

In het kader van de politiek van de Vlaamse Executieve om particuliere beleggers bij de sociale huisvesting te betrekken, stelde de Executieve een ontwerp van decreet op, houdende wijziging en aanvulling van de Huisvestingscode<sup>21</sup>.

Door deze wijziging zou de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting o.a. huurovereenkomsten kunnen sluiten voor onroerende goederen van deze beleggers. In een amendement van de Executieve op haar eigen ontwerp stelt zij: «Deze overeenkomsten worden beheerst door de gemeenschappelijk wettelijke regels, in zover hiervan niet afgeweken

wordt door decretale en reglementaire bepalingen inzake sociale huisvesting»<sup>22</sup>. Hoewel deze voorstellen niet de sociale huurcontracten zelf betreffen, geeft het duidelijk aan dat ook op het Vlaams regeringsvlak de vraag naar de toepasselijkheid van de nieuwe (en de oude) huurwet belangrijker wordt, zij het dat ze niet steeds op een consequente manier beantwoord wordt.

## V. Artikelsgewijs onderzoek naar de toepasselijkheid van de nieuwe huurwet

14. Zoals aangegeven gaan we bij dit onderzoek noodgedwongen ervan uit dat de overeenkomst die huurders en verhuurders bindt, niets zegt over de betwiste punten. Op zich is dat een eenvoudige veronderstelling, die echter in de praktijk minder eenvoudig toepasbaar is. Het is niet ondenkbaar bv. het stilzwijgen van het contract als een afkeuren van bepaalde mogelijkheden te interpreteren (zoals de minister in de bovengeciteerde parlementaire vraag ook deed m.b.t. de bewijslast van de kosten en lasten). Bovendien kan een bepaald onderwerp wel aangesneden zijn, maar in dermate vage termen dat in de praktijk niets gezegd wordt.

In al deze situaties zal de feitenrechter ten slotte moeten beslissen, of de overeenkomst nog een voldoende basis is of niet. Ons inziens is het logisch dat hij daarbij uitgaat van een vermoeden dat een bepaalde zaak niet geregeld is, zo zij niet volledig of duidelijk geregeld is. In de praktijk hebben de huurders weinig of geen inbreng in het opstellen van de overeenkomst. De maatschappijen gebruiken standaardovereenkomsten, die voor alle woningen die ze beheren, gelden of in elk geval voor grote groepen ervan dezelfde zijn. In deze context mag de rechter er ons inziens van uitgaan, dat het niet of onduidelijk regelen van een bepaalde materie niet ten koste van de huurder mag worden opgelost. Indien de overeenkomst niet duidelijk is, moet hij kunnen terugvallen op iets dat wel duidelijk en vaststaand is, zoals het gemene recht. De redenering is dus dat de maatschappij er zorg voor moet dragen goed uitgewerkte overeenkomsten op te stellen, en dat bij twijfel, de huurder het voordeel van de rechtszekerheid van het gemene recht moet genieten. Dit lijkt ons alleen maar een logisch tegengewicht voor de feitelijke ongelijkheid bij het contracteren.

15. Een tweede voorafgaande opmerking betreft de juiste begrenzing van de bevoegdheid «huisvesting». Meer specifiek moet onderzocht worden in hoeverre de verschillende contractuele bepalingen van een sociale huurovereenkomst ook tot de regionale bevoegdheid behoren.

Naargelang een onderwerp al dan niet tot de (expliciete of impliciete) bevoegdheden behoort<sup>23</sup>, zijn, in het geval

<sup>20</sup> Voor het Brussels Gewest: M.B. van 13 november 1981 tot goedkeuring voor het Brussels Gewest van de type-huurovereenkomst voor de woningen beheerd door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting of door de door haar erkende vennootschappen (B.S., 27 november 1981); voor het Waalse Gewest: M.B. van 6 december 1983 tot vaststelling van de type-huurovereenkomst voor de huur van door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting of de door haar erkende maatschappijen beheerde woningen (B.S., 6 maart 1984).

<sup>21</sup> *Parl. St.*, VI. R., 1983-84, nr. 259/1.

<sup>22</sup> *Parl. St.*, VI. R. 1983-84, nr. 259/4.

<sup>23</sup> Net zoals in de meeste staten met een verdeling van de bevoegdheden over verschillende gelijkwaardige niveaus, wordt een onderscheid gemaakt tussen expliciete en impliciete bevoegdheden. Expliciete bevoegdheden zijn die welke in de wet opgenomen worden. Impliciete bevoegdheden zijn die welke voor de effectieve uitoefening van de expliciete bevoegdheden onontbeerlijk zijn. De impliciete bevoegdheden zijn gebaseerd op artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen. Zowel uit de parlementaire voorbereiding, als uit de, sinds de

van stilzwijgen van wet én overeenkomst, twee mogelijkheden denkbaar :

*ofwel* is het deelgebied effectief een onderdeel van de bevoegdheidsuitoefening en geldt — met de reeds gemaakte restricties — het gemene recht als oplossing voor het «rechtsledige» ;

*ofwel* is het deelgebied geen onderdeel, en dan betekent dit dat, in ons geval, de gewesten ter zake niet bevoegd zijn en derhalve de nationale regeling rechtstreeks van toepassing is. Eventueel regionaal uitgewerkte bepalingen die toch deze bevoegdheid zouden inpalmen, zouden ongrondwettelijk zijn. Sinds kort kan een dergelijke ongrondwettelijke reglementering voor het Arbitragehof betwist worden.

Over de omvang van de bevoegdheden inzake huisvesting bestaat weinig betwisting. Uit de parlementaire voorbereiding van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 blijkt dat deze bevoegdheid o.a. ook insluit : «de financiering en de voorwaarden van de verkoop- en verhuurcontracten van de woningen van de openbare huisvestingsmaatschappijen»<sup>24</sup>. Met andere woorden : de gewestelijke overheid kan over alle voorwaarden van het huurcontract reglementerend optreden.

16. Een laatste voorafgaande opmerking heeft betrekking op de specificiteit van de sociale huisvesting. Eerder hebben we gesteld dat het gemene recht als leidraad diende, eventueel aangepast aan de specificiteit van de sociale huisvesting.

Het Hof van Cassatie vat deze specificiteit in zijn eerder geciteerd arrest als volgt samen : «Overwegende dat die maatschappijen onder meer tot doel hebben aan de meest misdeelde groepen van de bevolking bescheiden woningen te verhuren waarvan de huurprijzen niet hoger zijn dan hetgeen de begunstigden kunnen betalen ; dat de overheid die maatschappijen op verschillende manieren financieel helpt om ze in staat te stellen lagere dan de normale huurprijzen toe te passen».

Deze samenvatting betreft twee hoofdelementen :

— de kostprijs : waarbij niet alleen de huurprijzen, maar ook de kosten en lasten moeten worden gerekend<sup>25</sup>, die voor de betaalbaarheid van de betreffende woningen minstens even belangrijk zijn ;

— de toegang : het Hof stelt duidelijk dat de sociale huurwoningen voor minbegoeden bestemd zijn, d.w.z. dat de bevoegdheid inzake sociale huisvesting inherent ook een prioriteitsregeling inhoudt, en een regeling m.b.t. het beëindigen van de huur, wanneer niet meer aan bepaalde maximumgrenzen voldaan wordt.

wet van 1980, uitgebrachte adviezen van de Raad van State, blijkt een restrictieve interpretatie van dit artikel noodzakelijk te zijn.

<sup>24</sup> *Parl. St.*, Senaat, 1979-80, nr. 434/1, 20. Een amendement om deze definitie in de wettekst zelf op te nemen werd weggestemd, omdat het als overbodig werd beschouwd (*Parl. St.*, Senaat, 1979-80, nr. 434/2, 169-170). De voorwaarden van de huurcontracten behoren dus tot de expliciete bevoegdheden van de materie «Huisvesting», net zoals bv. de krotopruiming, de financiering van de sociale woningen, enz.

<sup>25</sup> Op dit ogenblik worden de kosten en lasten volgens kostende prijs aangerekend en sluit de gehele regeling nauw aan bij de gemeenschappelijke regeling, maar even denkbaar, en in sommige buurlanden van toepassing, is een systeem waarbij deze kosten eveneens in verhouding tot het inkomen worden aangerekend.

Het gemene recht zal dus pas als leidraad beschouwd kunnen worden voor zover het geen afbreuk doet aan de mogelijkheid tot vaststelling van huurprijzen aangepast aan de inkomenssituatie van de huurders en voor zover het toelaat dat bij de toegang een positieve discriminatie wordt doorgevoerd.

In de aanhef van het K.B. van 18 december 1979 wordt bovendien gesteld dat moet worden gestreefd naar een sluitend financieel beheer, zowel voor de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting als voor de door haar erkende vennootschappen. Het gemene recht is dus pas van toepassing voor zover het niet in belangrijke mate afbreuk doet aan de financiële leefbaarheid van de huisvestingsmaatschappijen.

17. Het eerste artikel van de nieuwe huurwet, art. 1728bis B.W., regelt de huurprijsaanpassing en beperkt de indexbedingen tot de wettelijke formule.

Het sociaal huurstelsel regelt deze materie exhaustief, zodat over de niet-toepasselijkheid van de nieuwe huurwet weinig twijfel bestaat.

Een argument om de nieuwe huurwet toch op de sociale woningen toe te passen, zou kunnen zijn dat de nieuwe regeling een algemeen economisch doel heeft en derhalve voor alle overeenkomsten geldt<sup>26</sup>. Ongeacht de correctheid van deze redenering, waarop we niet dieper ingaan, is bij de parlementaire bespreking zeer duidelijk gebleken dat deze conjuncturele argumenten niet voor de nieuwe huurwet gelden. Integendeel, juist een mogelijkheid tot vluggere stijging van de huurprijzen werd als een van de hoofddoelstellingen van de wet beschouwd<sup>27</sup>. Anders is het gesteld met de overgangsmaatregelen (artikelen 10 en 11 van de nieuwe huurwet). Daar werd uitdrukkelijk door de minister gesteld dat deze overgangsmaatregelen onder meer tot doel hadden de voorbijgaande matiging niet te vernietigen<sup>28</sup>. Dit is dus een doelstelling die duidelijk door conjuncturele argumenten is ingegeven, en die o.a. aanleiding gaf tot verschillende arresten van het Hof van Cassatie, die bevestigden dat zowel de prijsbeperking als de verlenging onder de tijdelijke huurwetgeving bepalingen van openbare orde waren<sup>29</sup>. In de wet van 23 december 1980 werd bewust de bepaling opgenomen dat de tijdelijke huurwetten niet op de sociale huisvesting van toepassing waren. Deze bepaling is niet in de nieuwe huurwet opgenomen, zodat strikt genomen voor de toepassing van de overgangsmaatregelen op alle, dus ook sociale, huurovereenkomsten gepleit kan worden. Gezien de connexiteit met de vroegere regeling is een dergelijke interpretatie echter niet houdbaar. De overgangsmaatregelen

<sup>26</sup> Voor een uitgebreidere bespreking van de mogelijkheid tot algemene huurprijzbeperkingen, via een nationale wet, zie VANDE LANOTTE J., «Van tijdelijke naar experimentele huurwetten», *R.W.*, 1983-84, 911, nrs. 29-30.

<sup>27</sup> «Daarom heeft de regering in maart 1983 een definitief wetsontwerp betreffende de huurovereenkomsten uitgewerkt, dat aan de blokkering van de huurprijzen een einde moet maken en aldus moet bijdragen tot de stimulering van de vastgoedsector» (*Parl. St.*, Kamer, 1983-84, nr. 807/9, 2).

<sup>28</sup> *Parl. St.*, Senaat, 1982-83, nr. 556/1, 11.

<sup>29</sup> Voor een overzicht van deze rechtspraak, zie HUBEAU B., LIPPENS J., VANDE LANOTTE J. en VANDENBERGHE J., «Overzicht van de rechtspraak tijdelijke huurwetgeving, 1975-1983», bijlage bij *T.R.D.*, 1983, 9, 53-54, nrs. 232-235.

len moeten de resultaten van de voorbije jaren beveiligen. Die resultaten werden niet beoogd voor de sociale huur-reglementering. In deze sector zijn de overgangsmaatregelen dus zonder voorwerp.

Tot besluit kunnen we zeggen dat artikel 1728*bis* B.W. en de overgangsmaatregelen van de artikelen 10 en 11 niet van toepassing zijn op de sociale huurovereenkomsten.

18. Het tweede artikel van de nieuwe huurwet (art. 1728*ter* B.W.) regelt de aanrekening van de zogenaamde kosten en lasten, en meer specifiek de verantwoordings- en bewijsplicht van deze kosten en lasten. Een lijst met de verdeling van de kosten over huurder en eigenaar, is niet opgegeven. De overeenkomst bepaalt nog steeds vrij deze regeling, en bij vaagheid van de contractuele bepalingen heeft de rechtspraak een zekere uniformiteit ontwikkeld<sup>30</sup>.

In het sociaal huurstelsel is de situatie net andersom. Het M.B. van 12 februari 1980, gebaseerd op het K.B. van 18 december 1979, geeft een verdeling van de kosten en lasten — zij het vrij vaag en soms intern inconsistent — die respectievelijk ten laste van de huurder of de verhuurder vallen. Artikel 8, § 2, van het geciteerde K.B. bepaalt bovendien dat de betreffende kosten en lasten die in het huurcontract voorzien zijn, aangerekend moeten worden, tegen kostende prijs, conform de onderrichtingen van de Nationale Maatschappij<sup>31</sup>.

Over de manier waarop de uitgaven moeten worden verantwoord en bewezen is niets opgenomen. Voor zover ons bekend zijn overeenkomsten met bepalingen aangaande de verantwoording en de bewijsvoering uiterst zeldzaam.

Dit heeft tot gevolg dat de rechter bij een betwisting in het rechtsledige belandt en dat, ons inziens, de meest logische oplossing een verwijzing is naar artikel 1728*ter* B.W., dat zeker aan de specificiteit van de sociale huisvesting aangepast is, waar het in het laatste lid van § 1 een regeling voor appartementscomplexen opgenomen heeft. Deze regeling behelst een inzagerecht bij de beheerder, *in casu* bij de sociale huisvestingsmaatschappij. Deze regeling tast evenmin de financiële leefbaarheid van de huisvestingsmaatschappijen aan. Het vereist enkel een goed georganiseerde en begrijpelijke boekhouding, die bovendien voor het effectief vervullen van het beheersmandaat door de beheerders een positieve zaak kan zijn.

Zoals boven aangegeven vond de Vrederechter van Zelzate deze regeling eveneens — *avant la lettre* — de meest aanvaardbare oplossing.

We kunnen dus besluiten dat, in de praktijk, bij betwistingen de rechter zich ook in sociale huurzaken op de bepalingen van artikel 1728*ter* kan baseren.

19. Het derde onderdeel van de nieuwe huurwet zijn de gewijzigde verjaringstermijnen (artt. 1728*quater* B.W. en

2273 B.W.). De eerste vraag die rijst is of de verjaringstermijnen tot de gewone contractuele bepalingen kunnen worden gerekend. De bevoegdheid «Huisvesting» omvat immers alle voorwaarden van de huurovereenkomsten, zoals reeds eerder aangegeven.

Ons inziens is dit niet het geval. Verjaringstermijnen horen wegens de essentiële doelstelling ervan — de zekerheid in verband met de duur van bepaalde verplichtingen — niet in de overeenkomsten thuis, en komen er in de praktijk niet in voor.

Een tweede vraag betreft de mogelijkheid om de verjaringstermijnen, zo ze niet tot de expliciete bevoegdheden behoren, als impliciete bevoegdheden te beschouwen. De impliciete bevoegdheden veronderstellen een onontbeerlijke noodzaak en dienen restrictief uitgelegd te worden (zie voetnoot 23).

Welnu, ook met de gemeenrechtelijke verjaringstermijnen, is een gewestelijk huisvestingsbeleid perfect mogelijk.

Dit leidt ons tot de conclusie dat de artikelen 1728*quater* en 2273 B.W. rechtstreeks toepasselijk zijn op de sociale huisvesting (en bovendien een gewestelijke regeling ter zake als ongrondwettelijk kan worden beschouwd).

Deze toepasselijkheid is niet voorwaardelijk t.o.v. de contractuele bepalingen, gezien het dwingend karakter van de verjaringsregeling<sup>32</sup>. Ook de beoordelingsvrijheid van de rechter, die bijvoorbeeld m.b.t. artikel 1728*ter* B.W. wel bestaat is niet aanwezig. De rechter kan wel de grondwettigheid betwisten van een rechtstreekse toepassing, een betwisting die hij thans ter beoordeling aan het Arbitragehof kan voorleggen.

20. Een vierde onderwerp dat door de nieuwe huurwet geregeld wordt is de plaatsbeschrijving.

De plaatsbeschrijving behoort zeer duidelijk tot het gebied van de contractuele bepalingen, en valt derhalve onder de expliciete bevoegdheid «Huisvesting». Derhalve is eerst de reglementering van kracht (die niet bestaat), en daarna de overeenkomst. In heel wat overeenkomsten zijn bepalingen ter zake opgenomen. Deze bepalingen behouden hun volledige draagwijdte ook als ze strijdig zijn met de bepalingen van de nieuwe huurwet. Bij stilzwijgen van reglementering én overeenkomst kan de rechter naar de nieuwe huurwet verwijzen, wat, ons inziens, in deze gevallen de meest logische oplossing is.

21. Dezelfde redenering geldt inzake de waarborg. De situatie is hier wel iets specifiek, omdat bij stilzwijgen van reglementering én overeenkomst geen probleem bestaat.

Twee situaties zijn mogelijk :

*ofwel* wordt in de overeenkomst niets opgenomen : in dit geval is geen waarborg verplicht, dus rijst er ook geen probleem i.v.m. de opbrengst ervan ;

*ofwel* bepaalt de overeenkomst hoe de waarborg gestort wordt en wat met de opbrengst gebeurt<sup>33</sup> : in dit geval geldt de overeenkomst, ook als ze tegenstrijdig is met de bepalingen van de nieuwe huurwet.

Dit alles heeft, in de sociale huursector, tot gevolg dat

<sup>32</sup> Zie HUBEAU, e.a., o.c., nrs. 26-36.

<sup>33</sup> Hier worden de schriftelijke en de mondelinge overeenkomsten gezamenlijk beschouwd, waarbij aangenomen wordt dat het storten van de waarborg op rekening van de maatschappij als een mondeling akkoord ter zake kan worden beschouwd.

<sup>30</sup> Door minister Moureaux werd een regeringsamendement ingediend bij het zogenaamde ontwerp Van Elslande, gebaseerd op deze rechtspraak (*Parl. St.*, Kamer, B.Z. 1979, nr. 120/22, 5-6).

<sup>31</sup> De onderrichtingen van de Nationale Maatschappij zijn tot op heden uiterst schaars gebleven. Er wordt enkel een afschrijvingsmethode voorgesteld voor apparaten die eigendom van de maatschappijen zijn (o.a. koelkasten — vroeger werden in sommige gebouwen ook bepaalde huishoudelijke apparaten voorzien die eigendom van de maatschappij bleven ; deze werkmethode is nu verlaten) en voor de rest wordt gewoon het principe van de aanrekening aan kostende prijs herhaald.



m.b.t. de waarborgregeling de vroegere «vrijheid» bewaard blijft.

22. De nieuwe huurwet heeft in het huurrecht een specifieke mogelijkheid tot huurverlenging ingevoerd. In uitzonderlijke omstandigheden kan de vrederechter de huurtijd verlengen (art. 1759bis B.W.).

Deze verlengingsmogelijkheid is weliswaar door de verwijzing naar de uitzonderlijke omstandigheden (wat dit begrip ook moge inhouden<sup>34</sup>), maar de mogelijkheid tot verlenging was reeds aanwezig door toepassing van artikel 1244 B.W., in geval van beëindiging van de huurovereenkomst wegens niet-betaling van de huurprijs.

Beide bepalingen kunnen ons inziens niet als gewone contractuele bepalingen beschouwd worden. Integendeel, hun bedoeling is juist om in restrictieve gevallen de rechter de mogelijkheid te geven de contractuele bepalingen niet te volgen, en om op grond van billijkheidsmotieven een andere oplossing aan het probleem te geven.

Dezelfde opmerking geldt inzake de impliciete bevoegdheden. De sociale huurreglementering vereist niet noodzakelijkerwijze een eigen regeling of uitsluiting van de verlenging in uitzonderlijke situaties.

Dit alles heeft tot gevolg dat de verlenging wegens buitengewone omstandigheden, ons inziens, rechtstreeks van toepassing is op de sociale huisvesting en dat inzake de aard van deze toepasselijkheid dezelfde overwegingen gelden, die we reeds naar aanleiding van de verjaringstermijnen gegeven hebben.

23. Ten slotte heeft de nieuwe huurwet een nieuwe procedure ingevoerd voor de huur van goederen (art. 1344bis Ger. W.).

De reglementering van de gerechtelijke procedure blijft een nationale aangelegenheid, die niet tot de expliciete of impliciete bevoegdheid van het geregionaliseerd deelterrein waarover de betwistingen handelen, kan worden gerekend.

De nieuwe procedure is dus ook rechtstreeks op de sociale huursector toepasselijk.

## VI. Besluit

24. Resumerend kunnen we stellen dat, door het ontbreken van reglementering en van contractuele bepalingen, verschillende bepalingen van de nieuwe huurwet door de feitenrechter terecht zullen worden ingeroepen om conflicten in de sociale huursector te beslechten en aldus het risico van rechtsweigering te ontlopen. Deze verwijzing naar het gemene recht is beperkt door de mogelijkheid van een contractuele bepaling ter zake, en door de vrijheid van de rechter bij het kiezen van de middelen om aan de rechtsweigering te ontsnappen.

Rekening houdend met deze opmerkingen zullen, op een indirecte manier, de bepalingen van de nieuwe huurwet m.b.t. de bewijslast van de kosten en lasten en de plaatsbeschrijving, van toepassing zijn op de sociale huurwoningen.

Andere bepalingen behoren niet tot de gewestelijke materie «Huisvesting» en zijn derhalve rechtstreeks van toepassing op de sociale huurwoningen. Hun toepassing kan noch door een gewestelijke reglementering, noch door een sociale huurovereenkomst tenietgedaan worden. Het be-

treft de bepalingen inzake de verjaringstermijnen, inzake de verlenging wegens buitengewone omstandigheden en m.b.t. de gerechtelijke procedure.

De regeling i.v.m. de waarborg is specifiek. Het komt erop neer, dat de vroegere vrijheid in de sociale huursector bewaard blijft. Wordt geen waarborg overeengekomen, dan rijst er geen probleem; wordt wel een waarborg overeengekomen, dan geldt de overeenkomst, ook als deze strijdig is met de nieuwe huurwet. De bepalingen m.b.t. de huurprijs ten slotte, en de overgangsmaatregelen zijn niet toepasselijk op de sociale huisvesting, gezien de eigen reglementering van de huurprijs.

25. Dat een aantal bepalingen van de nieuwe huurwet, al dan niet rechtstreeks, toch op de sociale huursector toepasselijk is, zal voor heel wat parlementsleden waarschijnlijk wel een kleine verrassing zijn. In de parlementaire voorbereiding werd inderdaad meestal het tegenovergestelde verdedigd (de parlementaire voorbereiding van de nieuwe huurwet is trouwens een typisch voorbeeld van hoe het niet moet, met talloze tegenstrijdigheden, onduidelijkheden, en geregeld juridische ketterijen). Het is een publiek geheim dat het geenszins de bedoeling was de nieuwe huurwet op de sociale woningen toepasselijk te maken. Velen menen dat pas in de Kamer duidelijk werd dat een artikel moest worden toegevoegd, dat de toepasselijkheid op de sociale huisvesting uitsloot. Een dergelijke aanpassing zou echter een terugzenden naar de Senaat noodzakelijk gemaakt hebben, andere amendementen bespreekbaar gemaakt hebben, en het spoedproject dat de nieuwe huurwet zeker was, mogelijkerwijze gekelderd hebben. Gezien het evident politiek belang van de wet was dit onmogelijk. Het zal de betrokken huisvestingsmaatschappijen en sociale huurders een troost wezen.

26. Een laatste opmerking geldt de laksheid van de Vlaamse Raad. Heel wat van de problemen zouden niet ontstaan indien de Vlaamse Raad zijn bevoegdheid inzake sociale huisvesting effectief zou gebruiken. Grondwettelijk is hij daartoe overigens verplicht. De term bevoegdheid zou net zo goed kunnen vervangen worden door de term «verantwoordelijkheid»<sup>35</sup>.

Inzake sociale huisvesting is de Vlaamse Raad tot op heden zijn verantwoordelijkheid voor het grootste deel ontvlucht. De besprekingen die in het najaar van 1984 gevoerd zullen worden, lijken zich trouwens opnieuw te zullen beperken tot de bepalingen inzake de huurprijsberekening en aanverwante terreinen<sup>36</sup>. Een regeling voor de kosten en

<sup>35</sup> Mast gebruikt de term «functie» (MAST A., *Belgisch Grondwettelijk Recht*, E. Story-Scientia, Gent, 1983, nr. 83). In Zwitserland werd door een groep «experts» op vraag van de regering een ontwerptekst opgesteld voor een nieuwe grondwet. Het is opmerkelijk dat stelselmatig en bewust de term «compétence» vervangen werd door de term «responsabilité».

<sup>36</sup> Enkel door volksvertegenwoordiger Vandenbossche werden tot nog toe volledige voorstellen geformuleerd, die (uit realiteitsoverwegingen?) door een minder volledig voorstel vervangen werden (*Parl. St.*, VI. R., 1983-84, nr. 245/1). Toch bevat dit voorstel van decreet een bepaling die de vaststelling van een standaardovereenkomst oplegt, waarbij woonzekerheid voor de huurders verplicht in de overeenkomst moet worden opgenomen, en bovendien een regeling voor de bewijslast van de kosten en lasten, die erin bestaat dat de huurder jaarlijks een volledig detail van de berekeningen ontvangt.

<sup>34</sup> Voor een uitvoerige bespreking van de «uitzonderlijke omstandigheden», zie HUBEAU B., e.a., o.c., nrs. 180-219.



lasten, de opzeggingsmogelijkheden, de plaatsbeschrijving, de waarborg of de inspraak van de huurders blijft achterwege.

Dit hoeft ons niet te verbazen. De sociale huisvesting wordt reeds decennia lang beschouwd als een ideale recruiteringsbasis voor de grote politieke partijen, die klaarblijkelijk liever de vrije hand laten aan de plaatselijke

maatschappijen, dan wel een coherente en duidelijke reglementering uit te werken. Het is daarom ironisch dat een dergelijke reglementering nu blijkbaar zonder hun medeweten, door henzelf aangenomen werd.

Johan VANDE LANOTTE  
Assistent R.U.G.

## RECHTSPRAAK

### HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 8 FEBRUARI 1983

Voorzitter: de h. Châtel

Raadsheer-rapporteur: de h. Rauws

Advocaat-generaal: de h. Declercq

Advocaat: mr. Moortgat

**Onrechtmatige daad — Aansprakelijkheid — Geesteszieken — Art. 1386bis B.W. — Uitspraak naar billijkheid.**

*Art. 1386bis B.W. maakt naast het gemeenrechtelijk stelsel van de burgerlijke aansprakelijkheid een bijzonder stelsel uit betreffende de vergoeding van door abnormalen veroorzaakte schade.*

*Dit artikel verleent aan de rechter de bevoegdheid om, wanneer aan een ander schade wordt veroorzaakt door een persoon die zich, op het ogenblik van het feit, in staat van krankzinnigheid bevindt of in een staat van ernstige geestesstoornis of zwakzinnigheid die hem voor de controle van zijn daden ongeschikt maakt, naar billijkheid te beslissen of de dader, gelet op de omstandigheden en de toestand van de partijen, tot vergoeding gehouden is en, zo ja, hem te veroordelen tot de gehele vergoeding of tot een gedeelte van de vergoeding waartoe hij gehouden zou zijn indien hij de controle van zijn daden had.*

K. t/ C. en H.

Gelet op het bestreden arrest, op 22 oktober 1982 door het Hof van Beroep te Antwerpen, kamer van inbeschuldigingstelling, gewezen;

Overwegende dat het arrest enkel uitspraak doet op burgerlijk gebied;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1386bis van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het hof van beroep overweegt dat: de wet van 16 april 1935 (artikel 1386bis van het Burgerlijk Wetboek) de burgerlijke aansprakelijkheid invoert van de personen die zich in staat van krankzinnigheid of in een staat van ernstige geestesstoornis bevinden, die ze ongeschikt maakt voor de controle van hun daden; de rechter, in billijkheid, de mogelijkheid heeft slechts een gedeeltelijke vergoeding toe te kennen aan de benadeelde partij, rekening houdende met

de omstandigheden en de toestand van de partijen, namelijk voor het geval waarin de schade aanzienlijk is en de geestesgestoorde persoon slechts beschikt over weinig geldelijke middelen; het arrest hiermee als regel de aansprakelijkheid van de geestesgestoorde stelt en de vermindering van de schadevergoeding als uitzondering,

terwijl artikel 1386bis van het Burgerlijk Wetboek, juist als regel de niet-aansprakelijkheid stelt, met als uitzondering de mogelijkheid tot het toekennen van een schadevergoeding, hetzij geheel of gedeeltelijk; de rechter een veroordeling kan uitspreken indien aan een aantal voorwaarden is voldaan; de rechter geen veroordeling moet uitspreken; het arrest derhalve de redenering omdraait:

Overwegende dat artikel 1386bis van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 16 april 1935, naast het gemeenrechtelijk stelsel van de burgerlijke aansprakelijkheid een bijzonder stelsel uitmaakt betreffende de vergoeding van door abnormalen veroorzaakte schade; dat dit artikel aan de rechter bevoegdheid verleent om, wanneer aan een ander schade wordt veroorzaakt door een persoon die zich, op het ogenblik van het feit, in staat van krankzinnigheid bevindt of in een staat van ernstige geestesstoornis of zwakzinnigheid die hem voor de controle van zijn daden ongeschikt maakt, naar billijkheid te beslissen of de dader, gelet op de omstandigheden en de toestand van de partijen, tot vergoeding gehouden is en, zo ja, hem te veroordelen tot de gehele vergoeding of tot een gedeelte van de vergoeding waartoe hij gehouden zou zijn indien hij de controle van zijn daden had;

Overwegende dat het arrest, deels met verwijzing naar de beroepen beschikking, vaststelt dat: eiseres zich in staat van erge geestesstoornis bevond, die haar ongeschikt maakte voor de controle van haar daden; de gehele schade van de verweerders uitsluitend door toedoen van eiseres werd veroorzaakt; het door de verweerders gevorderde provisionele bedrag van twee miljoen frank verantwoord is; het vermogen van eiseres haar in staat stelt het gevorderde bedrag te betalen, en het niet billijk zou zijn haar verder te laten beschikken over dit betrekkelijk aanzienlijk vermogen ten nadele van de verweerders;

Dat deze vaststellingen de beslissing die eiseres veroorzaakt tot betaling aan de verweerders van een provisioneel bedrag van twee miljoen frank, naar recht verantwoorden;

Overwegende derhalve dat het middel, al was het grond, niet tot cassatie kan leiden;

Dat het mitsdien niet ontvankelijk is bij gebrek aan belang;

NOOT—Zie daarover Kruithof, R., «De buitencontractuele aansprakelijkheid van en voor geesteszieken», *R.G.A.R.*, 1980, nrs. 10.179 en 10.190.

## HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 6 SEPTEMBER 1983

Voorzitter: de h. Screvens

Raadsheer-rapporteur: de h. De Peuter

Advocaat-generaal: de h. Declercq

Advocaat: mr. Houtekier

**Nachtgerucht — Art. 516, 1°, Sw. — Begrip.**

*Voor de in art. 561, 1°, Sw. omschreven overtreding is hetzij een opzettelijke daad, hetzij een schuldige nalatigheid vereist.*

I. en De B. t/ Van B.

Gelet op het bestreden vonnis, op 25 januari 1983, in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Gent;

I. In zoverre de voorziening gericht is tegen de beslissing op de strafvordering:

*Over het middel*, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet en 561, 1°, van het Strafwetboek,

*doordat* het bestreden vonnis de eisers op strafgebied wegens de beide telastleggingen A en B samen elk tot een geldboete van 20 frank veroordeelt, en op burgerrechtelijk gebied beide eisers solidair veroordeelt tot betaling aan de burgerlijke partij van een morele schadevergoeding van één frank op de volgende gronden: dat de eisers zich schuldig maakten aan de hun ten laste gelegde feiten door niet de nodige voorzorgen te treffen om de door de honden veroorzaakte geluidsexcessen tot de normale draagdrempel te reduceren, te meer daar uit het door de eisers overgelegde veeartsattest blijkt: «de sterkte van het blaffen is gewoon aan dat soort honden». Deze weliswaar onopzettelijke daden van eisers ressorteren onder toepassing van de overtreding in kwestie en werden dan ook op gepaste wijze bestraft door de eerste rechter,

*terwijl, eerste onderdeel*, de eisers in hun conclusie uitdrukkelijk staande hielden dat geenszins aangewezen werd dat zij geen maatregelen zouden hebben genomen om het blaffen te verminderen of te vermijden; de eisers erop wijzen dat de hondjes na 21u30 niet meer worden buitengelaten en zij overdag in de keuken opgesloten worden en aangemaand worden tot kalmte; het bestreden vonnis geoordeeld heeft dat de eisers niet de nodige voorzorgen genomen hebben zonder enige concrete tekortkoming aan te wijzen, zodat er op deze omstandig gemotiveerde conclusie niet ten genoegen van recht geantwoord wordt (schending van artikel 97 van de Grondwet);

*tweede onderdeel*, het zich schuldig maken aan nachtgerucht of nachtruoer, waardoor de rust van de inwoners kan worden verstoord, een persoonlijke daad van de eisers

veronderstelt, hetzij opzettelijk hetzij onopzettelijk door gebrek aan voorzorg; nu geen dergelijke daad ten laste van de eisers in aanmerking genomen wordt, zij onwettig veroordeeld worden (schending van artikel 561, 1° van het Strafwetboek):

Overwegende dat voor het door artikel 561, 1°, van het Strafwetboek strafbaar gestelde misdrijf een persoonlijke, hetzij opzettelijke daad, hetzij een schuldige nalatigheid van de beklaagde vereist is;

Overwegende dat de eisers voor de appelrechter als volgt hadden geconcludeerd: «dat de burgerlijke partij niet aanwijst dat concludanten geen maatregelen hebben genomen om dit blaffen te verminderen of te vermijden; dat concludanten er bijvoorbeeld willen op wijzen dat de hondjes na 21u30 niet meer worden buitengelaten; dat zij overdag in de keuken opgesloten zitten; dat zij aangemaand worden tot kalmte; dat derhalve besloten dient te worden dat concludanten geen misdrijf pleegden»;

Overwegende dat het vonnis, na de elementen te hebben aangeduid waaruit het bestaan van het nachtgerucht of nachtruoer bewezen wordt geacht, het verweer van de eisers verwerpt op grond: «De appellanten maakten zich derhalve schuldig aan de hun ten laste gelegde feiten door niet de nodige voorzorgen te treffen om de door hun honden veroorzaakte geluidsexcessen tot de normale draagdrempel te reduceren, te meer daar uit het door beklaagden overgelegde veeartsattest blijkt dat de sterkte van het blaffen gewoon is aan dit soort honden»;

Overwegende dat het vonnis uit het zuiver bestaan van het nachtgerucht of nachtruoer de schuld van de eisers afleidt en noch met voormelde considerans noch met enige andere redengeving het verweer van de eisers beantwoordt waarin dezen enige persoonlijk door hen gestelde daad bewistten;

Dat het middel gegrond is;

(...)

NOOT—*Nachtgerucht door hondengeblaf*

1. De Correctionele Rechtbank te Gent had twee eigenaars van blaffende honden veroordeeld omdat ze niet de nodige voorzorgen hadden getroffen om de door hun viervoeters veroorzaakte nachtelijke «geluidsexcessen» tot een normaal en draaglijk niveau terug te brengen.

Op het eerste gezicht lijkt deze beslissing logisch en ligt ze in de lijn van de sedert het cassatiearrest van 28 oktober 1963 aangehouden rechtspraak (*Pas.*, 1964, I, 223).

2. Dit arrest dat als een «Umwelt»-arrest avant-la-lettre kan worden beschouwd, bepaalde dat de rechter niet alleen moet onderzoeken of het gaat om de normale uitoefening van een bedrijf of beroep, maar tevens moet controleren of er acht is geslagen op de verplichtingen die voortspruiten uit nabuurschap en of het recht van de burens op nachtrust is geëerbiedigd.

3. Elk gerucht dat de nachtrust van anderen verstoort is verboden, zelfs al geschiedt het in de normale uitoefening van een beroep of handel (E. Stassyns, «Van nachtgerucht naar nachtrust», *T. Vred.*, 1982, 227).

Een aantal horecabedrijven hebben in dit verband een slechte ervaring opgedaan (Cass., 23 oktober 1973, *A.C.*, 1974, 215; Cass., 14 maart 1978, *A.C.*, 1978, 830; Rb.

Mechelen, 11 oktober 1979, *R.W.*, 1980-81, 393, met noot van E. Verpoten). Zelfs een kippenkweker vond geen genade voor zijn kakelende hennen (Corr. Dendermonde, 8 juli 1980, *T. Vred.*, 1982, 231; Cass., 3 juni 1980, *R.W.*, 1980-81, 652 met noot van A. Vandeplass).

4. Wie wordt vervolgd, kan alleen nog aanvoeren dat hij niet heeft nagelaten de gepaste maatregelen te treffen om de nachtrust van zijn burens niet te storen. Het succes van een dergelijke argumentatie is echter een dubbeltje op zijn kant, daar het aan de feitenrechter toekomt te oordelen of de maatregelen doeltreffend waren of niet.

In elk geval kan men geen commerciële of financiële redenen invoeren om de afwezigheid van gepaste maatregelen te rechtvaardigen (cf. Cass., 23 oktober 1973, *A.C.*, 1974, 215; Cass., 3 juni 1980, *R.W.*, 1980-81, 653).

5. Rust en slaap moeten duidelijk uit elkaar worden gehouden. De strafwet beschermt de rust, hetgeen een ruimer begrip is dan slaap, maar abstraheert totaal van de omstandigheid of het rumoer al dan niet de slaap kan beletten of storen (Corr. Ieper, 9 juni 1960, *Pas.*, 1961, III, 17; Corr. Gent, 12 februari 1976, *R.W.*, 1975-76, 2441; L. Crahay, *Traité des contraventions de police*, 2e ed., p. 506, nr. 546; *Pand.B.*, Tw. *Bruits et tapages nocturnes*, nr. 25; M. Rigaux en P.E. Trousse, *Les Codes de police*, I, p. 314; G. Schuind, *Traité pratique de droit criminel*, 4e ed., I, p. 514).

6. Het Hof parafraseert enigszins zijn arrest van 3 oktober 1960 (*R.W.*, 1961-62, 485). Toen betrof het rumoer veroorzaakt door honden die experimentele ingrepen hadden ondergaan en die in groot aantal waren opgesloten in een lokaal waar geen schikkingen waren genomen ten einde het verstoren van de buurt te voorkomen.

Als beginsel werd toen vooropgesteld dat «voor het door art. 561, 1°, Sw. strafbaar gestelde misdrijf een persoonlijke, hetzij vrijwillige, hetzij een gebrek aan vooruitzicht of voorzorg uitmakende daad van de beklaagde vereist is».

7. Ten deze wijst het gebruik van het begrip «schuldige nalatigheid» wellicht op een lichte accentverschuiving t.a.v. het arrest van 1960: schuldige nalatigheid is enger dan een gebrek aan vooruitzicht of voorzorg.

Daar deze schuldige nalatigheid kan worden geassimileerd met het verzuim de nodige en de gepaste maatregelen te nemen, had de Correctionele Rechtbank te Gent blijkbaar afdoende geantwoord op de middelen.

8. Bleef dan nog het vereiste van de persoonlijke daad als mogelijke cassatiegrond. De rechtspraak heeft inderdaad lang gearzeld om lawaai veroorzaakt door dieren als nachtgerucht te bestempelen, vooral wanneer het geblaf, het gekraai of het geloei niet het rechtstreeks gevolg was van een handeling van de beklaagde. Men ging ervan uit dat de mens geen mededader kon zijn van een lawaaiër dier (Corr. Verviers, 16 december 1926, *J.T.*, 1926, 747; J.M.C.X. Goedseels, *Commentaire du code pénal belge*, 2e ed., nr. 3261; M. Rigaux en P.E. Trousse, *o.c.*, p. 312; E. Stassyns, *o.c.*, 229).

9. Met E. Stassyns kan worden aangenomen dat de bewaarder van een dier dat de nachtrust verstoort geen mededader is, maar de werkelijke dader. Niet het dier draagt enige schuld, maar de eigenaar of de bewaarder die verzuimt de vereiste maatregelen te nemen waartoe hij op grond van de verplichtingen voortspruitende uit de burenrust gehouden is.

Het is dan ook de eigenaar of de bewaarder van het dier dat de rust van de omwonenden verstoort die op grond van deze nalatigheid moet worden veroordeeld (Cass., 3 oktober 1960, *R.W.*, 1961-62, 485; Pol. Eghezée, 20 november 1950, *T. Vred.*, 1952, 112; vgl. Cass.fr., 25 april 1972, *D.*, 1972, 442 met noot). Niet het hondengeblaf wordt bestraft, maar het verzuim de gepaste maatregelen te treffen opdat het geblaf de rust niet zou verstoren.

10. Het Hof heeft gemeend dat een lakonieke en cryptische motivering niet voldoende is om aan te tonen dat de persoonlijke schuld van de beklaagden hierin ligt dat zij verzuimd hebben de gepaste maatregelen te treffen.

De strafwet vereist van een eigenaar of een bewaarder van dieren dat hij ervoor waakt dat de vereiste maatregelen worden getroffen opdat de burens geen nachtelijke hinder ondervinden. Hij kan aan de toepassing van de strafwet niet ontsnappen door te beweren dat hijzelf geen nachtruomoer heeft gemaakt.

The best things about animals is that they don't talk much, beweerde Thornton Wilder.

Luc M. De Schepper

## HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 17 APRIL 1984

Voorzitter: de h. Screvens

Raadsheer-rapporteur: de h. D'Haenens

Advocaat-generaal: de h. Declercq

Advocaat: mr. Salden

### Voorlopige hechtenis — Zekerheidstelling — Cassatieberoep.

*De voorziening in cassatie tegen het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling dat de voorlopige hechtenis van de verdachte handhaaft en beslist dat hij in vrijheid zal worden gesteld onder verplichting zekerheid te stellen, heeft geen reden van bestaan meer als de verdachte op borgtocht voorlopig in vrijheid is gesteld.*

C.

Gelet op het bestreden arrest, op 20 december 1983 gewezen door het Hof van Beroep te Antwerpen, kamer van inbeschuldigingstelling, waarbij de voorlopige hechtenis van eiser gehandhaafd wordt;

Overwegende dat eiser op 24 januari 1984 op borgtocht voorlopig in vrijheid werd gesteld;

Dat de voorziening geen reden van bestaan meer heeft; (...)

### NOOT—Betreffende de invrijheidstelling tegen borg

Het Hof van Cassatie blijft blijkbaar bij zijn eerder standpunt en verklaart de voorzieningen «zonder reden van bestaan» wanneer de verdachte, na betaling van de borgsom, in vrijheid is gesteld (Cass., 6 september 1983, *R.W.*, 1983-84, 2885).

Reeds eerder werd kritiek uitgebracht tegen deze zienswijze (cf. A. Vandeplas, «De zekerheidstelling bij de voorlopige hechtenis», *R.W.*, 1983-84, 800; P. Arnou, «Hoger beroep inzake invrijheidstelling tegen borg», *R.W.*, 1983-84, 1084; A. Vandeplas en P. Arnou, «Het cassatieberoep inzake zekerheidstelling», *R.W.*, 1983-84, 2885).

Het is niet onopgemerkt gebleven dat de h. procureur-generaal Krings in zijn openingsrede voor het Hof van Cassatie op 3 september 1984 de opvattingen van het Hof niet schijnt te delen, maar integendeel van oordeel is dat de verdachte, zelfs al heeft hij zekerheid gesteld en al is hij in vrijheid gesteld, toch nog belang heeft bij de vernietiging van het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling en bij een invrijheidstelling zonder zekerheidstelling door de rechter op verwijzing (E. Krings, «Overwegingen bij de toepassing van de wet op de voorlopige hechtenis», *R.W.*, 1984-85, 591, noot 100).

Tot nog toe waren alle beslissingen door de Nederlandstalige kamer van het Hof gewezen; het is nu uitkijken of deze rechtspraak ook door de Franstalige kamer wordt bevestigd.

R. Verstraeten

## RAAD VAN STATE

7e KAMER — 22 NOVEMBER 1984

Kamervoorzitter: de h. Depondt (rapporteur)

Staatsraden: de hh. Vander Stichele en Verschooten

Auditeur: de h. De Brabandere

**Pacht — Overdracht — O.C.M.W. — Art. 18, 1°, Pachtwet niet toepasselijk.**

*Art. 1, 1°, van de Pachtwet betreft de nieuwe verpachting van eigendommen en geldt niet voor de overdracht van een bestaande of lopende pacht.*

S. t/ O.C.M.W. Gent

Arrest nr. 24.850

Gezien het verzoekschrift ingediend op 10 oktober 1980 door S. om de vernietiging te vorderen van de beslissing van 7 november 1979 van de raad voor maatschappelijk welzijn van Gent waarbij toestemming verleend wordt om de pacht van een perceel landbouwgrond, gelegen te B., over te dragen van Frans E. aan Camiel B.;

Overwegende dat de bestreden beslissing die noch bekendgemaakt, noch aan verzoeker betekend diende te worden, als antwoord op zijn vraag, met een schrijven van 13 augustus 1980 hem ter kennis werd gegeven; dat de tegenpartij niet bewees dat verzoeker meer dan zestig dagen vóór de datum waarop hij het onderhavig beroep instelde, van de bestreden beslissing kennis had;

Overwegende dat de feiten als volgt kunnen worden samengevat:

Frans E. pachtte sinds 1 januari 1956 voornoemde perceel landbouwgrond van het O.C.M.W. van Gent.

Op 28 september 1979 vroeg hij aan het O.C.M.W. om redenen van ouderdom, deze pacht vanaf 1 januari 1980 te

mogen overdragen aan Camiel B., terwijl laatstgenoemde vroeg deze pacht te mogen overnemen.

Op 7 november 1979 stelde de raad voor maatschappelijk welzijn vast dat het goed «verpacht werd voor een termijn van negen jaren van 1 jan. 1974 tot 31 dec. 1982 ingevolge de stilzwijgende verlenging van de akte notaris D. van 14 mei 1965», en oordeelde derhalve dat «de pacht niet wettig vrijkomt en de verplichting tot openbare verpachting derhalve niet geldt». Aangezien «geen andere gegadigden bekend zijn», besloot de raad de bedoelde pacht «over te schrijven op naam van B.».

Deze beslissing werd, na gunstig advies van het college van burgemeester en schepenen van de stad Gent, door de provinciegouverneur op 25 januari 1980 «voor uitvoering» overgezonden aan het O.C.M.W.

Overwegende dat verzoeker in het enige middel dat hij tot vernietiging van de bestreden beslissing aanvoert, betoogt dat hierbij artikel 18 van de Pachtwet van 4 november 1969 geschonden werd doordat de raad voor maatschappelijk welzijn van Gent zijn toestemming heeft gegeven bij de pachtoverdracht ... aan een door hem willekeurig gekozen derde, terwijl hij krachtens voornoemde wetsbepaling tot openbare aanbesteding moest overgaan;

Overwegende dat artikel 18, 1°, van artikel I van de wet van 4 november 1969 tot wijziging van de pachtwetgeving en van de wetgeving betreffende het recht van voorkoop ten gunste van huurders van landeigendommen, als volgt luidt: «De Staat, de provincies, de gemeenten en de openbare instellingen verpachten hun landeigendommen bij wijze van inschrijving onder verzegelde en ter post aangetekende omslag. De inschrijvingen worden in openbare terechtzitting geopend en voorgelezen...»;

Overwegende dat voornoemde wetsbepaling de nieuwe verpachting van eigendommen betreft en niet geldt voor de overdracht van een bestaande of lopende pacht; dat ter zake B. als overnemer van de bedoelde pacht deze alleen voortzette en dat de pachtperiode eenvoudig doorliep; dat artikel 18, 1°, van artikel I van de meergenoemde wet van 4 november 1969 ter zake niet van toepassing was; dat het enig door verzoeker ingeroepen middel niet gegrond is;

(Verwerping)

## HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

K.I. — 5 JUNI 1981

Voorzitter: de h. Van Hecke

Raadsheren: de hh. De Peuter en Colla

Openbaar ministerie: de h. Velleman

**Probatie, opschorting en uitstel — Opschorting van de uitspraak — Openbaarheid.**

*Wanneer de zaak reeds ruim in het openbaar is gebracht, kan de vrees dat de openbaarheid van het debat de declarering van de verdachten zou kunnen veroorzaken of hun reclassering in gevaar brengen nog bezwaarlijk worden aangenomen voor de toepassing van art. 3 van de wet van 29 juni 1964.*

D. e.a.

## Vordering

Overwegende dat de opschorting van de uitspraak van de veroordeling ten voordele van de verdachten slechts kan worden gelast door de onderzoeksgerechten wanneer de openbaarheid van de debatten de classering van de verdachten zou kunnen veroorzaken of hun reclassering in gevaar zou kunnen brengen en dat de procureur des Konings en de verdachten tegen de beschikking van de raadkamer waarbij de opschorting wordt uitgesproken binnen vierentwintig uren verzet kunnen doen op grond dat aan de voorwaarden tot verlenging van de opschorting niet is voldaan;

Overwegende dat het verzet door de procureur des Konings en door de acht verdachten binnen de bepaalde tijd is gedaan;

Overwegende dat in deze zaak niet aan de voorwaarden tot verlenging van de opschorting is voldaan;

dat de omstandigheid «dat de behandeling van deze zaak in het openbaar alle verdachten op sociaal gebied ten zeerste zou kunnen benadelen in casu» geen reden is om te doen vrezen dat de openbaarheid van de debatten de declassering van de verdachten zou kunnen veroorzaken of hun reclassering in gevaar zou kunnen brengen;

dat immers aan de feiten, aan het gerechtelijk onderzoek en aan de vordering van de procureur des Konings, strekkende tot het verwijzen van de verdachten naar de correctionele rechtbank, in de dagbladpers grote ruchtbaarheid werd gegeven waarbij in verscheidene kranten alle verdachten met naam werden genoemd;

dat uit die persartikelen ook blijkt dat de hiërarchische meerderen van de verdachten kennis hebben gekregen van de feiten;

dat de ruime publiciteit die aldus aan deze zaak is gegeven, niet toelaat het bestaan aan te nemen van de bijzondere omstandigheden omschreven in artikel 3 van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, waarin het aan de onderzoeksgerechten wordt toegestaan de opschorting van de veroordeling ten voordele van de voornoemde verdachten te gelasten (cf. K.I. Gent, 17 februari 1965, *R. W.*, 1964-65, 1513; Rk. Antwerpen, 17 januari 1966, *R. W.*, 1965-66, 1906);

Overwegende dat elk voormeld verzet dus ontvankelijk en bijgevolg ook gegrond is;

(...)

## Arrest

Overwegende dat het verzet van het openbaar ministerie gebaseerd op de mening dat aan de voorwaarden van de opschorting niet is voldaan, een hoger beroep uitmaakt tegen de getroffen beschikking en bijgevolg als ontvankelijk voorkomt;

*1. Ten aanzien van de beschikking nr. 12/a tot en met 19/a/80.*

Overwegende dat de verjaring van de strafvordering voortspuitend uit de aan verdachten verweten misdrijven, voor zoveel nodig rechtsgeldig werd gestuit, door de geschreven rechtsvordering van het openbaar ministerie van 1 april 1980;

Overwegende dat uit de bijgebrachte gegevens en omstandigheden van de zaak, de afgelegde verklaringen en het

onderzoek voor het hof gedaan gebleken is, dat er voldoende bezwaren bestaan ten laste van alle verdachten (...);

Overwegende dat deze feiten, overeenkomstig de artt. 66, 193, 208, 213 en 214 van het Strafwetboek, met opsluiting, zijnde een criminele straf, worden gesanctioneerd; dat er nochtans voldoende gronden bestaan om slechts correctionele straffen uit te spreken wegens verzachtende omstandigheden spruitende uit de afwezigheid van vroegere veroordelingen ten laste van de eerste tot en met de zesde, alsook de achtste verdachte, en van vroegere veroordelingen tot correctionele straffen ten laste van de zevende verdachte;

Overwegende dat de wetgever een «overdreven toevlucht tot de mogelijkheid van de opschorting van de uitspraak van de veroordeling door de raadkamer heeft willen beletten» (Verslag van de Kamercommissie van 11 mei 1964, blz. 7);

Overwegende dat, blijkens art. 3 van de wet van 29 juni 1964, de opschorting van de uitspraak van de veroordeling door de onderzoeksgerechten slechts kan worden gelast ten voordele van de verdachten, wanneer zij van oordeel zijn dat de openbaarheid van de debatten de declassering van deze verdachten zou kunnen veroorzaken of hun reclassering in gevaar zou kunnen brengen;

Overwegende dat ter zake de ten laste gelegde feiten en het desbetreffend strafonderzoek het voorwerp hebben uitgemaakt van een uitgebreide en aanzienlijke ruchtbaarheid in de dagbladpers, waarbij de namen van de verdachten zelfs in verschillende kranten werden vermeld; dat bovendien de hiërarchische overheid van verdachten kennis kreeg van de feiten en administratieve maatregelen nam;

Overwegende bijgevolg dat, aangezien de zaak reeds ruim in het openbaar werd gebracht, de vrees dat de openbaarheid van het debat de declassering van de verdachten zou kunnen veroorzaken of hun reclassering in gevaar brengen nog bezwaarlijk kan worden aangenomen voor de toepassing van voormelde bepaling;

dat het hof dan ook de beweegredenen dienaangaand in de rechtsvordering van het openbaar ministerie tot de zijne maakt;

Overwegende dat de aard, het aantal en de omstandigheden van de vooropgezette feiten, alsook de hoedanigheid in zoverre bewezen van verdachten gedurende het tijdperk in de telastleggingen bepaald een geheel van voldoende bezwaren uitmaken die een verwijzing naar de correctionele rechtbank vereisen, bevoegd om te oordelen zoals naar recht behoren zal;

*2. Ten aanzien van de beschikking nr. 12/b tot en met 19/b/80*

Overwegende dat, wegens de afhankelijkheid van de beoordeling nopens de burgerlijke belangen met betrekking tot de vorige beschikking op strafgebied geveld, het past eveneens deze tweede beschikking te wijzigen en de vordering van de burgerlijke partij naar de correctionele rechtbank te verwijzen;

(...)

NOOT—*Betreffende de opschorting van de uitspraak*

1. Luidens art. 3 van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie kan de op-

schorting van de uitspraak van de veroordeling worden gelast door de onderzoeksgerechten wanneer ze van oordeel zijn dat de openbaarheid van de debatten de declassering van de verdachte zou kunnen veroorzaken of zijn reclasering in gevaar zou kunnen brengen.

Het is echter voor de strafrechter geen verplichting de opschorting uit te spreken, zelfs al zijn de door de wet voorgeschreven voorwaarden vervuld (Cass., 5 juni 1967, A.C., 1967, 1208; zie ook Cass., 16 juni 1981, R.W., 1983-84, 810, met noot).

2. De kamer van inbeschuldigingstelling diende haar beslissing in verband met de verwerping van de opschorting niet eens te motiveren (Cass., 20 maart 1967, A.C., 1967, 898): het oordeel van de rechter steunt hier louter op zijn appreciatie van het gevaar voor declassering of reclasering van de verdachte.

3. Ook als de zaak ruchtbaarheid heeft gekregen, zelfs al heeft ze ophef gemaakt of al is er ruime publiciteit aan gegeven, toch kan het onderzoeksgerecht van oordeel zijn dat een vernieuwde belangstelling, een sensationele berichtgeving of revelerende persberichten buiten verhouding zouden zijn met de ware toedracht van de feiten of zulke stigmatiserende gevolgen zouden meebrengen dat de toekomst van de verdachte in gevaar wordt gebracht door de openbaarheid van de debatten.

Immers, mocht alleen de publiciteit bepalend zijn voor het al dan niet verlenen van de opschorting, dan zou de benadeelde of de pers beslissen over de toekenning van deze maatregel en niet het onderzoeksgerecht.

A. Vandeplass

## HOF VAN BEROEP TE GENT

9e KAMER — 14 MEI 1982

Voorzitter: de h. De Witte

Raadsheren: de hh. Dinneweth en Mertens

Advocaten: mrs. Beele en Bourgeois

**Woningbouw — Wet Breyne — Vordering tot nietigverklaring — Vereisten — Nietigheid — Teruggaveverplichting — Culpa in contrahendo — Gevolgen.**

*Eén enkele met nietigheid gesanctioneerde tekortkoming aan de bepalingen van de wet van 9 juli 1971 is voldoende om de nietigheid van de gehele overeenkomst mee te brengen. Het bestaan van schade aan de kant van de opdrachtgever is geen voorwaarde voor het instellen van de vordering tot nietigverklaring.*

*Bij nietigverklaring van de overeenkomst is het in de meeste gevallen voor de opdrachtgever onmogelijk het uitgevoerde werk terug te geven: hij is dan gehouden tot teruggave van de tegenwaarde van het degelijk geleverde, behoudens eventuele toepassing van het adagium «Nemo auditur turpitudinem suam allegans» op een overeenkomst die strijdig is met de goede zeden.*

*Ten deze dient echter te worden ingegaan op de vordering tot afbraak van constructies die in strijd met het goedgekeurde bouwplan zijn opgericht, daar de desbetreffende fout in de overeenkomst, die toe te rekenen is aan de pro-*

*jectontwikkelaar, als een culpa in contrahendo moet worden aangemerkt (zie nader het arrest).*

P.V.B.A. B. t/ M. en H.

Appellante sloot op 16 februari 1978 met geïntimeerden een overeenkomst waarbij zij zich, in haar hoedanigheid van projectontwikkelaar-aannemer verbond, alle nuttige handelingen te verrichten voor de bouw van een woonhuis ten behoeve van geïntimeerden tegen de prijs van 1.568.454 fr., exclusief B.T.W. en bepaalde andere prestaties (cf. artikel 5 der overeenkomst).

In de gedinginleidende dagvaarding wordt beweerd dat geïntimeerden nalieten drie facturen te betalen voor een totaal bedrag van 597.975 fr., te vermeerderen met 3.986 fr. verwijlinteressen en 59.797 fr. als schadebeding.

Geïntimeerden stellen dat de inplanting van het gebouw niet overeenstemde met het goedgekeurde bouwplan, daar de bouwvrije zijdelingse strook op het plan duidelijk 3 meter opgeeft terwijl ze in werkelijkheid 2m30 bedraagt.

Bovendien beroepen geïntimeerden zich op de nietigheid van de overeenkomst van 16 februari 1978 omdat, onder meer, de wet van 9 juli 1971 tot regeling van de woningbouw en de verkoop van te bouwen of in aanbouw zijnde woningen niet werd nageleefd.

Appellante van haar kant voert aan dat deze wet ten deze niet toepasselijk zou zijn, «aangezien het hier in werkelijkheid om een globale aannemingsovereenkomst gaat»; welnu uit artikel 1 van de wet van 9 juli 1971 blijkt, dat deze onder meer betrekking heeft op algemene aannemingen tegen vaste prijs zoals in casu; daarenboven zou de op te richten woning dienen voor de huisvesting van geïntimeerden en waren deze laatsten gehouden, vóór de voltooiing van het gebouw, één of meer stortingen te doen, zodat meteen alle voorwaarden voor de toepasselijkheid van de wet van 9 juli 1971 vervuld zijn.

Voormelde wet is van dwingend recht en overeenkomstig artikel 3 hebben geïntimeerden, vóór de voorlopige oplevering, een aantal nietigheden ingeroepen, die door de eerste rechter op oordeelkundige gronden, die door het hof worden overgenomen, werden gesanctioneerd met de nietigheid van de overeenkomst (tekortkomingen van de artikelen 7/d, 7/f, 7/g en 12,2).

Het is overbodig te onderzoeken of de overeenkomst nog behept is met andere nietigheden spruitend uit de wet van 9 juli 1971, of uit andere wettelijke bepalingen aangezien één enkele met nietigheid gesanctioneerde tekortkoming aan de bepalingen van de wet van 9 juli 1971 volstaat, om de nietigheid van de gehele overeenkomst mee te brengen.

Appellante geeft overigens toe dat niet voldaan werd aan de bepalingen van artikel 7/f van de wet van 9 juli 1971, hetgeen op zichzelf al voldoende is om de nietigheid mee te brengen van de overeenkomst; het feit dat het gebrek aan vermelding van de aanvangsdatum der werken en van de uitvoeringstermijn, althans volgens de beweringen van appellante, te wijten zou zijn aan geïntimeerden is ter zake niet dienend; appellante diende zich, bij het sluiten der overeenkomst, te gedragen naar de dwingende bepalingen der wet van 9 juli 1971 en moest zich ervan onthouden een dergelijk contract te sluiten indien hieraan, hetzij door toedoen van geïntimeerden (?), hetzij om enige andere reden niet kon worden voldaan; nu appellante toch contracteerde

met negatie van dwingende wetsbepalingen, heeft zij een risico genomen en dient zij de gevolgen hiervan te dragen.

Of geïntimeerden door de niet-naleving van een dwingende wetsbepaling van de wet van 9 juli 1971 al dan niet enig nadeel geleden hebben, is van geen enkel belang, aangezien het bestaan van schade geen voorwaarde is voor het instellen van de vordering tot nietigverklaring.

De bewering van appellante, dat geïntimeerden na het inroepen van de nietigheid van het contract onmiddellijk zelf de werken hadden moeten voortzetten en, daar zij zulks niet gedaan hebben, hun elke meerprijs of genotsderiving dient te worden ontzegd, is vanzelfsprekend ongegrond, aangezien steeds de tussenkomst van de rechter vereist is, om een nietigheid uit te spreken (cf. De Page, *Traité*, II, nr. 781).

Hetgeen ten deze van wezenlijk belang is, zijn de gevolgen van deze nietigheid, niet voor de toekomst, daar beide partijen hun vrijheid van handelen hebben teruggekregen, doch wel voor het verleden, aangezien het contract reeds gedeeltelijk was uitgevoerd.

In dit geval dienen, althans in beginsel, wederzijds teruggaven te geschieden én door de aannemer én door de opdrachtgever; partijen dienen te worden teruggebracht in een toestand alsof zij nooit een overeenkomst hadden afgesloten (cf. De Page, *Traité*, II, nr. 815).

Indien al de toepassing van deze rechtsregel voor de aannemer geen moeilijkheden kan meebrengen, daar hij enkel de ontvangen voorschotten dient terug te betalen, zal de opdrachtgever in de meeste gevallen de uitgevoerde werken niet meer kunnen teruggeven: in dat geval is hij gehouden tot teruggave van de tegenwaarde der degelijk uitgevoerde prestaties en leveringen behoudens de eventuele toepassing t.o.v. de aannemer van het adagium: «*nemo auditur propriam turpitudinem allegans*» (cf. Cass., 8 dec. 1966, *R.C.J.B.*, 1967, 5, met conclusie procureur-generaal Hayoit de Termicourt en noot J. Dabin; zie tevens De Page, *Traité*, I, nr. 94), in welk geval geïntimeerden het bouwwerk zouden mogen behouden.

Op deze rechtsregel kan ten deze echter geen beroep worden gedaan, aangezien hij enkel van toepassing is op overeenkomsten, strijdig met de goede zeden en niet op die welke enkel strijdig zijn met de openbare orde (De Page, *Traité*, I, uitgave 1962, nr. 94, F, inzonderheid blz. 140); daar nu de tussen partijen gesloten overeenkomst geenszins in strijd is met de goede zeden vermits geen bedrieglijke bedoelingen van appellante bewezen zijn dient, in het licht van wat voorafgaat, niet verder te worden onderzocht of de niet-naleving van sommige bepalingen van de wet van 9 juli 1971 al dan niet de openbare orde aanbelangen.

In de gegeven omstandigheden is de door geïntimeerden voor het hof gestelde nieuwe eis — ten onrechte betiteld als een incidenteel beroep — strekkende tot behoud van de reeds opgerichte constructies zonder enige vergoeding wel ontvankelijk doch ongegrond, bij gebrek aan rechtsbasis.

Anderzijds dient de beslissing van de eerste rechter, recht doende over de tegeneis van geïntimeerden tot afbraak van de reeds opgerichte constructies, te worden beaamd omdat het gebouw niet werd ingeplant volgens het goedgekeurde bouwplan en de door de voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Kortrijk in kort geding aangestelde deskundige, na te hebben gewezen op de verkeerde inplanting, poneerde dat de aanvraag tot regularisatie geen zekerheid

van goedkeuring biedt en dat het in ieder geval noodzakelijk is bij de bevoegde diensten een volledig nieuw bouw-dossier in te dienen. Welnu, enerzijds kunnen geïntimeerden toch niet verplicht worden, ten einde te trachten de door appellante begane fouten recht te zetten, supplementaire kosten te maken voor een nieuw bouw-dossier, te meer omdat een gunstige afloop hierdoor geenszins gewaarborgd is en anderzijds kunnen zij evenmin het risico lopen verder te bouwen volgens de verkeerde inplanting en dientengevolgen eventueel zelfs tot afbraak van het gehele gebouw gedwongen te worden of minstens aanzienlijke boeten te betalen.

Appellante stelt dat de foutieve inplanting hoogstens te wijten zou kunnen zijn aan een fout van architect R.; dat de stad Izegem haar toelating tot de verkeerde inplanting zou gegeven hebben wordt door niets bewezen.

Het is nu wel mogelijk dat de foutieve inplanting geheel of ten dele te wijten kan zijn aan architect R.; tussen geïntimeerden en deze architect bestaat echter geen enkele rechtsband en, zoals de aangestelde deskundige het terecht opmerkt, werkte deze architect in feite in opdracht van appellante, omdat hij door deze laatste betaald werd en het contract tussen partijen bepaalt dat de kopers zich bij oplevering zullen kunnen laten vergezellen door een technisch raadgever met kennis van bouwkunde; de afwezigheid van enige contractuele band tussen geïntimeerden en voormelde architect wordt nogmaals bevestigd door een naar aanleiding van het geschil tussen partijen gevoerde strafrechtelijke informatie en inzonderheid door de verklaring van deze architect.

Wat de door appellante terug te betalen bedragen betreft, besliste de eerste rechter op passende gronden, die door het hof worden overgenomen, dat deze 229.801 fr. in hoofdsom bedragen.

Daarenboven heeft de eerste rechter terecht geoordeeld dat appellante aan geïntimeerden schadevergoeding verschuldigd was. De rechtsgrond van deze schadevergoeding is de «*culpa in contrahendo*», die een extra contractuele aansprakelijkheid is.

De wet Breyne beoogt de bescherming van de opdrachtgever, die in de overeenkomst wordt beschouwd als «de economisch zwakke partij»: de wet en vervolgens de rechtspraak zijn van oordeel dat de opdrachtgever of koper geen enkele ervaring heeft i.v.m. aannemingscontracten «*sluitel op de deur*» of met «*verkopen op plan*»; hij wordt geacht de dwingende bepalingen waaraan deze overeenkomsten onderworpen zijn niet te kennen.

De toestand is totaal anders voor de aannemer-verkoper die, door zijn beroep, met dergelijke overeenkomsten getrouwd is, zodat hij niet ernstig kan beweren de dwingende bepalingen van de wet Breyne niet te kennen; indien zulks toch zo zou zijn, heeft hij, als man van het vak, een foutieve nalatigheid begaan door niet vooraf de nodige juridische informatie in te winnen.

Door zijn medecontractant, hetzij doelbewust, hetzij uit nalatigheid, een onwettige overeenkomst te laten ondertekenen, begaat de aannemer een fout; wanneer deze fout begaan wordt tijdens de onderhandelingen die het contract voorafgaan, gaat het om een «*culpa in contrahendo*» of een extra-contractuele aansprakelijkheid van de aannemer. Deze laatste is dan ook gehouden tot vergoeding van de totaliteit van de schade van zijn medecontractant, waaron-



der de genotsderving en de supplementaire prijs die zal geëist worden door een andere aannemer (cf. noot Ch. Léonard sub Brussel, 23 nov. 1976, *Tijdschrift voor Aannemingsrecht*, 1979, 243, inzonderheid 251-253).

Wegens genotsderving heeft de eerste rechter terecht 5.000 fr. per maand toegekend, te rekenen vanaf 1 januari 1979 tot zes maanden na het volledig herstel van de bouwplaats in haar oorspronkelijke toestand.

Voor het optrekken van een nieuwe gelijkaardige woning werd een supplementaire vergoeding van 200.000 fr. toegekend; daar dit bedrag op 23 juni 1981 — datum van het bestreden vonnis — duidelijk ontoereikend was aangezien de deskundige de meerprijs in september 1980, BTW inclusief, reeds berekende op 330.743 fr., is dit bedrag hic et nunc volledig verantwoord, vooral gelet op de BTW-verlaging in de bouwsector tot 6 %.

(...)

## BESLAGRECHTER TE LEUVEN

RAADKAMER — 17 FEBRUARI 1984

Rechter: mevrouw Van Bruystegem

Advocaat: mr. Wouters

**Burgerlijke rechtspleging — Uitvoerend beslag op onroerend goed — Volgorde van uitwinning — Art. 1563 Ger. W. — Openbare orde.**

*Het principe dat een hypothecaire of bevoorrechte schuldeiser de vervolging van de onroerende goederen waarop hij geen hypotheek heeft, niet kan beginnen dan ingeval de goederen waarop hij hypotheek heeft ontoereikend zijn, is niet alleen van dwingende aard, maar ook van openbare orde, zodat andersluidende bedingen in de overeenkomst als niet geschreven moeten worden beschouwd.*

S. t/ D.

Hoewel het niet met zoveel woorden gezegd wordt, vraagt verzoekster in feite ook toelating om de vervolgingen tot uitwinning te mogen doen van goederen waarop zij geen hypotheek heeft en waarvoor de uitdrukkelijke toelating van de beslagrechter vereist is.

Ook reeds in de wet van 15 augustus 1854 werd bepaald dat een hypothecaire of bevoorrechte schuldeiser de vervolging tot uitwinning van de onroerende goederen waarop hij geen hypotheek heeft, niet kan beginnen dan ingeval de goederen waarop hij hypotheek heeft, ontoereikend zijn. Dit principe werd overgenomen in art. 1563 Ger. W. dat niet alleen van dwingende aard is, maar ook van openbare orde (Rb. Kortrijk, 29 september 1970, *R.W.*, 1974-75, 1390, met noot Kokelenberg J.; Ch. Engels, *Het uitvoerend beslag op onroerend goed*, p. 107), zodat andersluidende bedingen in de overeenkomst als niet geschreven moeten worden beschouwd.

Uit de overgelegde stukken, meer bepaald uit het kadastraal uittreksel van het gehypothekeerd goed waarop het kadastraal inkomen van dit goed vermeld wordt, kan worden besloten dat de opbrengst van dit goed ontoereikend zal zijn om de schuldvordering van verweerster te voldoen.

Derhalve kan toelating worden verleend om ook het goed te verkopen waarop verzoekster geen hypotheek heeft, toebehorend aan de echtgenoten D. en gelegen te L. De verkoop van dit goed mag evenwel slechts worden vervolgd na of samen met de verkoop van het goed waarop verzoekster hypotheek heeft.

(...)

NOOT— *De uitwinningvolgorde bij uitvoerend beslag op onroerend goed in het licht van artikel 1563 Ger. W.*

1. Naar de geïnterpreteerde bepaling van artikel 1563 Ger. W. kan de hypothecaire of op een onroerend goed bevoorrechte schuldeiser de vervolgingen tot uitwinning van de onroerende goederen waarop hij geen hypotheek heeft of niet bevoorrecht is, niet beginnen dan ingeval de goederen waarop hij hypotheek heeft of bevoorrecht is, ontoereikend zijn om de volledige betaling van de hoofdsom, interesten en kosten van de schuldvordering te waarborgen.

De schuldeiser die ook de niet in zijn voordeel gehypothekeerde of bevoorrechte goederen van zijn schuldenaar wil uitwinnen, moet hiertoe bij de beslagrechter een verzoekschrift indienen en een uittreksel van de kadastrale legger evenals een hypothecair getuigenschrift betreffende de in zijn voordeel bezwaarde onroerende goederen overleggen. De al dan niet toereikendheid van de bezwaarde goederen wordt bepaald door de waardeschatting ervan op twintig- of dertigmaal het kadastraal inkomen al naargelang het gebouwde of ongebouwde eigendommen betreft.

2. Hiertegenover staat de algemene regel dat wie zich persoonlijk heeft verbonden, gehouden is zijn verbintenis na te komen onder verband van al zijn goederen (art. 7 Hyp. W.). En dat het gehele vermogen van een schuldenaar tot zekerheid strekt van zijn schuldeisers, die, in voorkomend geval, met inachtneming van de door de wet voorgeschreven procedure, ieder vrijelijk kunnen overgaan tot de gelijktijdige uitwinning van alle voor beslag vatbare vermogensbestanddelen.

Vandaar dat men in nagenoeg elke kredietakte met hypotheekstelling een clause aantreft waarbij de leningsmaatschappij zich het recht bedingt dat zij, bij het niet nakomen door de kredietnemende partij van welke in de akte of in de algemene voorwaarden opgenomen verbintenis ook, de vervolging op de goederen van de kredietnemer kan aanvragen zonder de bepaling van artikel 1563 Ger. W. te moeten volgen. Ook in de notariële algemene verkoopvoorwaarden van het arrondissement Leuven kan men lezen dat de verkoper, indien de koper in gebreke blijft alle koop-verkoopvoorwaarden na te leven, het recht heeft uitvoerend beslag op de onroerende goederen van de koper overeenkomstig het Gerechtelijk Wetboek te vervolgen zonder gebonden te zijn door de bepaling van artikel 1563 van datzelfde wetboek. Men beoogt aldus bij overeenkomst de hypothecaire of bevoorrechte schuldeiser met de gewone schuldeiser gelijk te schakelen wat betreft de uitwinningmogelijkheden en -volgorde ten opzichte van de onroerende goederen van de schuldenaar.

3. In de bovenstaande beschikking ziet de beslagrechter in het voorschrift van artikel 1563 Ger. W. een bepaling die niet alleen van dwingende aard, maar ook van openbare orde is. Hij roept de regel ambtshalve in en besluit dat elk ervan afwijkend conventioneel beding als niet geschreven

moet worden beschouwd. Als motivering wordt de verwijzing naar het oude recht en naar de enkele rechtspraak en rechtsleer in dezelfde zin opgegeven.

4. Onder de gelding van het oude procesrecht werd het aan het actuele artikel 1563, eerste lid, Ger. W. analoge artikel 4 van de wet van 15 augustus 1854 nochtans niet als een bepaling van openbare orde of met een dwingende strekking bestempeld (Beltjens, C., *Code de procédure civile*, II, in *Encyclopédie du droit civil belge*, II, Brussel, Bruylant, 1908, 588, nrs. 2bis en 3ter). In de visie van de toenmalige rechtsleer, overgenomen door de rechtspraak, vertolkte artikel 4 de vermoedelijke gemeenschappelijke partijwil op het ogenblik van de hypotheekvestiging dat de hypothecaire schuldeiser eventueel eerst de uitwinning van zijn pand zou vervolgen, en pas als dit pand ontoereikend blijkt te zijn, van de overige onroerende goederen. Niets belette de partijen evenwel aan het vermoeden van een wet een uitdrukkelijke, tegengestelde intentie te substitueren (Martou, M. en Vandekerckhove, L., *L'expropriation forcée*, I, Brussel, Bruylant, 1863, nr. 222, blz. 431-432). Een afwijkend beding zou trouwens derden in hun belangen niet meer schaden dan de hypotheekstelling zelf (*Pandectes Belges*, Tw. *Expropriation forcée*, nr. 308). Bij ontstentenis van een conventionele afwijking werd erkend dat de schuldenaar evenals iedere belanghebbende derde schuldeiser gerechtigd was het verbod van artikel 4 tegen de vervolgende hypothecaire of bevoorrechte schuldeiser in te roepen bij wijze van *exceptio non excussae hypothecae*, welke exceptie, indien tijdig opgeworpen, door de rechter niet geweerd mocht worden. De rechter kon de bescherming van artikel 4 echter niet ambtshalve inroepen (Beltjens, G., a.w., nrs. 2ter en 3bis; *Pandectes Belges*, tw. *Expropriation forcée*, nrs. 307-310 en Tw. *Saisie immobilière*, nrs. 330-334; R.P.D.B., tw. *Saisie immobilière*, nrs. 185 i.f. en 187; Van Lennep, R., *Belgisch burgerlijk procesrecht*, VI, *Gedwongen tenuitvoerlegging*, Antwerpen, Standaard, 1953-59, blz. 311, nr. 63).

5. Daar artikel 1563, eerste lid, Ger. W. de tekst van artikel 4 van de wet van 15 augustus 1854 overneemt, moet, volgens de meeste auteurs, aan het nieuwe wetsvoorschrift geen veranderde draagwijdte meegegeven worden: het is niet van openbare orde en schuldenaar en schuldeiser kunnen rechtsgeldig bij overeenkomst ervan afwijken (Bagniet, J., Lainé, F. en De Bruyn, E., *La saisie immobilière*, in *Répertoire Notarial*, 112; Chabot-Léonard, D., *Saisies conservatoires et saisies-exécutions*, Bruylant, Brussel, 1979, 348; Van Hove, E., «La saisie immobilière dans le nouveau code judiciaire», *Ann.Not.*, 1968, 249; Van Steen, W., *Het uitvoerend beslag op onroerend goed en de rangregeling*, Antwerpen, 1969, 13; Watelet, P., *La rédaction des actes notariés*, Brussel, Larcier, 1980, 411. Zie ook Ledoux, J.-L., «Les saisies (du Code judiciaire à 1982)», *J.T.*, 1983, nr. 139 en de referenties aldaar).

6. Het openbare-orde-karakter van artikel 1563 Ger. W. werd voor 't eerst in de rechtspraak naar voren gebracht door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Kortrijk in een vonnis uitgesproken op 29 september 1970 (*Ann. Not.*, 1970, 425, noot Dechamps, R., *R.W.*, 1974-75, 1390, noot Kokelenberg, J., en *Rec.Gén.Enr.Not.*, 1975, 177, noot) waarin dit werd gegrond op artikel 1626 Ger. W., dat als sluitartikel van het hoofdstuk over het uitvoerend beslag op onroerend goed als niet bestaande beschouwt het beding

dat de schuldeiser, bij de niet-nakoming van de jegens hem aangegane verbintenissen, het recht heeft de onroerende goederen van zijn schuldenaar te doen verkopen zonder inachtneming van de formaliteiten voorgeschreven voor het uitvoerend beslag op onroerend goed.

In tegenstelling tot artikel 1622 Ger. W., dat op limitatieve wijze de proceshandelingen opsomt waarvan de niet-naleving de uitwinningprocedure ongeldig maakt, beoogt de algemene regel van artikel 1626 Ger. W., o.m. ter bescherming van de schuldenaar, alle conventionele bepalingen die deze laatste de wettelijke waarborgen zouden ontnemen en zouden toestaan hem op een andere wijze uit te winnen. Onder deze optiek vermag de schuldenaar pas van de geboden bescherming af te zien nadat de uitwinningshandeling verricht is en is een contractuele afwijking van artikel 1563 Ger. W. strijdig met de openbare-orde-aard waartoe artikel 1626 Ger. W. de procesregels van het uitvoerend beslag verheft (Engels, Ch., «Het uitvoerend beslag op onroerend goed en de daarbijhorende rangregeling», in *Bibliotheek van gerechtelijk recht*, Storme, M. (ed.), VIII, Antwerpen, Kluwer, 1981, nrs. 22, 24, 26 en 131; *id.*, «La saisie-exécution immobilière et l'ordre», in *Les voies conservatoires et d'exécution — Bilan et perspectives*, Fettweis, A. en Gutt, E. (ed.), 1981, nrs. 4-6; vgl. Fettweis, A., Kohl, A. en de Leval, G., *Eléments de la procédure civile*, II, 1984, nr. 955).

7. Deze stellingname biedt vooral grond voor het dwingende karakter van artikel 1563 Ger. W. ten aanzien van de partijen in hun onderlinge relatie. De uitwinning van een schuldenaar is echter ook een zaak die derden, met name de andere schuldeisers, aanbelangt. In geval van samenloop geldt het openbare-orde-beginsel, vervat in de Hypotheekwet, dat de prijs van de goederen van de schuldenaar naar evenredigheid van hun vordering tussen de schuldeisers wordt verdeeld tenzij er tussen hen een wettige reden van voorrang, dit is een hypotheek of voorrecht, bestaat. Welnu door een bedongen afwijking van artikel 1563 Ger. W., zo werd aangetoond, slaagt de schuldeiser erin zijn aandeel in de chirographaire schuldenlast kunstmatig te vergroten en weet hij bijgevolg een eveneens artificieel opgedreven aandeel in het chirographaire actief te verwerven. Er wordt, m.a.w., een niet wettige reden van voorrang gecreëerd, die geenszins aan derden kan worden tegengeworpen (Kokelenberg, J., «Karakter van artikel 1563 Ger. W.», noot onder Rb. Kortrijk, 29 september 1970, *R.W.*, 1974-75, (1391), 1397, nr. 16).

8. Het ambtshalve optreden van de beslagrechter ter zake wordt mede verantwoord door artikel 1396, eerste lid, Ger. W. De beslagrechter moet, onverminderd de bij de wet bepaalde middelen van nietigheid, zorg dragen voor de naleving van de bepalingen inzake middelen tot tenuitvoerlegging (Cf. De Smet, W., «De bevoegdheid van de beslagrechter» in *Actuele problemen van gerechtelijk privaatrecht*; Van Dievoet, G. (ed.), Leuven, Acco, 1976, (115), 133, nrs. 65-67). Bijgevolg komt het hem toe *ex officio* na te gaan of de bedongen afwijking van artikel 1563 Ger. W., in het licht van artikel 1626 Ger. W., een ongeoorloofd karakter draagt daar het een niet nakomen van de bepalingen over de middelen van tenuitvoerlegging impliceert. Het is evenwel betwifelbaar of de beslagrechter uit deze ambtelijke controletaak tevens de bevoegdheid put om, zonder een daartoe geëigend verzoek en de daartoe over te leggen

vereiste stavingsstukken, zich uit te spreken over de toereikendheid van de in het voordeel van de vervolgende schuldeiser bezwaarde goederen en eventueel de toelating van artikel 1563 Ger. W. te verlenen.

De geannoteerde beschikking geeft de beslagrechter in elk geval een dergelijke toelating naar aanleiding van het verzoekschrift, dat bij hem overeenkomstig artikel 1580 Ger. W. was ingediend, tot aanstelling van de notaris belast met de veiling en de verrichtingen van rangregeling. Het verdient echter aanbeveling dat de vervolgende schuldeiser toelating krijgt nog vóór hij enig beslagexploot laat betekenen, op gevaar af dat dit de niet bezwaarde goederen niet zou vermelden.

9. Uiteindelijk beschikt de beslagrechter van Leuven dat de verkoop van het goed slechts mag worden vervolgd na of samen met de verkoop van het goed waarop de schuldeiser hypotheek heeft. Niettemin, wanneer toelating verleend is, staat de hypothecaire of bevoorrechte schuldeiser in een zelfde positie als de gewone schuldeiser. Hij kan nu zelf uitmaken in welke volgorde hij de goederen van zijn schuldenaar uitwint. Hij heeft er zelfs alle belang bij de niet bezwaarde goederen eerst uit te winnen, ook al vervolgt hij deze uitwinning als chirografaire schuldeiser (Rb. Tongeren, 14 december 1858, *B.J.*, 1859, 743; *R.P.D.B.*, Tw. *Saisie immobilière*, nrs. 194 en 220; Van Lennep, R., a.w., nr. 76).

Joz Werckx

Vrij assistent K.U.Leuven

## ARBEIDSRECHTBANK TE GENT

1e KAMER — 3 DECEMBER 1984

Voorzitter: de h. Petit

Rechters in sociale zaken: de hh. Wynsberghe en Lefevre

Advocaat: mr. De Cordier

### Arbeidsongeval — Begrip — Plotselinge gebeurtenis — Begrip — Intoxicatie door verblijf in schadelijk milieu.

*Met betrekking tot het begrip arbeidsongeval betekenen de termen «plotselinge gebeurtenis» niet dat de gebeurtenis ogenblikkelijk moet zijn. Een plotselinge gebeurtenis staat tegenover een zich progressief ontwikkelende ziekte.*

B. t/ Stad Eeklo

Bij exploit van 15 december 1983 vordert eiser de vaststelling door de arbeidsrechtbank dat hij op 13 november 1981 door een arbeidsongeval getroffen werd en de aanstelling van een deskundige om de periodes van tijdelijke arbeidsongeschiktheid, de datum van consolidatie en de eventuele graad van blijvende arbeidsongeschiktheid te bepalen met het oog op het vaststellen van zijn rechten op arbeidsongevaluitkeringen.

*Wat betreft het voorval*

a) Argumenten van verweerder

De verwerende partij meent, in tegenstelling met de in het feitenrelaas weergegeven stelling van eiser, dat het niet om een arbeidsongeval gaat omdat geen plotselinge gebeurtenis kan worden aangetoond.

Eiser was, vóór het gebeurde, reeds een viertal weken in het zwembad werkzaam. Weliswaar beweert hij dat, toen hij een chloortoevoerbuiss doorpriekte, vloeistof op de grond terecht kwam welke zich gemengd heeft «met andere scheikundige produkten die er lagen» en hierdoor chloorgassen ontstaan zijn.

Verweerder begrijpt niet dat eiser in die omstandigheden die dag verder gearbeid heeft tot 17 uur en verder nog op 14 en 15 november. Het voorval werd trouwens als beroepsziekte aangegeven.

De ongesteldheid van eiser is volgens verweerder, het gevolg van een verlengd verblijf in een atmosfeer waar regelmatig scheikundige stoffen worden gebruikt met het oog op de waterzuivering.

b) Bespreking

Om recht te hebben op uitkeringen moet een getroffene bewijzen (art. 2 wet 3 juli 1967): 1. het bestaan van een letsel, 2. een plotselinge gebeurtenis die hem overkwam, 3. tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst.

De bewijslast nopens de oorzakelijke verhouding tussen letsel en arbeid en het onderscheid tussen ongeval en ziekte wordt op deze wijze naar de overheid verwezen (*Gedr. St., Senaat*, 1970-71, stuk 215, 45; over het begrip arbeidsongeval, zie conclusie Lenaerts, *Arr. Cass.*, 1978-79, 1127).

a) *Het bestaan van een letsel*

Eiser legt een attest van dr. V. voor, gedagtekend 26 november 1981, dat zijn arbeidsongeschiktheid het gevolg is van een chloorvergiftiging. In een later verslag van mei 1983, gericht aan de raadgevende arts van de OMOB, verzekeraar bij wie verweerder aangesloten is, herhaalt dr. V. dat de bij eiser vastgestelde letsels, vooral een verminderde diffusiecapaciteit, het gevolg zijn van inademing van chloorgassen en dat dergelijke letsels vóór het ongeval niet aanwezig waren.

Verweerder betwistte oorspronkelijk het bestaan van letsels niet.

In zijn laatste conclusie meent verweerder dat, nu de administratieve gezondheidsdienst besliste dat er geen vergoedbare longaandoening was, de longaandoening die werd vastgesteld niet voortkomt van de uitoefening van het beroep.

Dit besluit is onjuist. De beslissing wil zeggen dat de longaandoening niet voorkomt op de lijst van de vergoedbare beroepsziekten. Niet alle beroepsziekten worden immers vergoed. Het betekent geenszins dat de vastgestelde longaandoening niet het gevolg is van de uitgevoerde arbeid. Wel kan het standpunt van verweerder gedeeld worden dat het niet is omdat een aandoening niet als beroepsziekte aangemerkt wordt, dat zij als een arbeidsongeval moet aangemerkt worden. Tussen beide gebieden bevinden zich de gewone ziekten.

In het onderhavige geval werd echter medisch vastgesteld dat de letsels niet het gevolg zijn van een ziekte, maar van een chloorvergiftiging. Het bloedonderzoek met negatief resultaat, verricht bij eiser, kan niet als een tegenbewijs gelden.

b) *De plotselinge gebeurtenis*

Verweerder leidt uit het feit dat eiser na het gebeurde nog tot 17 uur en de twee daaropvolgende dagen arbeide, af dat er geen kwestie kan zijn van plotselinge gebeurtenis.

Hij meent ook dat de chloorinstallatie reeds geruime tijd verstopt was en lekken vertoonde, zodat betrokkene tijdens de vier weken vóór 13 november 1981 reeds aan chloorgas-sen was blootgesteld.

Plotseling staat in tegenstelling tot evolutief. Terwijl het arbeidsongeval zich plots voordoe, zal de beroepsziekte evolueren. Plotseling betekent volgens het woordenboek Van Dale: schielijk, onverhoeds, onverwachts. Het is echter geen synoniem van ogenblikkelijk (zie in die zin Arbh. Luik, 5 september 1974, *R.G.A.R.*, 1974, 9366).

In de rechtsleer werd verdedigd dat de vraag of het om een plotselinge gebeurtenis gaat in de rechtspraak geen probleem schept (L. Duchatelet, *R.C.J.B.*, 1968, 297, nr. 17).

Met dit standpunt kan niet zonder meer ingestemd worden. Rauws wenst de voorwaarde «plotselinge gebeurtenis» uit de begripsbepaling te lichten omdat zij tot onnodige betwistingen leidt («De behoefte van een definitie van het wettelijk begrip arbeidsongeval», *R.W.*, 1976-77, 2007).

De meerderheidsopvatting meent dat de oorzaak van het ongeval plotseling moet zijn (zie bv. Arbh. Gent, 15 november 1979, *J.T.T.*, 1980, 178; Arbh. Luik, 21 september 1978, *Jur. Liège*, 1978-79, 81; Arbh. Antwerpen, afd. Hasselt, 27 oktober 1976, *J.T.T.*, 1979, 296; Arbh. Luik, 5 september 1974, *R.G.A.R.*, 1974, 9366; Arbrb. Luik, 26 maart 1971, *J.T.T.*, 1972, 8, e.a.). Het element «plotselinge gebeurtenis» is constant in de cassatierechtspraak (zie eerste arrest van 23 juni 1908, *Pas.*, 1908, I, 94). Ganshof van der Meersch meent dat de letsels plotseling moeten zijn (conclusie, *R.C.J.B.*, 1968, 286), anderen dat én oorzaak én letsels plotseling moeten zijn (noot P. Van der Vorst, *J.T.T.*, 1972, 8; L. François, *J.T.T.*, 1972, 199, nr. 16, d).

Bij het nagaan of de oorzaak plotseling is moet het gaan om een relatief korte duur. L. François noemt het zelf «arbitrair» (*J.T.T.*, 1972, 199, nr. 16, d).

In de rechtspraak vindt men als toepassingen: een beperkte duur van twee uren (Arbh. Gent, 15 november 1979, *J.T.T.*, 1980, 17), enkele uren (Arbh. Antwerpen, afd. Hasselt, 27 oktober 1976, *J.T.T.*, 1979, 296).

In de cassatierechtspraak zit er ook een ruime speling in de interpretatie van de term «plotseling». Bij het nederdalen in een gasklok bij een hoge binnen- en buitentemperatuur wordt een hitteberoerte als plotseling beschouwd (Cass., 3 november 1961, *Pas.*, 1962, I, 249). Het gaat om een bijna ogenblikkelijke gebeurtenis. In een ander geval wordt een herhaalde lichte intoxicatie door de gasverwarming niet plotseling geacht (Cass., 24 mei 1957, *Pas.*, 1957, I, 115), maar een intoxicatie op een ogenblik gevolgd door een intoxicatie in de volgende uren en dagen wordt wel plotseling geacht (Cass., 5 november 1965, *Pas.*, 1966, I, 299; vgl. in de Franse rechtspraak de herhaalde inhalatie van CO<sup>2</sup> zonder permanente blootstelling, Cass. fr., 2 mei 1979, *Sem.Jur.*, 1979, 215).

Een overlijden te wijten aan het behandelen van vellen gepaard met het opdoen van een infectieziekte werd geacht het gevolg te zijn van een plotselinge gebeurtenis (Cass., 15 maart 1929, *Pas.*, 1929, I, 126). De bouwvakarbeider die na vijf uren in de koude gearbeid te hebben, van een stelling valt ten gevolge van de breuk van een aneurysma binnen de schedel is echter niet getroffen ten gevolge van een plotselinge gebeurtenis (Cass., 15 april 1982, *R.W.*, 1982-83, 2835), terwijl een intoxicatie door oliedampen gedurende enkele dagen wel als plotseling beschouwd werd (Arbh.

Luik, 19 oktober 1978, *Jur. Liège*, 1978-79, 83).

Meestal is een hartaanval geen plotselinge gebeurtenis daar hij het gevolg is van een evolutief ziektepatroon dat eindigt met een hartinfarct (zie Cass., 27 april 1981, *Arr. Cass.*, 1980-81, 975; Cass., 16 februari 1981, *Arr. Cass.*, 1980-81, 679; vgl. Cass., 28 mei 1979, *Arr. Cass.*, 1978-79, 1127). Een hartaanval die zich voordoe terwijl de getroffene zijn gewone en normale bezigheid uitoefent kan echter een plotselinge gebeurtenis zijn indien hij veroorzaakt werd door de arbeid op een warme zomerdag na een vakantieperiode (Cass., 11 januari 1982, *J.T.T.*, 1983, 182 met noot, *R.W.*, 1981-82, 1872). Bij een handelsdirecteur die ingevolge van de uitoefening van zijn beroep sedert een maand oververmoeid was en op de fatale dag bijkomende inspanningen leverde, werd een hartinfarct als plotseling aangemerkt (Cass., 22 september 1976, *Arr. Cass.*, 1977, 88). Misschien wordt de laatste bijkomende inspanning als het plotseling gegeven beschouwd (vgl. bij alcoholintoxicatie door langdurig drinken waar de laatste dosis als het plotseling element wordt beschouwd; Arbrb. Luik, 26 maart 1971, *J.T.T.*, 1972, 8). Van de andere kant werd geoordeeld dat het overschrijden van de tolerantiegrens niet de plotselinge gebeurtenis kan uitmaken (Arbh. Gent, 3 april 1980, *Verz.*, 1982, 55; Arbrb. Antwerpen, 23 december 1982, *Verz.*, 1983, 385 en noot V.H.).

Een tendomyositis ingevolge het bobineren (Arbh. Luik, 19 mei 1983, *J.T.*, 1983, 384), tenosynovitis door het stoten tegen een tafel (Arbrb. Gent, 2 april 1982, *R.W.*, 1982-83, 805), het zwellen van de voorarm (ziekte De Quervain) ten gevolge van herhaalde spierinspanningen (Arbrb. Gent, 8 maart 1982, *R.W.*, 1982-83, 522), een tendovaginitis (Arbh. Gent, 3 april 1980, *Verz.*, 1982, 55), een flegmoon door met een schop te werken (Arbrb. Nijvel, 3 november 1982, *Verz.*, 1983, 581) zijn niet het gevolg van een plotselinge gebeurtenis.

Uit die rechtspraak moet besloten worden dat in elk geval moet worden nagegaan of het gaat om een zich progressief ontwikkelende ziekte of een ongeval. Welnu, in het onderhavig geval wijzen een reeks gegevens op een ongeval. Uit een verslag van 19 november 1981, opgesteld door de interbedrijfsgeneeskundige dienst Progecov, wordt het niet uitgesloten geacht dat in de kelder van het zwembad, waar de verluchting te wensen overliet, er zich chloordampen gevormd hebben: «gebrek aan goede verluchting ... op de grond gemorste produkten of o.a. ook vloeistoffen uit een lek konden soms dagenlang blijven liggen ... onderhouds- en reinigingsprodukten van diverse aard bevinden zich eveneens in de kelder. Het zou niet uitgesloten zijn dat dergelijke produkten in contact met elkaar of met chloor eveneens toxische verbindingen zouden vormen».

Eiser verklaart dat die toxische chloorverbinding zich moet voorgedaan hebben op 13 november 1981 tussen 15 uur en 16 uur. Verweerder acht dit niet bewezen, doch eiser preciseert dat hij op 13 november 1981 tussen 15 en 16 uur een verstopte toevoerbuis in de kelder heeft doorgeprikt in aanwezigheid van schepen V.M., ingenieur F. en opzichter D.C. Hij bleef daarna alleen in de kelder tot 17 uur doch zou opgezocht geweest zijn door een zekere R. en door V. die eveneens lichtelijk door de chloordampen werden aangestast.

Geen enkel van de vermelde personen heeft de aangevoerde feiten ontkend. Het is nochtans zeker dat verweer-

der een onderzoek heeft ingesteld en zelfs maatregelen genomen heeft (uitzuigen kelder door brandweer, opruimen, betere verluchting enz.).

Ingenieur F. verklaart wel dat aan B. en D.P. (voor wie een analoog gebeuren wel als arbeidsongeval werd erkend — zie AR 57567/84) verbod werd opgelegd na de moeilijkheden in 1981 om de kelder van het zwembad te betreden «ten einde nieuwe moeilijkheden met hun gezondheid te voorkomen».

Het feit dat eiser na het voorval nog dezelfde dag en de twee daaropvolgende dagen gearbeid heeft, belet niet dat het om een plotselinge gebeurtenis, d.i. een ongeval, gaat (vgl. Cass., 5 november 1965, *Pas.*, 1966, I, 299).

In die omstandigheden acht de arbeidsrechtbank het ongeval bewezen.

(...)

## VREDEGERECHT TE BRUGGE

3e KAMER — 1 JULI 1983

Rechter: de h. de Ketelaere

Advocaat: mr. Gillon

**Levensonderhoud — Plichten van ouders tegenover meerderjarige kinderen — Onderdak in de ouderlijke woning — Beëindiging.**

*Hoewel de wettelijke verplichting van de ouders om hun kinderen kost, onderhoud en opvoeding te verschaffen niet ophoudt wanneer het kind meerderjarig wordt, houdt dit niet noodzakelijk in dat de ouders ertoe gehouden blijven in hun eigen woning onderdak te verschaffen aan hun meerderjarig geworden kinderen die in staat zijn voor zichzelf te zorgen. Zulks geldt des te meer als het gedrag van het kind tegenover zijn ouders onbehoorlijk is.*

*Wanneer een meerderjarig kind verplicht wordt de woning van zijn ouders te verlaten behoort hij een behoorlijke opzeggings termijn te kunnen genieten.*

D. t/ P.

Eiseres vordert de uitdrijving van verweerder, haar meerderjarige zoon, uit haar woning, in rechte wegens bezetting zonder recht noch titel, en in feite wegens diens wangedrag.

Tijdens de voorafgaande echtscheidingsprocedure tussen zijn ouders en na overschrijving van de echtscheiding op 21 april 1980 was verweerder, geboren 2 januari 1962, overeenkomstig zijn wil toevertrouwd aan de hoede van zijn vader. Na de dood van zijn vader op 21 augustus 1981, zag eiseres zich verplicht hem bij zich op te nemen hoewel de verstandhouding tussen hen uiterst slecht was.

De omstandigheden waarin verweerder werd «opgevoed», waren hem zeker niet gunstig. Wij vernemen van hem dat dit geleid heeft tot «spanningen» en wangedrag, zodat hij zelfs met de gevangenis kennis heeft gemaakt en daarna gedurende zes maanden opgenomen werd in een psychiatrische kliniek te P. tot ongeveer een jaar geleden. Daarna heeft hij werk gevonden in een garagebedrijf te S. van januari 1983 tot 22 april 1983. In die periode had hij er een eenkamersflat en kwam het week-end doorbrengen bij

zijn moeder. Sinds 22 april 1983 is hij blijvend werkloos zonder te kunnen aanspraak maken op werkloosheidsvergoeding. Wel zou hij onbetaalde karweien uitvoeren voor de V.Z.W. D. Als middelen van bestaan zou hij alleen beschikken over 8.400 frank per maand vanwege het O.C.M.W., waarvan de helft dienstig moet zijn om zijn moeder te vergoeden.

Hoewel algemeen aangenomen wordt dat de wettelijke verplichting van de ouders om hun kinderen kost, onderhoud en opvoeding te verschaffen niet ophoudt met de meerderjarigheid van de kinderen, houdt dit niet noodzakelijk in dat de ouders ertoe gehouden blijven om in hun eigen woning logement te blijven verschaffen aan hun kinderen wanneer dezen meerderjarig zijn geworden en in staat zijn voor zich zelf zorg te dragen — des te meer wanneer hun gedrag onbehoorlijk is tegenover hen, zoals hier het geval is vanwege verweerder ten opzichte van zijn moeder, die herhaaldelijk door hem brutaal wordt aangesproken, zoals hij zelf erkent.

Op de gerechtszitting van 13 mei 1983 hebben wij verweerder erop gewezen dat hij zorg moest dragen voor een eigen verblijf. Op de gerechtszitting van 17 juni 1983 vernamen wij van hem dat dit momenteel onmogelijk zou zijn daar hij het nodige geld ertoe niet heeft en nog steeds werkloos is.

Met inachtneming van de wederzijdse toestand van moeder en zoon lijkt het ons passend de ontruiming slechts te bevelen tegen 1 september 1983, vanaf welke datum het betrekken van een eigen kamer of flat niet meer zo duur zal zijn als thans tijdens het zomerseizoen.

Dit uitstel is ook in rechte verantwoord, daar niet kan worden gezegd dat de inwoning van een meerderjarige zoon bij zijn moeder op zich zelf rechteloos geschiedt, maar wel dat de moeder gerechtigd is daaraan een einde te maken met inachtneming van een normale termijn naar gelang van de omstandigheden.

*Vonnissend op tegenspraak,*

Verklaren de vordering ontvankelijk en gegrond in de volgende mate: zeggen voor recht dat verweerder zijn huidige verblijfplaats bij zijn moeder te K. zal dienen te verlaten tegen uiterlijk 1 september 1983 wegens betrekking zonder recht of titel vanaf alsdan; en, bij gebreke dit te doen, machtigen eiseres van nu af voor alsdan om hem er te doen uitdrijven, desnoods met behulp van de openbare macht; zeggen dat verweerder vanaf 1 september 1983 geen toegang meer heeft tot de woning van zijn moeder behoudens haar akkoord; zeggen dat partijen, gezien hun bloedverwantschap, elk hun eigen kosten zullen dragen; zeggen nochtans dat de eventuele kosten van uitgifte, betekening en uitvoering van dit vonnis ten laste zullen zijn van verweerder zo hij deze noodzaakt; verklaren dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elk rechtsmiddel en zonder borgstelling.

## POLITIERECHTBANK TE ANTWERPEN

26 JUNI 1984

Rechter: mevr. Charleer  
Advocaat: mr. Van Gestel

## Wegverkeer — Alcoholintoxicatie.

*De toevoeging van een alcoholfractie wegens verbranding is slechts geoorloofd indien met zekerheid vaststaat dat het laatste alcoholverbruik anderhalf tot twee uur voor de feiten heeft plaatsgehad.*

L.

Overwegende dat gedaagde bekende een negental glazen bier gedronken te hebben tussen 20u. en 1u.30; dat hij op 2u.20 in aanrijding kwam met een elektriciteitspaal te Zoersel; dat om 4u.37 een bloedstaal genomen werd, dat na ontleding 0,77 g alcohol per liter bloed bleek te bevatten;

Overwegende dat algemeen aanvaard wordt dat de alcoholcurve haar hoogtepunt bereikt gemiddeld één uur na het laatste drankverbruik (in casu 1u.30) en diezelfde hoogte behoudt gedurende gemiddeld één uur;

Overwegende dat aldus praktisch kan worden gesteld dat de toevoeging van een alcoholfractie wegens verbranding slechts geoorloofd is indien met zekerheid vaststaat dat het laatste alcoholverbruik 1u.30 tot 2u. vóór de feiten heeft plaatsgehad; dat dit in casu niet het geval is; dat in deze omstandigheden dient te worden vastgesteld dat er geen voldoende en onomstootbare zekerheid bestaat dat gedaagde op het ogenblik van de feiten in een toestand van strafbare intoxicatie verkeerde;

Overwegende dat uit de gegevens van het strafdossier blijkt dat gedaagde in aanrijding gekomen is met een elektriciteitspaal die hij niet gezien had; dat hij zelf verklaart aan 60 km/u gereden te hebben op een 3 meter breed baan-tje waar geen enkele openbare verlichting was; dat in deze omstandigheden in de onaangepaste snelheid de oorzaak van de aanrijding met de elektriciteitspaal, een duidelijk voorzienbare hindernis, dient te worden gezocht;

(…)

## NOOT—Betreffende alcoholintoxicatie

1. De wet heeft geen bijzonder bewijsmiddel bepaald voor het vaststellen van de alcoholintoxicatie. Het misdrijf kan bijgevolg met alle middelen rechtens worden bewezen en de strafrechter oordeelt op grond van de gegevens van de zaak op onaantastbare wijze of dit misdrijf bewezen is (Cass., 22 september 1975, A.C., 1976, 100).

Het meest voor de hand liggende bewijsmiddel is vanzelfsprekend de analyse van het bloedmonster, dat werd genomen met inachtneming van de vormen en de voorwaarden van de wet.

2. De bloedanalyse heeft tot voorwerp het bepalen van het alcoholgehalte op het ogenblik van de afname van het bloedmonster (Cass., 18 februari 1963, Pas., 1963, I, 681).

De uitslag van een regelmatige analyse heeft bewijswaarde, d.i. de rechter mag het bestaan van de uitslag niet naast

zich neerleggen, maar hij mag de uitslag wel toetsen aan de andere gegevens van de zaak.

3. Wanneer de beklaagde binnen de wettelijke termijn op regelmatige wijze een tweede analyse heeft doen verrichten, beoordeelt de feitenrechter op onaantastbare wijze, zonder voorkeur te geven aan de ene of de andere analyse, de resultaten van beide, waarbij hij dan rekening houdt met de omstandigheden waarin ze zijn verricht (Cass., 7 december 1964, Pas., 1965, I, 349).

Is de tweede analyse echter niet binnen de gestelde termijn of met miskennis van de vormen of voorwaarden uitgevoerd, dan moet de eerste als bewijskrachtig worden beschouwd (Cass., 9 september 1963, Pas., 1964, I, 29).

4. Zelfs als blijkt uit een regelmatige analyse dat het alcoholgehalte minstens 0,8 fr per liter bloed bedraagt, dan nog is de strafrechter niet verplicht te besluiten tot een strafbare alcoholintoxicatie. De bloedanalyse levert geen absoluut, onweerlegbaar, wetenschappelijk bewijs op: diabetici of personen wier bloed aceton bevat, zouden de bewijswaarde van de analyse kunnen betwisten (J. Vanderveeren, «La loi du 15 avril 1958 sur l'ivresse au volant», J.T., 1959, 109).

Aan de andere kant, zelfs zo de uitslag lager ligt dan 0,8 gr per liter bloed, dan nog zou de strafrechter kunnen beslissen dat het alcoholgehalte in feite hoger lag en dat de strafbare drempel overschreden was. Zelfs zonder bloedproef, zelfs aan de hand van een ademtest zou de strafrechter mogen aannemen dat er alcoholintoxicatie was (cf. Pol. Antwerpen, 26 juni 1981, R.W., 1982-83, 2003, en de noot).

5. De strafrechter mag rekening houden met de eliminatie van een gedeelte van de verbruikte alcohol (Cass., 24 juni 1968, A.C., 1968, 1301; Corr. Leuven, 16 november 1972, R.W., 1973-74, 1106) en hij beoordeelt deze eliminatiefactor op onaantastbare wijze (Cass., 16 maart 1964, Pas., 1964, I, 767; Cass., 4 april 1979, Pas., 1979, I, 922).

Ten deze heeft de politierechter eveneens het eliminatieproces van de alcohol beoordeeld.

6. Het bloedmonster werd twee uur en zeventien minuten na de feiten genomen. Aangenomen wordt dat de eliminatie minimum 0,08 gr. per uur en maximum 0,21 gr. bedraagt, met een gemiddelde van 0,15 gr. (Hof Brussel, 10 april 1968, R.G.A.R., 1968, 8058).

In het gunstigste geval was er hier bijgevolg in twee uur en zeventien minuten  $2\frac{1}{4} \times 0,08 = 0,18$  gr. geëlimineerd. Daar op het ogenblik van de bloedafname een alcoholgehalte van 0,77 gr. per liter bloed werd vastgesteld, bedroeg het gehalte  $0,77 + 0,18 = 0,95$  gr.: de strafbare drempel was in elk geval ruim overschreden.

7. Nu wordt aangenomen dat na alcoholverbruik de alcoholconcentratie in het bloed slechts na anderhalf tot twee uur wordt bereikt en dat deze maximumconcentratie ongeveer één uur aanhoudt. Sommigen nemen zelfs aan dat indien het drankgebruik minder dan één uur vóór de feiten plaatsheeft, het alcoholgehalte van het bloedstaal met een fractie dient te worden verminderd (F. Top, «Alcohol en verkeer», R.W., 1965-66, 561; Corr. Gent, 18 januari 1972, R.W., 1971-72, 1368).

8. Ten deze werd het laatste glas anderhalf tot twee uur vóór de feiten gedronken: er was bijgevolg geen reden om het alcoholgehalte van het bloedstaal te verminderen.

Het bloedmonster werd genomen twee uur en zeventien

minuten na de feiten. Op dat ogenblik was er ten minste drie uur en zevenenveertig minuten verlopen sedert het laatste glas werd verbruikt.

Op dat ogenblik kon er bijgevolg geen sprake meer zijn van het op peil blijven van de maximumconcentratie.

9. Wij kunnen ons van de indruk niet ontdoen dat de rechter zich bij de studie van de alcoholcurve vergalopeerd heeft. Méér dan drie uur na het alcoholverbruik bestaat er geen aanvaardbare reden meer om de alcoholanalyse te verwerpen of om de eliminatiefactor niet toe te passen.

Er blijkt zoveel misverstand te bestaan betreffende de eliminatiefactoren dat we ons afvragen of de wetgever, op grond van wetenschappelijke studie, geen duidelijker richtlijnen dient te geven.

*L. Huybrechts*

## RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

### Hof van Cassatie (3e Kamer), 12 maart 1984

*Ziekte- en invaliditeitsverzekering — Uitkering van begrafeniskosten — Personen die de begrafenis werkelijk hebben bekostigd — Voorwaarde om aanspraak te hebben op uitkering — Overlegging van gekweteerde bescheiden.*

Gecasseerd wordt het arrest, op 28 oktober 1982 door het Arbeidshof te Brussel gewezen, dat beslist dat de uitkering voor begrafeniskosten mocht worden uitgekeerd aan het Rijkspsychiatrisch Ziekenhuis te Rekem, dat de lijkken voor twee zijner patiënten door zijn eigen personeel had doen vervaardigen en zichzelf in die omstandigheden geen kwijting daarvoor kon afleveren:

«Overwegende dat artikel 19, § 1, eerste lid, van het koninklijk besluit van 31 december 1963 houdende verordening op de uitkeringen inzake verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering bepaalt: 'De uitkering voor begrafeniskosten is verschuldigd tegen overlegging van een door het gemeentebestuur uitgereikt bewijs van overlijden en van de gekweteerde bescheiden betreffende de betaling van de begrafeniskosten';

«Dat deze reglementsbepaling inhoudt dat de overlegging van de erin bedoelde stukken een voorwaarde uitmaakt opdat de in de artikelen 45, § 2, van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering en 238, § 3, van het koninklijk besluit van 4 november 1963 aangeduide rechthebbende aanspraak kan hebben op de bedoelde uitkering;

«Overwegende dat het arrest derhalve de in het middel aangewezen wets- en reglementsbepalingen, behalve artikel 97 van de Grondwet, schendt door te beslissen dat de uitkering voor begrafeniskosten door de verzekeringsinstelling wettig wordt betaald zonder dat gekweteerde bescheiden betreffende de betaling van de begrafeniskosten worden overgelegd.»

(Voorzitter: de h. Delva — Raadsheer-rapporteur: de h. Rauws — Advocaat-generaal: de h. Lenaerts — Advocaat: mr. Simont — In de zaak: R.I.Z.I.V. t/ Nationaal Verbond van Socialistische Mutualiteiten)

### Hof van Cassatie (3e Kamer), 19 maart 1984

*Sociaal statuut zelfstandige — Onderwerping — Helper — Bezigheid van toevallige aard — Begrip.*

Het bestreden arrest (Arbh. Bergen, 13 januari 1982) wordt om de volgende redenen vernietigd:

«Overwegende dat, volgens de oorspronkelijke versie van artikel 5 van het koninklijk besluit van 19 december 1967, dat ten deze van toepassing is voor de jaren vóór 1976, 'de beroepsbezigheid als helper niet leidt tot onderwerping aan het koninklijk besluit nr. 38: a) wanneer zij van toevallige aard is en niet over ten minste negentig dagen per jaar loopt'; dat volgens hetzelfde artikel, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 6 oktober 1977 en ten deze van toepassing voor de jaren 1976 en 1977, voor de toepassing van artikel 7, 4°, van het koninklijk besluit nr. 38, de bezigheid als helper geacht wordt toevallig te zijn wanneer zij niet regelmatig van aard is en niet over ten minste negentig dagen per jaar liep;

«Overwegende dat uit die bepalingen blijkt dat aan twee voorwaarden tegelijk moet zijn voldaan om de bezigheid als helper niet te onderwerpen aan het koninklijk besluit nr. 38: zij mag niet regelmatig worden uitgeoefend en zij mag niet over negentig dagen of meer per jaar lopen;

«Overwegende dat als regelmatige bezigheid moet worden aangemerkt een zelfde bezigheid die gedurende verscheidene jaren tijdens een of meer zelfde periodes van het jaar wordt uitgeoefend;

«Overwegende dat het arbeidshof vaststelt dat verweerster gedurende verscheidene jaren, telkens ten tijde van Pasen en Kerstmis, de h. L., een zelfstandige, in zijn werk als kleurder heeft bijgestaan bij de voorbereiding van speciale nummers van stripverhalen; dat het arbeidshof echter beslist dat de herhaling van zulk een toevallige bezigheid, zelfs gedurende verscheidene jaren, er niet een gewone bezigheid van maakt;

«Dat het arrest bijgevolg artikel 5 van het koninklijk besluit van 19 december 1967 schendt.»

(Voorzitter: de h. Delva — Raadsheer-rapporteur: de h. Vervloet — Eerste-advocaat-generaal: Duchatelet — Advocaat: mr. Kirkpatrick — In de zaak: Rijksinstituut voor sociale verzekeringen voor zelfstandigen t/ D.)

NOOT—Zie Cass., 22 juni 1981, *Arr. Cass.*, 1980-81, 1231.

### Hof van Cassatie (1e Kamer), 22 maart 1984

*Verjaring — Stuiting — Erkenning van het recht door de schuldenaar of de bezitter — Stilzwijgend.*

Eiseres had verweerder gedagvaard tot opheffing van sequestermaatregelen die krachtens de wet van 17 januari



1945 waren genomen. Zij beweerde o.m. dat de nog resterende schulden verjaard waren. Het bestreden arrest (Hof Brussel, 16 februari 1983) antwoordde daarop «dat het sequester op zich een beslaglegging is op de goederen van de veroordeelde en de verjaring voor de duur ervan stuit». In het derde onderdeel van haar middel werpt eiseres op dat het arrest daardoor aan de wet een stuitingsgrond toevoegt die niet in de wet voorkomt :

«Overwegende dat het arrest op grond van de in het antwoord op het tweede, vierde en vijfde onderdeel weergegeven vermeldingen beslist dat eiseres, door op 17 januari 1977 vrijwillig een voorschot te betalen van 100 frank, stilzweigend het recht van de Staat heeft erkend op het bedrag van 6.100.000 frank zijnde het bedrag van een burgerlijke veroordeling tot schadevergoeding ; dat de beslissing volgens welke de betaling van dat voorschot kan worden beschouwd als burgerlijke stuiting van de verjaring overeenkomstig artikel 2248 van het Burgerlijk Wetboek, op grond van die considerans naar recht is verantwoord :

«Overwegende dat de in het derde onderdeel aangevoerde grief, zelfs al was ze gegrond, geen weerslag zou hebben op de wettigheid van die beslissing ;

«Dat dit onderdeel niet ontvankelijk is bij gebrek aan belang.»

(Voorzitter : de h. Mahillon — Raadsheer-rapporteur : de h. Kreit — Advocaat-generaal : mevr. Liekendael — Advocaten : mrs. Simont en De Bruyn — In de zaak : M. t/Belgische Staat)

#### Hof van Cassatie (3e Kamer), 26 maart 1984

*Arbeidsovereenkomst — Beëindiging — Eenzijdige wijziging van een essentieel bestanddeel — Begrip — Zware tekortkoming aan essentiële verplichting — Niet noodzakelijk eenzijdige wijziging van essentieel bestanddeel van de overeenkomst.*

Gecasseerd wordt het arrest van het Arbeidshof te Gent van 26 november 1982 dat oordeelde dat de hierna vermelde feiten een eenzijdige wijziging van een essentieel bestanddeel van de arbeidsovereenkomst hadden uitgemaakt :

«Overwegende dat de tekortkoming van een partij, zelfs aan haar essentiële verplichtingen, op zichzelf de arbeidsovereenkomst niet beëindigt ; dat de tekortkoming van een partij aan haar verplichtingen wel een aanwijzing of een bewijs kan zijn van de wil van die partij om de overeenkomst eenzijdig te wijzigen en aldus te beëindigen, indien het om een belangrijke wijziging van een essentieel bestanddeel gaat ;

«Overwegende dat het arrest vaststelt dat verweerster op 11 april 1980 door de zaakvoerder van eiseres, met aanwending van geweld, ertoe gedwongen werd een brief te hertypen en op het kantoor te blijven tot 17 uur ; dat het die feiten 'een essentiële en opzettelijke wijziging van de normale arbeidsvoorwaarden' van verweerster beschouwt ;

«Overwegende dat deze feiten, die mogelijk als een ernstige tekortkoming van eiseres aan haar verplichtingen ten aanzien van verweerster kunnen worden aangemerkt, op zichzelf geen wijziging van een essentieel bestanddeel van de arbeidsovereenkomst uitmaken en niet doen blijken van

de zekere wil van eiseres om de arbeidsovereenkomst te beëindigen ;

«Dat het arrest derhalve niet wettig beslist dat eiseres eenzijdig de arbeidsovereenkomst heeft beëindigd.»

(Eerste voorzitter : de h. Châtel — Raadsheer-rapporteur : de h. Vervloet — Advocaat-generaal : de h. Lenaerts — Advocaat : mr. De Bruyn — In de zaak : P.V.B.A. B. t/P.)

#### Hof van Cassatie (2e kamer), 28 maart 1984

*Strafvordering — Hoger beroep van procureur des Konings tegen vonnis van de politierechtbank — Akte van betekening vermeldt datum niet.*

«Over het ambtshalve aangevoerde middel, afgeleid uit de schending van artikel 205 van het Wetboek van Strafvordering :

«Overwegende dat het bestreden vonnis (Corr. Nijvel, 10 november 1983) op het hoger beroep van het openbaar ministerie en van de verweerders, burgerlijke partijen, tegen de beslissing van de politierechtbank waarbij eiser was vrijgesproken van de hem ten laste gelegde feiten, eiser wegens die telastleggingen veroordeelt tot een geldboete ;

«Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan blijkt dat het exploit waarbij het hoger beroep van de procureur des Konings met toepassing van artikel 205 van het Wetboek van Strafvordering aan eiser is betekend, buiten de vermelding van het jaar 1983 niet preciseert op welke dag de betekening aan beklaagde is gebeurd, zodat het Hof onmogelijk kan nagaan of de betekening is geschied binnen de door de wet voorgeschreven termijn, namelijk binnen vijftientwintig dagen te rekenen van de uitspraak van de beroepen beslissing ;

«Dat de bij het bestreden vonnis vastgestelde omstandigheid dat de gerechtsdeurwaarder op de voorzijde de vermelding heeft aangebracht dat het exploit op 29 april 1983, dus vóór het verstrijken van de beroepstermijn van het openbaar ministerie, aan de procureur des Konings is toegezonden, niet ter zake dienend is ; dat immers de met de betekening belaste gerechtsdeurwaarder niet heeft vermeld dat het hoger beroep aan eiser is betekend en op welke dag de van 21 april 1983 daterende vordering van de procureur des Konings is uitgevoerd ;

«Dat de correctionele rechtbank derhalve niet op grond van de bewijskracht van dat exploit alleen het hoger beroep van het openbaar ministerie ontvankelijk kon verklaren.»

(Voorzitter : de h. Stranard — Raadsheer-rapporteur : de h. Sace — Advocaat-generaal : de h. Janssens de Bisthoven — Advocaten : mrs. Dassel en De Bruyn — In de zaak : Q. t/N.V. H. e.a.)

#### Hof van Cassatie (3e Kamer), 9 april 1984

*Werkloosheid — Recht op uitkeringen — Gerechtigde — In aanmerking te nemen arbeidsdagen — Verlenging van de referentieperiode — Uitoefenen van een zelfstandig beroep — Werkverlating.*

Het bestreden arrest (Arbh. Antwerpen, 18 oktober 1982) stelt vast: «dat eiser op 16 mei 1980 zijn betrekking heeft verlaten om te gaan werken in de frituur geëxploiteerd door zijn echtgenote en vanaf 1 juni 1980 de frituur alleen zelfstandig te exploiteren, dat hij einde oktober 1980 deze exploitatie heeft stopgezet omdat hij de huur niet meer kon betalen en geen lening had kunnen krijgen om de zaak over te nemen, dat hij op 27 oktober 1980 werkloosheidsuitkering aanvraagde en dat op 16 januari 1981 een beslissing werd getroffen, waarbij hij werd uitgesloten van het recht op werkloosheidsuitkering gedurende een periode van acht weken omdat hij zonder wettige reden zijn betrekking in loondienst had verlaten om als zelfstandige te kunnen werken». Eisers beroep tegen deze beslissing wordt ongegrond verklaard op grond: «dat eiser natuurlijk een risico heeft genomen door zijn loontrekkende bezigheid vrijwillig te verlaten alvorens voldoende zekerheid te hebben de beoogde zelfstandige activiteit financieel te kunnen verwezenlijken; dat hij moest weten, door het feit dat zijn echtgenote de frituur reeds exploiteerde, dat financieel het risico niet kon worden genomen en de exploitatie geen toekomst bood; dat, hoewel principieel het uitoefenen van een zelfstandig beroep een wettige reden tot werkverlating kan zijn, ter zake eiser moest beseffen dat de activiteit als zelfstandige niet te halen was; dat hij dus wel door eigen handelwijze en eigen toedoen, zijnde het vrijwillig ontslag en het hierbij genomen risico, werkloos is geworden en hierdoor terecht werd gesanctioneerd».

Eiser voert aan dat: «uit de bepalingen van het vijfde lid van artikel 118 voortvloeit dat de werknemer die een dienstbetrekking verlaat om een zelfstandige activiteit aan te vatten, de dienstbetrekking verlaat om een wettige reden en bijgevolg geen werkloze wordt door eigen schuld of toedoen; uit dezelfde bepalingen anderzijds voortvloeit dat het wettig karakter van de reden van de werkverlating bewezen is wanneer de werknemer zijn betrekking in loondienst werkelijk heeft onderbroken om een zelfstandig beroep uit te oefenen; de tekst van de voormelde wetsbepalingen daarentegen niet toelaat het wettig karakter van de reden van de werkverlating te onderwerpen aan de kansen op slagen die de zelfstandige activiteit aangevat door de werknemer biedt». De voorziening wordt verworpen;

«Overwegende enerzijds dat, luidens het vijfde lid van artikel 118 van het koninklijk besluit van 20 december 1963, zoals het ten deze van toepassing was, de in het eerste lid van dat artikel bedoelde referentieperiode mag worden verlengd met het aantal dagen tijdens welke de werknemer zijn arbeid in loondienst heeft onderbroken om een zelfstandig beroep uit te oefenen, mits hij vooraf bij het gewestelijk bureau daarvan aangifte doet; dat die bepaling voor de bedoelde werknemer de voorwaarden verruimt, die hij moet vervullen om op werkloosheidsuitkering gerechtigd te zijn, maar niet inhoudt dat die werknemer ook meteen aanspraak heeft op werkloosheidsuitkering, nu hiertoe ook de voorwaarden van toekenning bepaald in de artikelen 126 en volgende van hetzelfde koninklijk besluit moeten zijn vervuld;

«Overwegende anderzijds dat, luidens het eerste lid van artikel 134, wanneer de werknemer werkloos wordt door eigen schuld of toedoen, zijn recht op werkloosheidsuitkering wordt beperkt overeenkomstig de artikelen 135 tot 140bis en dat, krachtens artikel 134, tweede lid, 1°, werk-

loosheid door eigen schuld of toedoen het gevolg kan zijn van werkverlating zonder wettige reden;

«Dat uit de onderscheiden opzet van de artikelen 118, vijfde lid, en 134, eerste en tweede lid, 1°, volgt dat de eerstvermelde bepaling niet impliceert dat de werknemer die zijn arbeid in loondienst heeft onderbroken om een zelfstandig beroep uit te oefenen, steeds een wettige reden tot werkverlating heeft in de zin van de laatstvermelde bepaling;

«Dat het middel naar recht faalt.»

(Voorzitter: de h. Delva — Raadsheer-rapporteur: de h. Vervloet — Advocaat-generaal: de h. Lenaerts — Advocaten: mrs. Bützler en Simont — In de zaak: G. t/ R.V.A.)

NOOT—De wijzigingen aangebracht door de koninklijke besluiten van 12 april 1983 en 13 juli 1984 in het vijfde lid van art. 118 van het Werkloosheidsbesluit hebben geen weerslag op de gepubliceerde beslissing.

#### Hof van Cassatie (1e Kamer), 12 april 1984

*Onrechtmatige daad — Schade en schadeloosstelling — Verplichting de vergoeding nauwkeurig te begroten — Blijvende arbeidsongeschiktheid — Bepaling van de vergoeding, zowel voor het verleden als voor de toekomst, met de kapitalisatiemethode — Onwettig.*

«Overwegende dat het arrest (Hof Luik, 1 maart 1982), na met betrekking tot de tijdelijke arbeidsongeschiktheid te hebben verwezen naar de motieven van het beroepen vonnis waaruit blijkt dat zij op 2 mei 1972, datum van de consolidatie, is geëindigd, aan de hand van de 'zogenaamde kapitalisatiemethode', het bedrag vaststelt dat volgens het gemene recht de materiële schade ten gevolge van de blijvende arbeidsongeschiktheid van 5 percent van de getroffen ne moet vergoeden; dat het die methode toepast en bij de berekening uitgaat van een bruto-loon van 490.680 frank, zijnde het loon van de getroffen ne in 1974, het eerste jaar waarin zij werkte, van een rentevoet van 5 percent en een coëfficiënt van 15,67; dat het 490.680 frank vermenigvuldigt met 5 percent en dan met 15,67 en vaststelt dat het resultaat van die vermenigvuldigingen 384.448 frank bedraagt, en eiseres veroordeelt om aan de getroffen ne het genoemde bedrag van 384.448 frank vermeerderd met de vergoedende rente vanaf 26 juli 1974 en met de moratoire rente te betalen;

«Overwegende dat het arrest aldus de kapitalisatie hanteert om het totaal bedrag van de vergoeding van de getroffen ne voor blijvende arbeidsongeschiktheid zowel voor het verleden als voor de toekomst te bepalen, hoewel voor het verleden, meer bepaald voor de periode van 1974, jaar waarin de getroffen ne is beginnen werken, tot 1 maart 1982, datum van het arrest, de schade volledig tot stand is gekomen;

«Dat het arrest, door geen onderscheid te maken tussen de verleden schade, die kan worden berekend zonder kapitalisatie op grond van de juiste bedragen die op de datum van het arrest naar rato van de muntontwaarding gerevalueerd zijn, en de toekomstige schade die niet op een dergelijke wijze kan worden berekend en die derhalve bij kapita-

lisatie mag worden berekend, de in het middel aangewezen artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek schendt;

«Overwegende dat die onwettigheid leidt tot vernietiging van de beslissing houdende vaststelling van het bedrag van bovengenoemd kapitaal en bijgevolg van de beslissingen waarbij dat bedrag met vergoedende en moratoire rente wordt vermeerderd.»

(Voorzitter : de h. Mahillon — Raadsheer-rapporteur : de h. Kreit — Advocaat-generaal : mevr. Liekendaal — Advocaat : mr. Simont — In de zaak : O.M.O.B. t/ D. en M.)

#### Hof van Cassatie (1e Kamer), 12 april 1984

*Onrechtmatige overheidsdaad — Weg — Hindernis waardoor het gewettigd vertrouwen van elke weggebruiker die normaal op de rijbaan rijdt, kan worden misleid — Ijzelaafzetting.*

Het bestreden arrest (Hof Luik, 17 februari 1983) stelt vast dat verweerder B. bij het oprijden van een viaduct een fout had begaan die een ongeval veroorzaakte, maar het verklaart eiser voor de helft aansprakelijk op grond : dat er enkel op het viaduct ijzel was, dat eiser dat abnormaal gevaar door aangepaste maatregelen had moeten ondervangen, dat niets hem belette die maatregelen te nemen aangezien hij moest weten dat de bijzondere ligging van het viaduct ijzelaafzetting in de hand werkte zodat hij zijn verplichting te waken voor de veiligheid van de weggebruikers derhalve gemakkelijk kon nakomen. Die beslissing wordt om de volgende redenen vernietigd :

«Overwegende dat het arrest vaststelt dat, enerzijds, het ongeval op 30 november 1975 te 6 uur 15 is gebeurd op het viaduct van Beez, een kunstwerk dat 'wegens zijn bijzondere en welbepaalde ligging ijzelaafzetting in de hand werkt', wat een aan de overheid welbekend natuurlijk verschijnsel is en dat, anderzijds, de verweerder B. de 'brug van Beez is opgereden zonder zijn snelheid voldoende te matigen, maar integendeel heeft gepoogd het voertuig van de verweerder J. in te halen terwijl een ander ongeval dat net tussen twee (andere) voertuigen was gebeurd hem had moeten doen op-letten' ;

«Overwegende dat het arrest uit die vaststellingen niet wettig heeft kunnen afleiden dat de ijzelaafzetting, gelet op de tijd en de plaats, een hindernis heeft gevormd waardoor het gewettigd vertrouwen van elke weggebruiker die normaal op de rijbaan reed, kon worden misleid, en dat eiser door niet de vereiste maatregelen te nemen om dat te ondervangen, een fout heeft begaan die met het ongeval een oorzakelijk verband vertoont.»

(Voorzitter : de h. Mahillon — Raadsheer-rapporteur : de h. Poupart — Advocaat-generaal : mevr. Liekendaal — Advocaat : mr. De Bruyn — In de zaak : Het Wegenfonds t/ J. e.a.)

#### Hof van Cassatie (2e Kamer), 2 mei 1984

*1. Strafvordering — Vonnissen en arresten — Motivering — 2. Rechten van de mens — Art. 6.1 E.V.R.M.*

— *Rechter onthoudt zich — Tijdstip — Verslag in hoger beroep.*

Op de terechtzitting waarop de zaak van eiser werd behandeld, werd door de voorzitter van de kamer verslag uitgebracht. Het eerste proces-verbaal van de terechtzitting vermeldt dat de voorzitter «aan het slot van zijn verslag en op het einde van de ondervraging van beklaagde zichzelf wraakt en de zitting schorst ten einde in zijn vervanging te voorzien». Blijkens het tweede proces-verbaal van de terechtzitting werd de zaak vervolgens volledig behandeld onder voorzitterschap van een andere voorzitter.

1. Tegen het arrest dat daarna werd uitgesproken (Hof Brussel, 16 februari 1984) voert eiser schending van art. 97 Gw. aan op grond dat in het arrest geen gewag wordt gemaakt van wat zich eerst had voorgedaan. Het middel kan niet worden aangenomen :

«Overwegende dat het arrest, om regelmatig met redenen te zijn omkleed, niet tevens moest vermelden dat de zaak reeds een eerste maal was behandeld en dat die behandeling was onderbroken door het feit dat de voorzitter in de loop van de terechtzitting had verklaard zich met toepassing van artikel 831 van het Gerechtelijk Wetboek van de zaak te willen onthouden, welke omstandigheid wordt vermeld in het eerste proces-verbaal van de terechtzitting van 26 januari 1984.»

2. In zijn tweede middel klaagt eiser over schending van art. 6.1 E.V.R.M. Hij beweert dat de voorzitter die zich van de zaak onthield, zulks had moeten doen alvorens de zaak te behandelen, en dat, na vervanging van die voorzitter, het verslag diende te worden uitgebracht door de vervangende voorzitter en niet, zoals nu gebeurde, door een van de andere raadsheren. Het middel faalt naar recht :

«Overwegende dat de artikelen 828 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek een bijzondere wrakingsprocedure voorschrijven ten einde de rechten van de verdediging te vrijwaren zonder het verloop van de rechtspleging te hinderen of te vertragen ;

«Overwegende dat artikel 831 van het Gerechtelijk Wetboek volgens hetwelk de rechter die weet dat er een reden van wraking tegen hem bestaat, zich van de zaak moet onthouden, niet vereist dat hij dat doet alvorens de zaak ter zitting te behandelen ; dat de rechter zich moet onthouden op het ogenblik waarop hij verneemt dat er tegen hem een reden van wraking bestaat ; dat ten deze uit het proces-verbaal van de terechtzitting van 26 januari 1984 blijkt dat 'de voorzitter aan het slot van zijn verslag en op het einde van de ondervraging van beklaagde zichzelf wraakt' ;

«Overwegende dat artikel 209 van het Wetboek van Strafvordering de voorzitter van een kamer van het hof van beroep niet verplicht zelf verslag uit te brengen ; dat die wetsbepaling integendeel vermeldt dat het verslag door een van de rechters wordt uitgebracht ;

«Overwegende dat uit de in het middel aangevoerde omstandigheden geen schending kan worden afgeleid van artikel 6.1 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en evenmin van het recht van de verdediging.»

(Voorzitter : de h. Screvens — Raadsheer-rapporteur : de h. Resteau — Advocaat-generaal : de h. Janssens de Bisthoven — Advocaat : mr. Degrez — In de zaak : S.)

**Hof van Cassatie (3e Kamer), 16 april 1984**

*Ondernemingsraad — Sociale verkiezingen — Verkiezbaarheid — Voorwaarden — Beslissing van de arbeidsrechtbank die een buitenwettelijke onverenigbaarheid onderkent — Onwettigheid.*

De Arbeidsrechtbank te Luik had op 19 april 1983 geoordeeld dat er onverenigbaarheid bestond tussen een bepaalde functie en die van personeelsafgevaardigde. De cassatie wordt uitgesproken op de volgende gronden:

«Overwegende dat artikel 19 van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, dat de voorwaarden bepaalt waaraan de werknemers moeten voldoen om als afgevaardigde van het personeel in de ondernemingsraad verkiezbaar te zijn, in het 2° als enige onverenigbaarheid voor de kandidaten opgeeft het feit deel uit te maken van het leidinggevend personeel of huisarbeider te zijn;

«Overwegende dat het vonnis, dat vaststelt dat J. geen deel uitmaakt van het leidinggevend personeel van verweerder, niettemin beslist dat er bij betrokkene een onverenigbaarheid bestaat 'in de gelijktijdige uitoefening van de functie van adjunct van het hoofd van het personeel en die van afgevaardigde van het personeel in de ondernemingsraad' en eiseres beveelt zijn naam van de lijst van de kandidaten voor de sociale verkiezingen af te voeren;

«Dat het vonnis aldus iets aan de wet toevoegt en bijgevolg voormeld artikel 19 schendt.»

(Eerste voorzitter: de h. Châtel — Raadsheer-rapporteur: de h. Vervloet — Eerste advocaat-generaal: de h. Duchatelet — Advocaat: mr. Nelissen Grade — In de zaak: A.C.L.V.B. t/ N.V. B. e.a.)

**Hof van Cassatie (3e Kamer), 16 april 1984**

*Verdrag — Voorrang van verdragsnorm — Gewaarborgd inkomen voor bejaarden — Vreemdeling — Vereiste van verblijf in België — Duur — Politieke vluchteling — Geneefs Verdrag van 28 juli 1951.*

Het bestreden arrest (Arbh. Brussel, 5 november 1981) wordt om de volgende redenen vernietigd:

«Dat verweerder een *grond van niet-ontvankelijkheid* opwerpt tegen het middel dat bij gebrek aan belang, volgens hem, niet ontvankelijk zou zijn;

«Overwegende dat artikel 23 van het Internationaal Verdrag betreffende de status van vluchtelingen betrekking heeft op 'de bijstand van overheidswege', terwijl artikel 24 handelt over de 'arbeidswetgeving' en de 'sociale zekerheid'; dat onder de termen 'sociale zekerheid' wordt verstaan 'wettelijke voorschriften betreffende arbeidsongevallen, beroepsziekten, moederschap, ziekte, invaliditeit, ouderdom, overlijden, werkloosheid, gezinslasten en elk ander risico dat, overeenkomstig de nationale wetgeving, onder een stelsel van sociale zekerheid valt';

«Overwegende dat de Verdragsluitende Partijen, bij het sluiten van dat Verdrag, in artikel 24 hebben beoogd de regeling van de arbeidsvoorwaarden en de stelsels van sociale zekerheid die hoofdzakelijk de risico's van de werk-

nemers dekken; dat het geval van diegenen die geen beroep kunnen doen op die stelsels en wier staat van behoeftigheid vereist dat ze door de openbare collectiviteit worden geholpen, in artikel 23 van het Verdrag wordt bedoeld;

«Overwegende dat het arrest erop wijst dat 'vaststaat en niet wordt betwist dat (eiser) nooit aan de sociale zekerheid onderworpen is geweest';

«Overwegende dat derhalve, ten aanzien van eiser, het bij de wet van 1 april 1969 ingesteld gewaarborgd inkomen voor bejaarden niet het beroepsinkomen van een werknemer vervangt of aanvult; dat voor de toekenning van dit voordeel een staat van behoeftigheid is vereist; dat deze uitkering niet onder de sociale zekerheid in de zin van artikel 24 van dit Verdrag, maar onder de bijstand van overheidswege in de zin van artikel 23 van dit Verdrag valt;

«Dat de grond van niet-ontvankelijkheid niet kan worden aangenomen;

«Overwegende dat niet wordt betwist dat eiser, die van Chileense nationaliteit is, volgens de Belgische wet de hoedanigheid van politiek vluchteling bezit en dat hij overeenkomstig de bij de Belgische wet voorgeschreven verblijfsvoorwaarden in België verbleef toen hij op 30 november 1978 een aanvraag om gewaarborgd inkomen voor bejaarden indiende;

«Overwegende dat de Belgische Staat zich in artikel 23 van het Internationaal Verdrag betreffende de status van vluchtelingen ertoe heeft verbonden de regelmatig op het nationale grondgebied verblijvende vluchtelingen, wat de ondersteuning en bijstand van overheidswege ter voorziening in het levensonderhoud betreft, op dezelfde wijze als zijn onderdanen te behandelen;

«Overwegende dat het arrest niettemin aan eiser het bij de wet van 1 april 1969 gewaarborgd inkomen voor bejaarden ontzegt, op grond dat eiser niet voldoet aan de voorwaarde gedurende ten minste vijf jaar in België werkelijk te hebben verbleven, zoals die wet in artikel 1, § 2, laatste lid, bovendien vereist van de gerechtigden die geen Belg zijn;

«Overwegende dat deze wetsbepaling in conflict staat met artikel 23 van voormeld Internationaal Verdrag;

«Overwegende dat in geval van conflict tussen een interne rechtsregel en een internationale verdragsnorm die, zoals ten deze, rechtstreekse gevolgen heeft in de interne rechtsorde, de door het Verdrag bepaalde norm voorrang heeft;

«Overwegende dat derhalve de wet van 1 april 1969, in zoverre ze de gerechtigden die geen Belg zijn verplicht gedurende een bepaalde tijd in België werkelijk te hebben verbleven, hetgeen ze niet aan haar onderdanen oplegt, geen gevolg kan hebben ten aanzien van eiser en dat het arrest, door eiser niet het gevraagd gewaarborgd inkomen toe te kennen, zijn beslissing niet naar recht verantwoordt.»

(Voorzitter: de h. Delva — Raadsheer-rapporteur: de h. Kreit — Eerste advocaat-generaal: de h. Duchatelet — Advocaten: mrs. Draps en Houtekier — In de zaak: D. t/Rijksdienst voor Werknemerspensioenen)

**Arbh. Antwerpen, afd. Hasselt (4e Kamer), 13 maart 1984**

*1. Onrechtmatige overheidsdaad — Algemene beginselen van behoorlijk bestuur — Voorlichtingsverplichting — Omvang — 2. Burgerlijke rechtspleging — Be-*

*voegdheid — Arbeidsgerechtigd — Vordering mede steunende op een algemeen rechtsbeginsel.*

«Het geding heeft betrekking op het beroep van P.V. tegen de beslissing van 11 december 1980 van de Rijksdienst voor Werknemerspensionen, betekend op 18 december 1980, houdende toekenning van het door belanghebbende aangevraagd rustpensioen, evenwel met een vermindering wegens vervroeging; deze beslissing verbeterde een voorgaande beslissing van 17 juli 1980 waarin de vermindering niet werd toegepast (artikel 21bis, § 1, van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers); V. vraagt de schrapping van de vermindering, mede onder inroeping van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, inzonderheid dat hij ten gevolge van misleiding of tekortkoming aan de voorlichtingsplicht door de rijksdienst nagelaten heeft het statuut van nationale erkentelijkheid aan te vragen dat aanspraak geeft op vervroeging van het rustpensioen zonder vermindering van het emolument; de termijn om dit statuut aan te vragen is op 31 maart 1980 verstreken.

«Het hof bevindt dat de eis evenmin op grond van de pensioenreglementering als op grond van de artikelen 1382-1383 van het Burgerlijk Wetboek kan worden toegekend; appellant bezit het statuut niet: zie de brief van 31 augustus 1983 van het Ministerie van Landsverdediging, Centrale Dienst van het Stamboek, aan de Rijksdienst voor Werknemerspensionen; er is geenszins aangetoond dat de rijksdienst belanghebbende bij de instructie van de pensioenaanvraag verkeerd voorgelicht heeft: zie de duidelijke formulieren die hem ter hand werden gesteld; de rijksdienst heeft niet de verplichting om een pensioenaanvrager, die invult dat hij het statuut van nationale erkentelijkheid niet heeft, ertoe aan te zetten het aan te vragen; de verkeerde beslissing, die misleidend had kunnen zijn door geruststelling, werd genomen nadat de termijn om het statuut van nationale erkentelijkheid aan te vragen reeds verstreken was; appellant heeft overigens zelf mede schuld aan de verwarring aangezien hij in de pensioenaanvraag (groen formulier) stelt dat hij het statuut van nationale erkentelijkheid geniet.

«Het arbeidsgerechtigd is, luidens artikel 580, 2e, van het Gerechtelijk Wetboek, bevoegd om kennis te nemen van geschillen betreffende de rechten van werknemers voortvloeiend uit de wetten en verordeningen betreffende de sociale zekerheid; deze bepaling sluit de bevoegdheid van het arbeidsgerechtigd niet uit wanneer de rechten mede worden opgeëist met inroeping van de algemene rechtsbeginselen, meer bepaald de algemene beginselen van behoorlijk bestuur welke in acht genomen moeten worden door de instellingen die met de toepassing van de wetten en verordeningen betreffende de sociale zekerheid belast zijn.»

(Voorzitter: de h. Romain — Raadsheren in sociale zaken: de hh. Somers en Teppers — Eerste advocaat-generaal: de h. Ponet — Advocaten: mrs. Poelmans loco Bouveroux en Cox — In de zaak: V. t/ Rijksdienst voor Werknemerspensionen)

**Arbrb. Brussel (12e Kamer), 29 maart 1984**

*Ondernemingsraad — Veiligheidscomité — Sociale verkiezingen — Beschermde werknemer — Kandidaat-werknemersafgevaardigde — Verwerving van de hoedanigheid van kandidaat — Opneming op geldige kandidatenlijst.*

De vordering door de ontslagen eiser van de bijzondere vergoeding toekomende aan een beschermde kandidaat-werknemersvertegenwoordiger in het veiligheidscomité, wordt verworpen:

«Overeenkomstig artikel 33 van het koninklijk besluit van 18 oktober 1978, wordt een werknemer 'kandidaat' bij de sociale verkiezingen, wanneer hij voorkomt op een geldige kandidatenlijst, opgesteld door een vakorganisatie en ingediend bij de werkgever; de bescherming gaat alsdan terug tot dertig dagen vóór de aanplakking van het bericht dat de verkiezingsdatum vaststelt (artikel 1bis, § 4, van de wet van 10 juni 1952); de lijsten moeten ingediend worden 35 dagen na dezelfde datum (artikel 33 van het K.B. van 18 okt. 1978).

«In deze, en hoewel met de verkiezingsprocedure begonnen werd, heeft geen enkele vakbond een kandidatenlijst opgesteld, noch ingediend.

«Eiseres heeft dan ook niet de hoedanigheid van 'kandidaat' (zie in dit verband Arbrb. Verviers, 14 december 1977, J.T.T., 1979, 29, met ref.).»

(Voorzitter: mevr. Scheere — Rechters in sociale zaken: de hh. De Gryse en Dewell — O.M.: de h. Decrock — Advocaten: mrs. Ketsman en Uyttersprot loco Puelinckx — In de zaak: De C. t/ N.V. I.)

## EUROPEES RECHT

### Overzicht van rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

Zaak 109/83 (Vijfde kamer) — Eurico SRL/Commissie van de EG (prejudicieel) — *Gemeenschappelijk voedselhulpbeleid — Uitvoering — Aard van de rechtsbetrekkingen tussen Gemeenschap en nationale interventiebureaus* — 18 oktober 1984

Het Tribunale di Milano heeft het Hof een prejudiciële vraag gesteld over de uitlegging van de bepalingen van gemeenschapsrecht inzake voedselhulpbeleid.

De vraag is gerezen in een geding dat de vennootschap Eurico eerst tegen de Ente Nazionale Risi en vervolgens tegen de Commissie van de Europese Gemeenschappen had aangespannen voor het Tribunale di Milano. Verzoekster in het hoofdgeding vorderde betaling van het saldo van de prijs van een door de Ente Nazionale Risi geplaatste overheidsopdracht.

In 1976 besliste de Commissie dat de Ente Nazionale Risi (ENR) zou overgaan tot de aankoop van 3 750 ton rijst op de gemeenschappelijke markt; het contract zou betrekking hebben op de aankoop en de levering van het produkt aan de Republiek Niger.

Eurico voerde het contract uit, maar het land van bestemming maakte bezwaren in verband met de kwaliteit van het produkt. De ENR betaalde slechts een voorschot van Lit. 1 500 000 000, daar waar het totale bedrag van de factuur Lit 1 770 000 000 beliep. Het hoofdgeding heeft betrekking op de inning door Eurico van dit saldo van Lit. 270 000 000.

Eurico dagvaardde de ENR voor het Tribunale di Milano, dat haar vordering afwees op grond dat de ENR geen «passieve legitimatie» had, omdat hij als lasthebber namens de Commissie had gehandeld en de vordering van Eurico rechtstreeks tegen de Commissie had moeten zijn gericht.

Eurico dagvaardde de Commissie voor dezelfde rechtbank ten einde haar te doen veroordelen tot betaling van het bedrag van Lit. 283 000 000, vermeerderd met de interesten en gherwaardeerd.

De nationale rechter vraagt wie, van de Commissie of het nationale interventiebureau, krachtens de ten tijde van de beschikking van de Commissie van 10 september 1976 geldende bepalingen van gemeenschapsrecht inzake voedselhulp, eventueel aansprakelijk kan worden gesteld ten aanzien van de onderneming waarmee het nationale interventiebureau een contract heeft gesloten en die door dit bureau is belast met de materiële uitvoering van een voedselhulpactie, waartoe de Commissie heeft besloten.

Volgens verzoekster in het hoofdgeding treedt de Ente Nazionale Risi bij het sluiten van een dergelijk contract op als lasthebber voor rekening van de Commissie.

Het is juist dat de voedselhulp een met gemeenschapsgelden gefinancierde gemeenschapsactie vormt en dat het optreden van de Lid-Staten en hun organismen om de uitvoering van een voedselhulpactie te verzekeren vanuit dit oogpunt doelstellingen van de Gemeenschap helpt verwezenlijken.

Ten einde de eigen rol en bevoegdheid van de nationale interventiebureaus ter zake te bepalen, moet voorts worden onderzocht op welke wijze de relevante gemeenschapsbepalingen de organisatie en de financiering van de voedselhulp verzekeren.

Destijds waren de regels die toekenning van voedselhulp beheersten nauwkeurig gecalqueerd van die inzake het gemeenschappelijk landbouwbeleid. De bevoegdheidsverdeling tussen Gemeenschap en Lid-Staten was bijgevolg dezelfde als voor de uitvoering van het gemeenschappelijk landbouwbeleid.

Wat het gemeenschappelijk landbouwbeleid betreft heeft het Hof reeds de gelegenheid gehad uitspraak te doen over de draagwijdte van de toepasselijke bepalingen inzake de bevoegdheid en de niet-contractuele aansprakelijkheid van de Lid-Staten en hun interventiebureaus jegens derden.

Volgens vaste rechtspraak van het Hof rust de vergoeding van de schade door organen en personeelsleden der Lid-Staten bij de toepassing van gemeenschapsrecht aan particulieren veroorzaakt, hetzij door schending van het gemeenschapsrecht, hetzij door een handelen of nalaten in strijd met het nationale recht, uitsluitend op de Lid-Staat of op het voor zijn rekening handelend nationale orgaan en dient zij door de nationale rechterlijke instanties volgens het nationale recht van de betrokken Lid-Staat te worden beoordeeld, onverminderd de mogelijkheid voor deze instanties om het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag

prejudiciële vragen voor te leggen.

Inzake contractuele aansprakelijkheid dienen dezelfde beginselen te worden toegepast, wanneer de interventiebureaus van de Lid-Staten ertoe worden gebracht contracten te sluiten met het oog op de uitvoering van het gemeenschapsrecht inzake voedselhulp.

In antwoord op deze vraag verklaart het Hof voor recht :

«De ten tijde van de beschikking van de Commissie van 10 september 1976 geldende bepalingen van gemeenschapsrecht inzake voedselhulp brengen mee, dat uitsluitend het nationale interventiebureau van de betrokken Lid-Staat, dat verantwoordelijk is voor de uitvoering van en het toezicht op de voedselhulpactie waartoe de Commissie heeft besloten, ten aanzien van de mede-contracterende onderneming die door het bureau met de materiële uitvoering van de actie is belast, eventueel aansprakelijk kan worden gesteld voor de door deze onderneming bij de uitvoering van de voedselhulpactie geleden schade».

Zaak 185/83 (Tweede kamer) — Interfacultair Instituut Electronenmicroscopie der Rijksuniversiteit te Groningen/Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen (prejudicieel) — *GDT — Vrijstelling van invoerrechten voor wetenschappelijke instrumenten en apparaten — Elektronenmicroscopie* — 25 oktober 1984

De Nederlandse Tariefcommissie heeft een prejudiciële vraag gesteld over de geldigheid van beschikking nr. 81/843 van de Commissie, waarbij wordt vastgesteld dat het apparaat genaamd «JEOL — Electron Microscope, model JEM-200 CX» niet met vrijstelling van de rechten van het gemeenschappelijk douanetarief mag worden ingevoerd.

Deze vraag is gerezen in het kader van een beroep, bij de nationale rechter ingesteld door het Interfacultair Instituut Electronenmicroscopie der Rijksuniversiteit te Groningen en strekkende tot nietigverklaring van de beschikking van de douaneautoriteiten om geen vrijstelling van invoerrechten toe te staan bij de invoer van bovengenoemd apparaat met toebehoren uit Japan, zulks op grond dat binnen de Gemeenschap apparatuur van overeenkomstige wetenschappelijke waarde wordt vervaardigd.

De Nederlandse regering heeft de Commissie verzocht een procedure in te leiden, teneinde te doen vaststellen of genoemd apparaat, «bestemd om te worden gebruikt bij het microstructureel onderzoek van transformaties en vervormingen van metallieke materialen en legeringen, al dan niet als een wetenschappelijk apparaat dient te worden beschouwd en, indien het antwoord bevestigend luidt, of momenteel in de Gemeenschap apparaten met gelijke wetenschappelijke waarde worden vervaardigd».

In de naar aanleiding van dit verzoek gegeven en thans bestreden beschikking stelt de Commissie vast, dat het apparaat JEM-200 CX niet met vrijstelling van de rechten van het gemeenschappelijk douanetarief mag worden ingevoerd, omdat :

«op grond van de door de Lid-Staten verzamelde inlichtingen, is gebleken dat apparaten van gelijke wetenschappelijke waarde als genoemd apparaat en geschikt voor hetzelfde gebruik momenteel in de Gemeenschap worden vervaardigd ; dat dit in het bijzonder het geval is met het apparaat 'EM 400' vervaardigd door Philips Nederland B.V., Boschdijk 525, Eindhoven, Nederland.»

Naar aanleiding daarvan heeft de verwijzende rechter volgende prejudiciële vraag gesteld:

«Heeft de Commissie het begrip 'van overeenkomstige wetenschappelijke waarde', zoals dat voorkomt in artikel 3 van verordening (EEG) nr. 1798/75, in haar beschikking van 8 oktober 1981 (nr. 81/843/EEG) op de juiste wijze geïnterpreteerd en toegepast?»

De vraag beoogt de geldigheid van de beschikking van de Commissie van 8 oktober 1981.

Verzoeker in het hoofdgeding betwistte de gelijkwaardigheid van beide apparaten.

Het Hof kan een conform het advies van het Comité gegeven beschikking van de Commissie slechts aan de kaak stellen bij een klaarblijkelijke fout feitelijk of rechtens — of bij misbruik van bevoegdheid.

*Het verloop van de procedure van artikel 7 van verordening nr. 2784/79*

Na onderzoek van het procedureverloop kan het Hof verklaren dat er geen grond is voor kritiek op de wijze waarop de Commissie de voorgeschreven procedure heeft toegepast.

#### *De toepassing van de materiële criteria*

In de gemeenschapsregeling wordt bepaald dat de invoer van de niet in artikel 2 bedoelde wetenschappelijke instrumenten en apparaten, die uitsluitend worden ingevoerd voor niet-commerciële doeleinden, geschiedt met vrijstelling van de rechten van het gemeenschappelijk douanetarif, «wanneer momenteel geen instrumenten of apparaten van overeenkomstige wetenschappelijke waarde in de Gemeenschap worden vervaardigd».

De procedure voor het Hof heeft niets aan het licht gebracht wat twijfel kan doen rijzen omtrent de verklaringen van de Commissie. Bij het gelijkwaardigheidsonderzoek zijn de Commissie en de groep deskundigen terecht afgegaan op de omschrijving van de experimenten in de aanvraag om vrijstelling van invoerrechten; de formulering in de eerste overweging van de bestreden beschikking is enkel een wat nauwkeuriger weergave van dezelfde wetenschappelijke doelen.

Het onderzoek van de voor het Hof uiteengezette feiten betreffende het gelijkwaardigheidsonderzoek van de twee betrokken apparaten, heeft niets aan het licht gebracht waaruit zou kunnen blijken van een tot ongeldigheid van de beschikking leidende kennelijke fout of misbruik van bevoegdheid.

#### *Het gestelde motiveringsgebrek*

Evenals verzoeker merkt de nationale rechter op, dat de bestreden beschikking niet voldoet aan het motiveringsvereiste, daar de beoordeling van de Commissie niet voldoende met redenen zou zijn omkleed.

Het Hof meent, dat de motivering van de bestreden beschikking ondanks haar laconiek karakter toch voldoet aan de minimumeisen van artikel 190 EEG-Verdrag, in aanmerking genomen dat de beschikking gericht is tot de Lid-Staten, die hebben deelgenomen aan de vergaderingen van de groep deskundigen en genoegzaam op de hoogte zijn van de details van de zaak om de draagwijdte van de beschikking te kunnen beoordelen, en dat zij ook de nodige gegevens bevat om het betrokken wetenschappelijk instituut in staat

te stellen te beoordelen, of de beschikking op een kennelijke vergissing of op misbruik van bevoegdheid berust.

Uitspraak doende op de door de Tariefcommissie gestelde vraag, verklaart het Hof voor recht:

«Bij onderzoek van de gestelde vraag is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van beschikking nr. 81/843 van de Commissie van 8 oktober 1981 zouden kunnen aantasten.»

Zaak 182/83 (Voltallig Hof) — R. Fearon & Co Ltd./Irish Land Commission (prejudicieel) — *Nationale beperkingen van de mogelijkheid om land te bezitten* — 6 november 1984

Het Supreme Court van Ierland heeft een prejudiciële vraag gesteld over de uitlegging van artikel 58 EEG-Verdrag om uit te maken of de bepalingen van de Ierse Land Act verenigbaar zijn met het Verdrag.

De vraag is gerezen in een geding over een besluit van de Irish Land Commission om een perceel grond, eigendom van de vennootschap naar Iers recht R. Fearon and Co Ltd.

De Land Act heeft tot doel het areaal van anders niet-rendabele bedrijven te vergroten, grondspeculatie tegen te gaan en ervoor te zorgen dat de grond eigendom is van wie hem bewerkt.

De Irish Land Commission kan haar onteigeningsbevoegdheid niet uitoefenen ten aanzien van personen die sedert meer dan een jaar op minder dan drie mijl van het perceel grond wonen of ten aanzien van rechtspersonen waarvan alle aandeelhouders aan ditzelfde woonplaatsvereiste voldoen. De vijf aandeelhouders van de vennootschap R. Fearon zijn allen van Britse nationaliteit en geen van hen voldoet aan genoemd woonplaatsvereiste.

Naar aanleiding van dit geding heeft het Supreme Court van Ierland het Hof de navolgende vraag gesteld:

«Moet artikel 58 aldus worden uitgelegd dat, bij een wet van een Lid-Staat waarin een voorwaarde is opgenomen, dat natuurlijke personen die land in eigendom hebben, een bepaalde periode op dat land moeten hebben gewoond, dit artikel eraan in de weg staat dat als de eigenaar van het land een rechtspersoon is, de voorwaarde wordt gesteld dat alle personen die recht hebben op een aandeel in de winst van die rechtspersoon (persons entitled to a beneficial interest in) gedurende dezelfde periode op het land moeten hebben gewoond?».

Zoals de Commissie terecht opmerkt is artikel 58 van het Verdrag niet beslissend voor de oplossing van het hoofdgeding. Immers, ingevolge dit artikel worden de vennootschappen welke in overeenstemming met de wetgeving van een Lid-Staat zijn opgericht en binnen de Gemeenschap zijn gevestigd voor de toepassing van het hoofdstuk over het vestigingsrecht gelijkgesteld met de natuurlijke personen die onderdaan zijn van de Lid-Staten.

In het onderhavige geval kan Fearon, aangezien zij een Ierse vennootschap is in de zin van artikel 58 EEG-Verdrag, in Ierland geen aanspraak maken op het aan de vennootschappen van de andere Lid-Staten toegekende vrije vestigingsrecht.

De vraag is evenwel erop gericht te vernemen of, gelet op de verdragsbepalingen, een woonplaatsvereiste kan worden gesteld aan onderdanen van andere Lid-Staten, die hun



recht op vrije vestiging ingevolge artikel 52 van het Verdrag hebben uitgeoefend door deel te nemen aan de oprichting van een vennootschap in de zin van artikel 58 van het Verdrag.

In antwoord op deze vraag verklaart het Hof voor recht :

«Artikel 52 van het Verdrag staat er niet aan in de weg, dat een Lid-Staat de immuniteit tegen krachtens een wettelijke regeling inzake de eigendom van landbouwgronden getroffen onteigeningsmaatregelen in het geval van onderdanen van andere Lid-Staten, die hebben deelgenomen aan de oprichting van een vennootschap welke eigenaar is van gronden, afhankelijk stelt van de voorwaarde dat zij op of nabij dat grondbezit wonen, wanneer die woonplaatsverplichting ook geldt voor de eigen onderdanen van die Lid-Staat en er geen discriminerend gebruik wordt gemaakt van de bevoegdheid tot onteigening.»

Zaak 177/82 (Voltallig Hof) — Firma T. Kohl KG/Ringelhan & Rennett S.A. te Annecy (Frankrijk) en Ringelhan te Oberhausen (B.R.D.) (prejudicieel) — Art. 30 EEG-Verdrag — Oneerlijke mededinging — 6 november 1984

Het Landgericht München heeft een prejudiciële vraag gesteld over de uitlegging van artikel 30 EEG-Verdrag, ten einde zich te kunnen uitspreken over de verenigbaarheid met dit artikel van een bepaling van zijn nationale wettelijke regeling inzake oneerlijke mededinging.

De Duitse wet op de oneerlijke mededinging verbiedt het doen van «verwarringwekkende mededelingen ... omtrent de oorsprong ... van bepaalde goederen of ... verkooppunten ...».

Met een beroep op deze bepaling verzet de in Duitsland gevestigde firma Kohl zich tegen het gebruik door een in Frankrijk gevestigde onderneming die op de Duitse markt dezelfde waren verkoopt als zijzelf, van een vroeger door een concern onder leiding van de Duitse vennootschap Ringelhan en Rennett gebruikt onderscheidingsteken.

De Duitse moeder-vennootschap Ringelhan en Rennett is in 1982 failliet gegaan en na daartoe te zijn gemachtigd, bleef het aan een derde overgedragen Franse filiaal het onderscheidingsteken «r + r» gebruiken.

De firma Kohl verwijt de vennootschappen Ringelhan en Rennett S.A. (Frankrijk) en Ringelhan Einrichtungs GmbH (de nieuwe Duitse vennootschap) op de Duitse markt gebruik te maken van het vignet «r + r», zonder aan te geven dat geen enkele juridische of economische band meer bestaat met de voormalige Duitse vennootschap Ringelhan en Rennett, die destijds een uitstekende reputatie genoot op het gebied van de vervaardiging en de verkoop van apotheekinrichtingen, de branche waarin de firma Kohl bedrijvig is.

Het Landgericht München, bij wie de zaak aanhangig werd gemaakt, is van mening, dat het gebruik van het vignet in de Bondsrepubliek Duitsland door de Franse vennootschap, ofschoon het in Frankrijk rechtmatig wordt gevoerd, naar Duits mededingingsrecht ongeoorloofd is, aangezien men dit onderscheidingsteken in de betrokken economische sector in Duitsland in verband zou kunnen brengen

met de niet meer bestaande Duitse onderneming of in elk geval het eveneens niet meer bestaande concern, en zodanig gebruik derhalve het publiek in verwarring bracht in de zin van artikel 3 van de Duitse wet op de oneerlijke mededinging.

Vanuit dit perspectief vraagt de nationale rechter, of het gemeenschapsrecht, en inzonderheid artikel 30 EEG-Verdrag, in de weg staat aan een verbod jegens de Franse vennootschap om het betrokken onderscheidingsteken op Duits grondgebied te voeren, en zo ja, of in dit verband de intensiteit van de verwarring van belang is.

Opgemerkt zij, dat in het onderhavige geval de onderneming die heeft gevorderd het gebruik van het betrokken teken in de Bondsrepubliek Duitsland te verbieden, niet heeft aangevoerd zelf houder van het recht op een soortgelijk onderscheidingsteken of een ander industrieel eigendomsrecht te zijn, en dat het gebruik van het betrokken teken door de Franse vennootschap bij het Duitse publiek kan leiden tot een verwarring van haar eigen produkten met die van de Franse onderneming.

In de gestelde vraag gaat het derhalve om de verenigbaarheid met het Verdrag van een nationale wettelijke bepaling op grond waarvan een in een andere Lid-Staat gevestigde onderneming kan worden verboden een onderscheidingsteken te gebruiken, terwijl dit gebruik in die lid-Staat rechtmatig is en in de Lid-Staat waar de door deze onderneming verkochte waren worden ingevoerd, eveneens rechtmatig was tot aan de ontbinding van het concern waartoe deze onderneming tezamen met een in de Lid-Staat van invoer gevestigde onderneming behoorde.

Vooreerst moet worden onderzocht, of een nationale wettelijke regeling als in deze zaak aan de orde is, wat haar invloed op het handelsverkeer tussen Lid-Staten betreft, kan worden beschouwd als zonder onderscheid van toepassing te zijn op nationale en ingevoerde produkten.

Uit de in de verwijzingsbeschikking weergegeven feiten kan worden opgemaakt, dat aan deze voorwaarde in een geval als het onderhavige niet is voldaan. Het gaat hier immers uitsluitend om de verhandeling van ingevoerde produkten. Het nationale voorschrift maakt derhalve een afscherming binnen de gemeenschappelijke markt mogelijk, hetgeen een door artikel 30 EEG-Verdrag verboden beperking van het intracommunautaire handelsverkeer vormt.

In antwoord op de gestelde vraag verklaart het Hof voor recht :

«De verbodsbepalingen van artikel 30 EEG-Verdrag zijn van toepassing op een wettelijke regeling van een Lid-Staat inzake de oneerlijke mededinging, voor zover ingevolge die regeling aan een in een andere Lid-Staat gevestigde onderneming het gebruik van een in die andere Lid-Staat rechtmatig gebruikt onderscheidingsteken kan worden verboden op de enkele grond dat dat teken vroeger werd gebruikt door een groep van ondernemingen waarvan zij tezamen met een in eerstbedoelde Lid-Staat gevestigde en in tussentijd gestaakte onderneming deel uitmaakte, en dat dat teken daardoor door het publiek zou kunnen worden begrepen als verwijzing naar die verdwenen onderneming of groep».

## WETGEVING IN KORT BESTEK

*Verzorgd door het departement rechten U.I.A.*

*In deze en volgende afleveringen van het R.W. volgt het beknopt overzicht van de wetgeving en, uitzonderlijk, van de reglementering, verschenen in het Belgisch Staatsblad in 1984.*

*Voor de genummerde koninklijke besluiten wordt de volgorde bepaald door het getal; voor het overige wordt de datum van publikatie in het Belgisch Staatsblad als uitgangspunt aangenomen. De genummerde koninklijke besluiten worden in een eerste aflevering gepubliceerd.*

*Aan deze rubriek verleenden hun medewerking: W. Lambrechts (Coördinator), A. Krols, J. Laenens, B. Peeters en J. Van Steenberge.*

### Sociaal statuut der zelfstandigen

Het K.B. nr. 235 tot wijziging van het K.B. nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen (B.S., 17 januari 1984) verhoogt de bijdragen in het raam van het sociaal statuut der zelfstandigen (met uitzondering voor de sector gezondheidszorgen) en wijzigt de verdeelsleutels voor de opbrengst ervan, met de bedoeling deze vooral aan de pensioensector ten goede te laten komen.

### Aanwending van de loonmatiging

Het K.B. nr. 236 tot wijziging van het K.B. 185 van 30 december 1982 houdende de organisatie, voor de kleine en middelgrote ondernemingen van een specifiek stelsel voor de aanwending van de loonmatiging voor de tewerkstelling (B.S., 17 januari 1984) heeft tot doel een onderscheid weg te werken tussen de K.B.'s nr. 181 en 185. Beide K.B.'s regelen de weerslag van de loonmatiging op de tewerkstelling in ondernemingen, die hetzij minstens, hetzij minder dan 50 werknemers in dienst hebben. Alleen in K.B. nr. 185 bestond de mogelijkheid vrijgesteld te worden van compenserende stortingen aan het Tewerkstellingsfonds bij niet-aanwerving van personeel, indien de onderneming in «buitengewoon ongunstige economische omstandigheden» verkeert. Deze vrijstelling werd nu ook ingevoerd voor kleine en middelgrote ondernemingen.

### Sanering R.T.T.

Het K.B. nr. 237 van 31 december 1983 betreffende de saneringsmaatregelen van toepassing op de Regie van Telegrafie en Telefonie (B.S., 18 januari 1984) heeft tot doel:

- de R.T.T. te verplichten om voor de periode 1984 tot 1990 een rationalisatie- en saneringsplan op te stellen;
- de Regie te machtigen om volgens bijzondere evaluatieregelen een afschrijvingsplan op te stellen;
- de wet van 19 juli 1930 te wijzigen om de Regie toe te staan leningen aan te gaan en de tarieven aan te passen;
- te voorzien in kapitaalbreng door de Staat;
- na raadpleging en rekening houdend met het advies van de representatieve vakorganisaties, een soepel personeelsbeleid vast te leggen;
- nieuwe regels te stellen i.v.m. het opmaken van de begroting van de V.Z.W. (sociale werken van R.T.T.).

### De bevoegdheden van de N.M.B.S.

Het K.B. nr. 238 van 31 december 1983 (B.S., 13 januari 1984) verruimt de bevoegdheden van de Raad van Beheer van de N.M.B.S. omdat de controle van de toezichthoudende minister wordt afgeschaft voor het vaststellen van de tarieven voor de vervoerprestaties die niet worden beschouwd als verplichtingen van openbare dienst, m.n. het goederenvervoer enerzijds en bepaalde categorieën van reizigersvervoer anderzijds. Die grotere tarifaire vrijheid geeft aan de Raad van Beheer een bijkomend middel tot verwezenlijking van het saneringsplan.

Er zij aan herinnerd dat de tarieven voor het reizigersvervoer worden geregeld door de bepalingen vervat in het K.B. nr. 174 van 30 december 1982 houdende invoering van een jaarlijkse aanpassing van de tarieven voor vervoer van reizigers toegepast door de maatschappijen voor gemeenschappelijk vervoer.

### Bepaalde comités van het Ministerie van Verkeerswezen

Het K.B. nr. 239 van 31 december 1983 (B.S., 13 januari 1984) betreffende bepaalde comités en commissies van het Ministerie van Verkeerswezen wil bepaalde consultatieve procedures versnellen en rationaliseren.

### Sanering van de Regie der Luchtwegen

Het K.B. nr. 240 van 31 december 1983 betreffende de saneringsmaatregelen van toepassing op de Regie der Luchtwegen (B.S., 13 januari 1984) wil op zijn minst het behoud van het evenwicht van de exploitatierekening van de Regie der Luchtwegen tot 1990 verzekeren, o.m. door de bespoediging, de rationalisering en de vereenvoudiging van bepaalde procedures.

### Regie voor Maritiem Transport

Het K.B. nr. 241 van 31 december 1983 betreffende de maatregelen tot verbetering van de bedrijfsresultaten van de Regie voor Maritiem Transport (B.S., 13 januari 1984) wil dat de exploitatie van de R.M.T. positieve resultaten oplevert zonder dat staatstussenkomst vereist is.

### Gewaarborgde gezinsbijslag

Het K.B. nr. 242 van 31 december 1983 tot wijziging van de wet van 20 juli 1971 tot instelling van een gewaarborgde gezinsbijslag (B.S. 13 januari 1984) wijzigt op meerdere punten het stelsel van de gewaarborgde gezinsbijslag. Zo worden o.m. de nationaliteitsvoorwaarde voor het kind afgeschaft en een verblijfsvoorwaarde ingevoerd, wordt meer rekening gehouden met de feitelijke samenstelling van het gezin, worden maatregelen getroffen om de uitbetaling van de bijslagen in sommige gevallen vlugger en vlotter te laten verlopen en wordt aan de Rijksdienst voor Kinderbijslag voor werknemers een grotere bevoegdheid gegeven.

### De wet op de ziekenhuizen

Het K.B. nr. 243 tot wijziging van art. 13, § 5, van de wet van 23 december 1963 op de ziekenhuizen (B.S., 21 januari 1984) heeft tot doel vroeger genomen maatregelen i.v.m. de financiële gezondmaking van het openbaar ziekenhuisbeheer efficiënter te maken. Door het K.B. nr. 162 werd inderdaad een saneringsplan opgelegd aan sommige

openbare ziekenhuizen. Wanneer dit niet gebeurt of wanneer het plan niet wordt uitgevoerd, kan het tekort worden verminderd door een in Ministerraad overlegd K.B.

### O.C.M.W., bestaansminimum en onderstandskosten

Het K.B. nr. 244 van 31 december 1983 (*B.S.*, 25 januari 1984) wijzigt drie wetten: a) de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de O.C.M.W.; b) de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op het bestaansminimum; c) de wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de C.O.O.

Dit genummerd K.B. dat de verantwoordelijkheden van gemeenten en O.C.M.W. scherper heeft afgelijnd heeft in de betrokken kringen en bij de publieke opinie heel wat reacties uitgelokt.

De voornaamste krachtlijnen zijn de volgende:

1) Het voorafgaand overleg tussen O.C.M.W. en het gemeentebestuur wordt verplicht en voor tal van beslissingen met financiële weerslag kan pas geldig door het openbaar centrum worden beslist nadat daarover een voorafgaand overleg is geweest in het overlegcomité. Het K.B. van 16 mei 1984 (*B.S.*, 31 mei 1984) bepaalt de voorwaarden en modaliteiten van dit overleg dat ten minste om de drie maanden moet plaatshebben.

2) Vooraleer een bestaande dienst of inrichting wordt uitgebreid of een nieuwe wordt opgericht, dient eerst een verantwoordingsdossier te worden samengesteld (zie art. 60, § 6, van de wet van 8 juli 1976).

3) Krachtens het gewijzigde artikel 111 van de organieke wet kan het college van burgemeester en schepenen de uitvoering van een beslissing schorsen binnen 30 dagen telkens wanneer het financieel evenwicht van de gemeente in het gedrang komt of wanneer die beslissing de financiële toestand bezwaart.

4) De nieuwe formulering van art. 94 stelt het beginsel van een afzonderlijk beheer dat gevoerd wordt door de beheerscomités. De Koning kan voor sommige diensten en inrichtingen die afhangen van het O.C.M.W., bepaalde regelen treffen i.v.m. een afzonderlijk beheer, het houden van inventarissen en boekhouding.

5) De terugvordering van de kosten van de maatschappelijke dienstverlening ten laste van de begunstigde en het verhaal van deze kosten op de onderhoudsplichtige en de aansprakelijken worden de algemene regel voor de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, terwijl vroeger in de wet enkel de mogelijkheid van verhaal was ingeschreven.

Er moet nochtans opgemerkt worden dat a) het nieuw artikel 100bis bepaalt dat de Koning de regels en voorwaarden kan vaststellen i.v.m. sommige verrichtingen van terugbetaling of verhaal, wat geschiedde bij K.B. van 9 mei 1984 (*B.S.*, 24 mei 1984); b) het O.C.M.W. daarvan kan afzien onder de in § 2 van dat artikel gestelde voorwaarden. De redenen van billijkheid om af te zien van terugvordering worden overgelaten aan de appreciatie van het O.C.M.W.; deze zouden er bijvoorbeeld in kunnen bestaan dat de terugvordering de goede familierelaties ernstig dreigt te verstoren.

Enkel wanneer de kosten of inspanningen niet opwegen tegen het verwachte resultaat mag van terugvordering worden afgezien.

6) Aan de Koning wordt bevoegdheid verleend om de lijst van de instellingen aan te vullen die geen aanleiding

geven tot het verwerven van een onderstandswoning zoals omschreven in art. 2 van de wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de C.O.O. Van die bevoegdheid werd gebruik gemaakt in het K.B. van 10 augustus 1984 (*B.S.*, 14 september 1984).

### Herstructurering van de staalnijverheid

In het raam van de herstructurering van de staalnijverheid schept het K.B. nr. 245 van 31 december 1983 (*B.S.*, 21 januari 1984) de mogelijkheid tot uitgifte van bevoorrechte aandelen zonder stemrecht (zie ook S.H., «Non-voting shares staal: tweede poging van Eyskens», *Financieel Economische Tijd*, 1 december 1983; X., «Bientôt des actions sans droit de vote», *L'Echo de la Bourse*, 30 november 1983).

Voorheen was deze mogelijkheid beperkt tot de ondernemingen behorende tot de textielsector (B.P., «Herstructurering van de textielnijverheid», *R.W.*, 1983-84, 1722-1723).

Naamloze vennootschappen in de sector van de staalnijverheid kunnen tot 31 december 1985 voornoemde aandelen uitgeven. Hierop kunnen enkel dochtermaatschappijen van de Nationale Investeringsmaatschappij — ondernemingen waarin de N.I.M. een participatie van ten minste 50 % bezit — inschrijven.

In tegenstelling tot de textielsector, waar de afstand van stemrecht beperkt is tot 15 jaar, kan deze in de staalsector maximaal 20 jaar bedragen.

De Belgische Staat heeft onlangs het voornemen geuit om, in toepassing van K.B. nr. 245, in te schrijven op een kapitaalverhoging van Sidmar, dat hiertoe bevoorrechte aandelen, zonder stemrecht gedurende 20 jaar, zal uitgeven (Aanhangsel van 13 januari 1984 bij de overeenkomst van 30 maart 1979 tussen de Belgische Staat, de Luxemburgse Staat en Arbed, *Parl. St., Kamer*, 1983-84, nr. 3, 5). In het kader van de hervorming van de staalnijverheid was het eveneens noodzakelijk om de overheid de mogelijkheid te bieden schuldvorderingen op Cockerill-Sambre over te nemen om zo de balans van het bedrijf te saneren (*Parl. St., Kamer*, 1983-84, 834, nr. 12, 117). Bij wet van 5 maart 1984 (*B.S.*, 16 maart 1984) betreffende de saldi en de lasten van het verleden van de Gemeenschappen en de Gewesten en de nationale economische sectoren en die in werking trad op 31 maart 1984 (K.B. 30 maart 1984, *B.S.*, 7 april 1984), wordt de Staat o.m. gemachtigd schuldvorderingen van elke aard op staalmaatschappijen en daarmee verwante vennootschappen te verwerven. Dit is enkel mogelijk met het oog op de inschrijving op of verwerving van titels uitgegeven of uit te geven door deze vennootschappen (art. 12). In artikel 12 van voornoemde wet wordt de Staat eveneens gemachtigd om financieringsakkoorden te sluiten voor de betaling van de aanschaffingsprijs van die schuldvorderingen. Het derde lid van artikel 12 houdt een interpretatie in van het begrip «obligatie» zoals dit reeds werd gebruikt in het K.B. van 15 december 1978 (*B.S.*, 29 december 1978 en *B.S.*, 9 februari 1979) dat werd uitgevaardigd ter uitvoering van art. 15, tweede lid, wet van 5 augustus 1978 (*B.S.*, 17 augustus 1978; zie meer hierover: Swennen, H., en Verougstraete, I., «Kroniek van het Belgisch economisch Recht», *S.E.W.*, 1983, 552; Swennen, H., Herbert, F. en Verougstraete, I., «Kroniek van het Belgisch economisch Recht», *S.E.W.*, 1979, 424 en 702).

Daar eensdeels de Raad van State in zijn advies van oordeel was dat de bepalingen van art. 12 van de wet van 5 maart 1984 geen interpretatieve maar wijzigingsbepalingen zijn en anderdeels de Regering aan art. 12 toch terugwerkende kracht wilde verlenen, werd uitdrukkelijk opgenomen dat art. 12 terugwerkt tot 5 augustus 1978.

### Controle op het matigingsbeleid

Het K.B. nr. 246 van 31 december 1983 (*B.S.*, 21 januari 1984) beoogt de continuïteit te verzekeren van de informatie over de nawerking van de getroffen maatregelen door een aantal technische wijzigingen inzake de informatieverplichting van de werkgever aan te brengen in het K.B. nr. 18 van 18 maart 1982 houdende reglementering en organisatie van de controle op de aanwending van het effect van het matigingsbeleid in de ondernemingen.

### Matigingsbeleid ondernemingen

Het K.B. nr. 247 van 31 december 1983 (*B.S.*, 21 januari 1984) wijzigt het K.B. nr. 92 van 9 september 1982 houdende regeling van de mededelingsmodaliteiten van het verslag bedoeld in art. 3 van het K.B. nr. 18 van 18 maart 1982 houdende reglementering en organisatie van de controle op de aanwending van het matigingsbeleid in de ondernemingen.

Artikel 3 van voormeld K.B. nr. 18, gewijzigd door het K.B. nr. 246, bepaalt dat in de ondernemingen, bij ontstentenis van een ondernemingsraad, bedoeld verslag aan de vakbondsafvaardiging van de onderneming wordt meegegeeld. Het K.B. nr. 92 moet dan ook in die zin worden aangepast. De vorm en inhoud van de informatieverplichting geschiedt volgens de modaliteiten vastgesteld in de artikelen 1 en 2 van het K.B. nr. 246 van 31 december 1983.

### Prijzen van de farmaceutische produkten

Het K.B. nr. 248 van 31 december 1983 verlengt voor vijf jaar de uitwerking van de wet van 9 juli 1975 tot instelling van een regime betreffende de prijzen van de farmaceutische produkten en andere medicamenten. Bovendien wordt een nieuwe procedure betreffende de prijsbepaling uitgewerkt die tot doel heeft het prijsverloop van de terugbetaalbare geneesmiddelen vast te leggen aan de hand van de budgettaire enveloppe die jaarlijks wordt vastgesteld in verband met de begroting van het R.I.Z.I.V. en geen rekening houdt met het verloop van volume en prijzen.

### Gemeenschappelijk Waarborgfonds — Bevoegdheid

Het K.B. nr. 249 van 31 december 1983 wijzigt de wet van 24 december 1968 tot voorlopige uitbreiding van de bevoegdheid van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds en machtigt dit organisme afstand te doen van bepaalde verhalen of met de verzekerde een dading aan te gaan. Aldus wordt gehoopt alle dossiers te kunnen afhandelen die het Gemeenschappelijk Waarborgfonds heeft beheerd voor rekening van de Staat ten gevolge van het faillissement van zes verzekeringsondernemingen tussen 1967 en 1970.

### Dienst voor nijverheidsbevordering — Opheffing

Het K.B. nr. 250 van 31 december 1983 (*B.S.*, 21 januari 1984) heft, met ingang van 1 april 1984, de Dienst voor

Nijverheidsbevordering op omdat, ingevolge de gewestvorming, deze dienst als nationaal instituut nog maar beperkte activiteiten zou kunnen ontwikkelen.

### Distrigas

Om een efficiënter beheer van deze naamloze vennootschap, waarin de Staat voor 50 % participeert, mogelijk te maken, werden haar statuten door het K.B. nr. 251 van 31 december 1983 gewijzigd (*B.S.*, 21 januari 1984; X, «Distrigas, modification des statuts», *Echo de la Bourse*, 23 januari 1984, 1).

Dit koninklijk besluit wijzigt de beslissingsprocedure in de Raad van Beheer. Zo wordt bepaald dat een voorstel van beslissing, onderworpen aan de goedkeuring van de Raad van Beheer, wordt verworpen, indien de staking van stemmen omtrent dit voorstel na een tweede beraadslaging blijft voortbestaan. Raakt het voorstel van beslissing evenwel het algemeen belang en de verhouding tussen de Staat en de vennootschap, dan wordt de beslissingsprocedure bij staking van stemming ingekort in de tijd. Bovendien wordt de interventiemogelijkheid van de minister door middel van het formuleren van bemerkingen aangaande het geschilpunt, *ratione materiae* uitgebreid, hetgeen het de Raad van Beheer mogelijk moet maken om, met kennis van het standpunt van de belangrijkste aandeelhouder, over het geschilpunt een beslissing te treffen.

In zijn advies wijst de Raad van State er o.m. op dat dit K.B. geen rechtstreekse aanpassing van de statuten van de vennootschap kan bewerkstelligen. De formele aanpassing van de statuten is en blijft een zaak van de Algemene Vergadering.

### Scheepsherstellers: aanwerving en tewerkstelling

Het K.B. nr. 252 van 31 december 1983 (*B.S.*, 25 januari 1984) bevat maatregelen inzake de modaliteiten van tewerkstelling van de scheepsherstellers in het Antwerps havengebied.

Dit genummerd K.B. moet de juridische basis verschaffen voor de sanering en herstructurering van de scheepsherstellingsarbeid. Gelet op het strategisch belang van deze nationale sector en zijn economische leefbaarheid, moeten de voorwaarden en de modaliteiten van deze arbeid onverwijld verzekerd worden.

### Experimenten inzake arbeidstijd

Het K.B. nr. 253 van 31 december 1983 (*B.S.*, 21 januari 1984) wijzigt het K.B. nr. 179 van 30 december 1982 betreffende de experimenten van de aanpassing van de arbeidstijd in de ondernemingen met het oog op een herverdeling van de beschikbare arbeid.

Die wijzigingen hebben onder meer tot doel sommige wettelijke bepalingen te verduidelijken, de voorwaarden van de tussenkomst van het hulpfonds voor de experimenten van aanpassing van de arbeidstijd te preciseren, het sluiten van overeenkomsten tot aanpassing van de arbeidstijd te doen afhangen van het naleven van de verplichtingen die inzake stage van jongeren aan de ondernemingen zijn opgelegd en strafsancities te bepalen tegen de werkgever die de uitvoeringsbesluiten niet zou naleven.

### Arbeidsovereenkomsten

Het K.B. nr. 254 van 31 december 1983 (*B.S.*, 21 januari 1984) wijzigt de artikelen 49 en 51 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten ten einde een betere controle te verzekeren op de gedeeltelijke werkloosheid ten gevolge van de economische oorzaken of ten gevolge van een technische stoornis in de onderneming.

De plicht voor de werkgever tot mededeling werd versterkt om de controlemogelijkheden voor de R.V.A. en voor de ondernemingsraad of vakbondsafvaardiging te vermeerderen. Men wil o.m. vermijden dat sommige werkgevers werkelijk gepresteerde dagen zouden vermelden als werkloosheidsdagen.

### Het derde arbeidscircuit

Het K.B. nr. 255 van 31 december 1983 (*B.S.*, 21 januari 1984) brengt wijzigingen aan in het K.B. nr. 25 van 24 maart 1982 tot opzetting van een programma ter bevordering van de werkgelegenheid in de niet-commerciële sector om de doeltreffende uitvoering van het derde arbeidscircuit in bezoldigde dienst toe te laten en de mogelijkheden van tussenkomst van het interdepartementaal begrotingsfonds uit te breiden.

Voortaan moeten de kandidaten voor de arbeidsplaatsen slechts één jaar werkloos zijn i.p.v. twee jaar; ook andere categorieën van werklozen komen voortaan in aanmerking.

### Cockerill Sambre — Loonmatiging

Het K.B. nr. 256 van 31 december 1983 (*B.S.*, 25 januari 1984) heeft tot doel een loonmatiging in de onderneming Cockerill Sambre en in haar voornaamste filialen van de warme staalfase te organiseren. Het hele personeel van deze ondernemingen draagt bij in de inspanning inzake herstel van hun onderneming.

Enkel wanneer een collectieve arbeidsovereenkomst wordt gesloten waarvan het resultaat gelijkwaardig is aan de loonmatiging bepaald in het besluit, zal dit K.B. nr. 256 niet moeten worden uitgevoerd.

### Werklozen voor K.M.O.-projecten

Het K.B. nr. 257 van 31 december 1983 (*B.S.*, 21 januari 1984) wijzigt het K.B. nr. 123 van 30 december 1982 betreffende de indienstneming van werklozen voor bepaalde projecten van economische expansie ten bate van kleine en middelgrote ondernemingen.

Volgens art. 2, § 3, van het K.B. nr. 123 kan een zelfde rechthebbende de voordelen van dit K.B. nr. 123 slechts krijgen voor maximum twee projecten die gelijktijdig worden uitgevoerd en op voorwaarde dat deze projecten een verschillend doel hebben. Het K.B. nr. 257 heft deze tweeledige beperking op voor de instellingen, bedrijfsverenigingen en werkgeversorganisaties die omschreven zijn in art. 3, § 1, 3°, van het K.B. nr. 123.

### Bijstandsprojecten voor K.M.O.

Het K.B. nr. 258 van 31 december 1983 (*B.S.*, 21 januari 1984) beoogt de economische, administratieve of juridische bijstand aan de kleine en middelgrote ondernemingen te verstevigen en tot de opslorping van de werkloosheid bij te dragen. De instellingen die tot doel hebben K.M.O. bij te

staan of te adviseren, kunnen onder bepaalde voorwaarden in aanmerking komen voor een staatstussenkomst wanneer zij uitkeringsgerechtigde werklozen in dienst nemen en dezen inzetten voor een programma van bijstand.

### Duur der prestaties in overheidsdiensten

Het K.B. nr. 259 van 31 december 1983 betreffende de duur der prestaties der personeelsleden in sommige overheidsdiensten tijdens het eerste jaar na de indienstneming (*B.S.*, 17 januari 1984) bepaalt dat, voor de in het genummerd K.B. vermelde ambtenaren, de prestaties tijdens het eerste jaar beperkt zullen zijn tot 4/5 van de normale arbeidstijd, met een wedde die evenredig is aan de duur ervan. Met deze maatregel wordt beoogd in de ministeries en sommige instellingen van openbaar nut wervingen te verichten zonder de gezondmaking van de openbare financiën in de weg te staan.

### Sanering plaatselijke financiën.

Het K.B. nr. 260 van 31 december 1983 (*B.S.*, 21 januari 1984) biedt de mogelijkheid aan de gemeenten, de O.C.M.W.'s en de agglomeraties, die aan hun personeel specifieke saneringsmaatregelen zouden willen opleggen in het raam van door de toezichthoudende overheid goedgekeurde saneringsprogramma's, deze maatregelen eveneens op te leggen aan de titularissen van de wettelijke graden en hun politieke mandatarissen.

### Verlof voor verminderde prestaties bij lokale besturen

Het K.B. nr. 261 van 31 december 1983 (*B.S.*, 21 januari 1984) betreffende het verlof voor verminderde prestaties van sommige personeelsleden in de plaatselijke besturen, stelt een gemeente, een O.C.M.W. of een agglomeratie in de gelegenheid om, in het raam van een door de toezichthoudende overheid goedgekeurd saneringsprogramma, een regeling van verlof voor verminderde prestaties met het oog op het herstel van de plaatselijke financiën te organiseren voor de leden van hun personeel die in vast verband benoemd zijn en die minstens 55 jaar oud zijn, 20 jaar werkelijke dienst hebben en een dienstactiviteit hebben uitgeoefend gedurende de laatste 12 maanden.

Dit verlof maakt het de oudste personeelsleden mogelijk halftijdse prestaties te leveren met behoud van de 3/4 van de wedde.

### Cumulatie bij plaatselijke personeelsleden

Het K.B. nr. 262 van 31 december 1983 (*B.S.*, 21 januari 1984) wijzigt art. 21 van de wet van 29 juni 1976 tot regeling van sommige gevolgen van de fusies van gemeenten.

Het K.B. nr. 262 wil het de gemeenten en de O.C.M.W.'s mogelijk maken met het oog op de uitvoering van een saneringsprogramma de in het vermelde artikel bepaalde wachtgelden i.v.m. een of meer bijbetrekkingen, voor de toekomst te verminderen of af te schaffen, met dien verstande dat de betrokken personeelsleden in wachtstand blijven tot op het ogenblik dat zij aan de minimumvoorwaarden voldoen om hun rustpensioen te verkrijgen.

### Gemeentefonds en Fonds der Provinciën

Het K.B. nr. 263 van 31 december 1983 (*B.S.*, 21 januari 1984) wijzigt de regels voor het berekenen van de dotaties

van het Gemeentefonds en van het Fonds der Provinciën zoals die uitgewerkt werden in de wet van 5 januari 1976.

Voortaan zal het stijgingspercentage van de beide fondsen ieder jaar in twee fasen worden vastgesteld, eerst voorlopig en dan definitief, na de laatste begrotingsaanpassingen. Aldus zal het jaarlijks stijgingspercentage precies overeenkomen met het werkelijk stijgingspercentage van de staatsuitgaven.

### Civiele bescherming

Het K.B. nr. 264 van 31 december 1983 (*B.S.*, 25 januari 1984) wijzigt de wet van 31 december 1963 betreffende de civiele bescherming en maakt het mogelijk dat de gemeenten die als gewestelijk groepscentrum voor de algemene organisatie van de brandweerdiensten aangewezen zijn, zich verstaan met de andere gemeenten van hun gewestelijke groep om een intercommunale brandweervereniging op te richten. Aldus zal de te zware financiële last van de organisatie van een gewestelijke brandweerdienst kunnen worden overgenomen door de Intercommunale Vereniging. De toetreding tot de Intercommunale Brandweervereniging zal geschieden op vrijwillige wijze.

### Onderwijs

Het *Belgisch Staatsblad* van 18 januari 1984 bevat negen genummerde koninklijke besluiten die betrekking hebben op onderwijsaangelegenheden, dikwijls ter vervanging van voorgaande genummerde koninklijke besluiten.

1. Het K.B. nr. 265 van 31 december 1983 heeft tot doel de bepalingen op te heffen van het K.B. nr. 169 van 30 december 1982 betreffende de verlopen voor verminderde prestaties wegens persoonlijke aangelegenheden of gewetigd door sociale of familiale redenen, toegekend aan sommige personeelsleden van de universitaire instellingen, met name ten aanzien van het administratief, gespecialiseerd, meesters-, en dienstpersoneel.

Voor deze personeelsleden wordt teruggegrepen naar het soepeler K.B. van 1 juni 1964.

2. Het K.B. nr. 266 van 31 december 1983 strekt ertoe de bij K.B. van 19 mei 1981 vastgestelde vakantie- en verlofregeling van het stagedoend en vastbenoemd technisch personeel van de Rijks-P.M.S.-centra, de Rijksvormingscentra en de inspectiediensten aan te vullen met een bepaling betreffende het aanrekenen van bepaalde vakantieperiodes als ziekteverlof.

2bis. Het K.B. nr. 267 vormt een intermezzo in de onderwijsreeks.

Het K.B. nr. 267 van 31 december 1983 tot wijziging van de wet van 22 april 1958 houdende statuut van het Nationaal Orkest van België en tot wijziging van de wet van 19 april 1963 tot de oprichting van een openbare instelling genaamd Koninklijke Muntchouwburg, wil een publiekrechtelijke onderbouw geven aan de samenwerking tussen het Nationaal Orkest van België en de Philharmonische Vereniging, terwijl terzelfder tijd de financiële en budgettaire sanering van de Koninklijke Muntchouwburg dringend moest worden doorgevoerd.

3. Het K.B. nr. 268 van 31 december 1983 wijzigt het K.B. nr. 80 van 21 juli 1982 tot vaststelling van het aantal aanvaardbare bijkomende lestijden in het pedagogisch hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan

georganiseerd of gesubsidieerd door de Staat en tot beheersing van het aantal aanvaardbare lestijden in de afdelingen van een middelbare technische normaalschool, eveneens georganiseerd of gesubsidieerd door de Staat.

Het K.B. nr. 268 heeft tot doel de uitgaven voor de lestijden in de afdelingen van de middelbare technische normaalscholen te beheersen. De percentages voor toekenning van de bijkomende lestijden in verhouding tot het aantal studenten werden berekend en bepaald volgens de reële behoeften.

4. Het K.B. nr. 269 van 31 december 1983 wijzigt het K.B. nr. 63 van 20 juli 1982 houdende wijziging van de bezoldigingsregels van toepassing op het onderwijzend en daarmee gelijkgesteld personeel van het onderwijs met volledig leerplan en van het onderwijs voor sociale promotie of met beperkt leerplan. Dit K.B. strekt ertoe: a) de bezoldiging, tijdens de zomervakantie, van sommige tijdelijke personeelsleden in het onderwijs af te schaffen; b) de uitgestelde bezoldiging voor personen die gedurende de zomervakantie andere beroepsinkomsten hebben, te beperken; c) de bezoldiging van bijbetrekkingen in het onderwijs voor sociale promotie of met beperkt plan in te krimpen; d) de oudejaarspremie en het vakantiegeld uit hoofde van een bijbetrekking in het onderwijs af te schaffen.

5. Anderzijds wijzigt het K.B. nr. 270 van 31 december 1983 andere bepalingen van hetzelfde K.B. nr. 63 van 20 juli 1982.

Het K.B. nr. 270 bevat het beginsel dat vanaf het schooljaar 1983-1984 door het Ministerie van Onderwijs geen bezoldiging meer toegekend wordt voor prestaties verstrekt in het onderwijs met volledig leerplan door personeelsleden die reeds een hoofdamt met volledige prestaties in het onderwijs of in een P.M.S.-centrum uitoefenen, om het even of bedoelde bezoldiging wordt verleend in de vorm van een toelage voor overwerk of van een wedde voor bijbetrekking.

In afwijking van dit beginsel mag wel een bezoldiging worden toegestaan voor de bijbetrekking op voorwaarde dat geen ander geschikt kandidaat kan worden gevonden die de betrokken prestaties als hoofdamt kan uitoefenen. De Koning bepaalt volgens welke modaliteiten het voordeel van deze maatregel kan worden toegestaan.

6. Het K.B. nr. 271 van 31 december 1983 tot nadere regeling van de financiering der universitaire investeringen voor zware wetenschappelijke apparatuur, onroerend door bestemming, voor 1980, 1981 en 1982 stelt de regels vast met naleving waarvan de verwerving door de universitaire instellingen van dergelijke apparatuur moet gebeuren opdat zij in aanmerking kan komen voor financiering.

7. Het K.B. nr. 272 van 31 december 1983 tot vervanging van art. 25 van de wet van 28 april 1953 betreffende de inrichting van het universitair onderwijs door de Staat wil de interne en externe mobiliteit binnen het onderwijzend personeelskader van de universitaire instellingen vergroten door tevens aan geassocieerde docenten en geassocieerde hoogleraren binnen de universitaire instelling alsmede aan docenten, geassocieerde docenten, hoogleraren en geassocieerde hoogleraren aan een andere universitaire instelling de mogelijkheid te bieden tot hoogleraar benoemd te worden mits aan bepaalde voorwaarden voldaan is.

8. Het K.B. nr. 273 van 31 december 1983 tot wijziging van de artikelen 30 en 31 van de wet van 27 juli 1971 op de

financiering en de controle van de universitaire instellingen wil een doeltreffender basis leggen voor de berekening van de minimumbasiscijfers van de subsidieerbare studenten per werkelijk georganiseerd jaar en voor de gehele werkelijke georganiseerde cyclus in de diverse studierichtingen.

9. Het K.B. nr. 274 van 31 december 1983 tot wijziging van het K.B. nr. 167 van 30 december 1982 betreffende financiering van de universitaire investeringen moet het mogelijk maken besparingen te doen op de academische sector zonder te raken aan de financiële middelen voor de studentenrestaurants en studententehuizen.

### Wetenschappelijke inrichtingen van de Staat

Het K.B. nr. 275 van 31 december 1983 betreffende sommige wetenschappelijke inrichtingen van de Staat (*B.S.*, 13 januari 1984) treft een reeks maatregelen met het oog op de reorganisatie en de verbetering van de werking van tien wetenschappelijke inrichtingen die onder het gezamenlijk gezag van beide ministers van Onderwijs staan. De verwijzing in de aanhef van het K.B. nr. 275 naar de drie verslagen van de koninklijke commissaris voor de herstructurering van de nationale wetenschappelijke inrichtingen moet aangevuld worden met de bedenkingen in het eindverslag, bladzijde 119 e.v., eveneens van 31 december 1983, waaruit blijkt dat de doorgevoerde hervormingen niet overeenkomen met de hervormingen die de koninklijke commissaris heeft aanbevolen.

### Laboratoria voor klinische biologie

Het K.B. nr. 143 van 30 december 1982 had de voorwaarden vastgesteld waaraan de laboratoria moeten voldoen voor de tegemoetkoming van ziekteverzekering voor verstrekkingen van klinische biologie. Art. 3 van dit K.B. duidt op beperkende wijze de personen aan door wie laboratoria mogen worden geëxploiteerd. De termijn van aanpassing met betrekking tot de voorwaarden om te kunnen fungeren als exploitant van een dergelijk laboratorium die verstreek op 31 december 1983, werd bij K.B. nr. 204 van 29 augustus 1983 verlengd tot 31 december 1983 en bij K.B. nr. 276 van 10 februari 1984 (*B.S.*, 21 februari 1984) verlengd tot 31 december 1984.

### Kinderbijslagregeling voor loonarbeiders

Het K.B. nr. 277 van 14 februari 1984 betreffende de hoofdelijke bijdragen verschuldigd in de kinderbijslagregeling voor loonarbeiders (*B.S.*, 21 februari 1984) heeft tot doel het bedrag van die hoofdelijke bijdragen te brengen op het niveau van de gemiddelde bijdrage voor de sociale zekerheid en dit bedrag te binden aan de aanpassing van de gezinsbijslag aan de schommelingen van het indexcijfer van de consumptieprijzen. Bovendien zal de Koning de aldus door indexering verkregen bedragen mogen aanpassen aan het mogelijke verschillende verloop van de gemiddelde bijdragen voor de sociale zekerheid.

### Afremming van de loonstijging

Het K.B. nr. 278 van 30 maart 1984 (*B.S.*, 7 april 1984) organiseert voor de jaren 1984, 1985 en 1986 telkens één indexsprong en heeft tot doel een solidariteit te organiseren tussen actieven en niet-actieven, door de opbrengst van een

afremming van de loonstijging aan te wenden om de uitgaven van de sector van de werkloosheid mede te financieren.

Het K.B. van 12 april 1984 voert het K.B. nr. 278 (*B.S.*, 19 april 1984).

### Weddeuitkering na vervallen termijn

Op grond van het K.B. nr. 279 van 30 maart 1984 (*B.S.*, 6 april 1984) worden de wedden van de meeste personeelsleden van de openbare sector vanaf de maand juli 1984 betaald na vervallen termijn, nl. op de laatste werkdag van de maand, behalve de uitbetaling van de wedde van december 1984, die verschoven werd naar de eerste werkdag van de maand januari 1985. Hetzelfde geldt voor de toelagen, evenals voor elk ander element van de bezoldiging dat samen met de wedde wordt uitbetaald, met uitzondering van de kinderbijslagen, waarop dit besluit niet van toepassing is.

Om de invloed van de betaling van de wedden na vervallen termijn te verzachten, wordt aan de personeelsleden een overbruggingspremie toegekend waarvan het bedrag en de toekenningsmodaliteiten door de Koning moesten worden vastgesteld. Zulks geschiedde bij K.B. van 9 mei 1984 (*B.S.*, 15 mei 1984). Daarbij sluit ook aan de omzendbrief van 24 mei 1984 (*B.S.*, 30 mei 1984).

### Schadevergoeding voor arbeidsongevallen in de overheidssector

Het K.B. nr. 280 van 30 maart 1984 tot wijziging van de wet van 3 juli 1967 betreffende de schadevergoeding voor arbeidsongevallen, voor ongevallen op de weg naar en van het werk en voor beroepsziekten in de overheidssector (*B.S.*, 6 april 1984) herstelt de maximumgrens van de uitkeringen en bepaalt ze op 710.496 frank, wat de waarde is van de oorspronkelijke grens van 300.000 frank, aangepast aan de huidige index. Dit genummerd koninklijk besluit wordt van kracht op het ogenblik dat de wedden tegen 100 % in de bezoldigingsregelingen eveneens heraangepast zullen zijn aan de huidige index. Deze grens zal voortaan vastliggen voor de overheidssector, d.w.z. niet indexeerbaar zijn.

De in het genummerd K.B. gehanteerde berekeningswijze is de omgekeerde van die welke in de privé-sector wordt gebruikt, gelet op de noodzakelijke verwijzing naar de bezoldigingsregelingen, maar het resultaat is hetzelfde.

Het besluit wil tevens de beroepsziekten uitsluiten van het systeem van omzetting van de rente in kapitaal. Voor de arbeidsongevallen betaalt men, wanneer de invaliditeitsgraad lager ligt dan 10 %, niet een maandelijks rente, maar een allesomvattende som, die in eenmaal wordt uitbetaald, een kapitaal dus. De vereffening van het kapitaal kan evenwel niet plaatshebben vóór het verstrijken van een herzieningstermijn.

Inzake de beroepsziekten kan de herziening altijd plaatshebben, zonder beperking van termijn. Daarom sluit het K.B. nr. 280, voor hen die er het slachtoffer van zijn, de mogelijkheid uit om een kapitaal te krijgen in plaats van een rente. Een herziening in de zin van een verlaging zou immers een terugvordering moeten impliceren van het teveel door het slachtoffer geïnde kapitaal, wat om praktische redenen onmogelijk is, zowel als om juridische rede-



nen, aangezien de gevolgen van de herziening geen terugwerkende kracht hebben tot op de datum van de consolidatie, maar tot op de datum van de vraag tot herziening, die later valt.

Een omzendbrief van 2 augustus 1984 bij dit K.B. nr. 280 werd gepubliceerd in het *B.S.* van 21 augustus 1984.

#### **Afremming van de stijging van de sociale prestaties**

Het K.B. nr. 281 van 31 maart 1984 (*B.S.*, 7 april 1984) heeft tot doel, zoals bij de lonen, de stijging van de sociale prestaties af te remmen door elk jaar één indexaanpassing van de uitgaven over te slaan.

De ongelijke aangroei van sociale prestaties enerzijds en van de lonen anderzijds zorgde voor een groeiende kloof tussen de sociale-zekerheidsontvangsten uit bijdragen en de sociale uitgaven.

Daarom wordt gestreefd naar een strikt parallelisme tussen het verloop van de bezoldigingen van de actieven en dat van de verstrekkingen van de sociale zekerheid. De bedragen van het bestaansminimum, het gewaarborgd inkomen voor bejaarden en de tegemoetkomingen voor minder-validen zullen echter niet onderworpen zijn aan de bepalingen van dit besluit.

#### **Kinderbijslag voor loonarbeiders**

Het K.B. nr. 282 van 31 maart 1984 (*B.S.*, 13 april 1984) wijzigt de wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders.

1. De toekenning van de verhoogde kinderbijslag aan invaliden, gepensioneerden en langdurige werklozen wordt beperkt tot die situaties waar het vervangingsinkomen van bedoelde zieke, invalide, werkloze of gepensioneerde de uitsluitende of hoofdzakelijke inkomstenbron is van het gezin.

2. Eenheid en evenwicht wordt gebracht in de regel die vervat is in art. 48, 1e lid, van de gecoördineerde wetten: iedere gebeurtenis die aanleiding geeft tot toekenning van een hoger of lager bedrag heeft pas uitwerking de eerste dag van de maand volgend op die waarin de gebeurtenis heeft plaatsgehad; ieder recht dat vervalt blijft verworven tot het eind van de maand.

3. De Koning zal voortaan, bij in ministerraad overlegd besluit, de leeftijdsklassen voor de toekenning van de leeftijdsbijslag kunnen wijzigen en de bedragen aanpassen.

4. De tijdsbeperkingen vastgelegd in de koninklijke besluiten nr. 227 en 228 worden geschrapt.

#### **Ziekte- en invaliditeitsverzekering**

Het K.B. nr. 283 van 31 maart 1984 (*B.S.*, 13 april 1984) wijzigt een aantal bepalingen van de organieke wetgeving op de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering met het doel de aanwending van generische produkten in ziekenhuismilieu te stimuleren, de controle op de verblijfsduur in het ziekenhuis doeltreffender te organiseren, het begrip gezinslast inzake de primaire arbeidsongeschiktheidsuitkeringen mogelijk te maken, een einde te maken aan de cumulatieve van uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid en volledige ongeschiktheidsuitkeringen toegekend met toepassing van de wetgeving inzake arbeidsongevallen of beroepsziekten na stopzetting van een wedertewerkstelling om medische redenen, een einde te maken aan de indexering van

uitkeringen die een bepaald maximumbedrag overschrijden en een aangepast financieringssysteem in te voeren in bepaalde sectoren van de geneeskundige verzorging.

#### **De wet op de ziekenhuizen**

Het K.B. nr. 284 van 31 maart 1984 tot wijziging van de wet van 23 december 1963 op de ziekenhuizen (*B.S.*, 13 april 1984) bevat drie wijzigingen van de wet.

a) Om het gebruik van generische geneesmiddelen in ziekenhuizen te stimuleren, wordt artikel 5 van de wet zo aangepast dat deze produkten, zoals de farmaceutische specialiteiten, uit de verpleegdagprijs worden gelicht (generische produkten zijn geneesmiddelen waarvan het patent van de oorspronkelijke producent is vervallen en die onder hun scheikundige soortnaam in de handel worden gebracht).

b) De programmatie van de zware medische apparatuur kan worden omgebogen naar een programmatie en erkenning van de diensten waar deze apparaten worden opgesteld. Het betreft de zware medische technische diensten, dit zijn diensten voor onderzoek of behandeling die vrij duur zijn, hetzij door de apparatuur die er wordt opgesteld, hetzij door de gespecialiseerde mankracht die er werkzaam is.

c) Aan de Koning wordt de bevoegdheid verleend het aantal ziekenhuisbedden te verminderen door een regeling die met de soort van ziekenhuisdiensten rekening houdt.

#### **Arbeidsongevallenwet**

Het K.B. nr. 285 van 31 maart 1984 tot wijziging van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 (*B.S.*, 13 april 1984) bevat een reeks besparingsmaatregelen in deze tak van de sociale zekerheid:

— bloedverwanten in de opgaande lijn van de getroffen ontvanger niet langer meer een levenslange rente voor een dodelijk arbeidsongeval, maar slechts tot deze de leeftijd van 25 jaar zou hebben bereikt, tenzij ze kunnen bewijzen dat hij hun enige kostwinner was;

— de vergoedingen voor arbeidsongeschiktheidspercentages van minder dan 10 % worden verminderd: 50 % voor een ongeschiktheidsgraad van 5 tot minder dan 10 %;

— sociale bijdragen moeten betaald worden, niet alleen meer op de renten zoals vroeger het geval was, maar vanaf nu ook op de uitkeringen in kapitaal.

#### **Derdenbeslag wegens achterstallige betalingen aan de R.S.Z.**

Het K.B. nr. 286 van 31 maart 1984 houdende maatregelen om een betere inning te verzekeren van de sociale-zekerheidsbijdragen en de solidariteitsbijdragen verschuldigd door publiekrechtelijke rechtspersonen (*B.S.*, 13 april 1984), stelt de R.S.Z. in de mogelijkheid om derdenbeslag te leggen op de bedragen die aan de publiekrechtelijke rechtspersonen vanwege de Staat toekomen.

Deze maatregel bleek absoluut noodzakelijk aangezien de achterstallige betalingen van deze debiteurs bij de R.S.Z. midden 1983 opliep tot bijna 4,5 miljard.

#### **Algemene beginselen sociale zekerheid werknemers**

Het K.B. nr. 287 van 31 maart 1984 tot wijziging van de wet van 29 juni 1981 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers (*B.S.*, 13 april 1984)

bevat enkele technische wijzigingen aan de financiering van de sociale zekerheid voor werknemers. In de zg. Maribel-operatie wordt in de mogelijkheid voorzien om de forfaitaire verminderingen voor werkgeversbijdragen te wijzigen. Verder worden enkele modaliteiten inzake de bijdragebetaling op het dubbel vakantiegeld aangepast.

### **Zeelieden ter koopvaardij**

Het K.B. nr. 288 van 31 maart 1984 tot opheffing van de Dienst voor maatschappelijke veiligheid voor de zeelieden ter koopvaardij (*B.S.*, 13 april 1984) betekent eigenlijk niets meer dan een bevestiging van een toestand die bestaat sinds 1956, toen de bevoegdheden van deze dienst (inning en verdeling der bijdragen) werden overgedragen aan de Hulp- en Voorzorgskas voor Zeevarenden onder Belgische Vlag.

### **Matiging inkomsten zelfstandigen**

Het K.B. nr. 289 van 31 maart 1984 (*B.S.*, 13 april 1984) beoogt matiging van de inkomsten van de zelfstandigen, die in de jaren 1984, 1985 en 1986 2 % zullen inleveren op de aangroei van hun jaarinkomen dat overeenstemt met de inflatie. De gevraagde inspanning is in alle opzichten gelijk aan die gevergd wordt van de werknemers.

### **Bijdrage inzake kinderbijslag der zelfstandigen**

Het K.B. nr. 290 van 31 maart 1984 (*B.S.*, 13 april 1984) handhaaft, vanaf 1985, het stelsel van de bijzondere bijdrage ingesteld door het K.B. nr. 218 van 7 november 1983 tot vaststelling in de sector der zelfstandigen, voor het jaar 1984, van een bijzondere bijdrage ten laste van de alleenstaanden en van de gezinnen zonder kinderen.

Het K.B. nr. 290 is de normale tegenhanger van de maatregelen die de Regering heeft getroffen ten aanzien van de gezinnen met kinderen die rechtgevend zijn op kinderbijslag.

### **Vermindering van kinderbijslag voor zelfstandigen**

Het K.B. nr. 291 van 31 maart 1984 houdende vermindering van de kinderbijslag voor zelfstandigen (*B.S.*, 13 april 1984) vermindert de kinderbijslag met een forfaitair bedrag van 375 frank per rechthebbende. Deze vermindering wordt slechts toegepast wanneer de rechthebbende het recht doet ontstaan op gewone kinderbijslag, terwijl gepensioneerden en personen met beperkt inkomen aan de maatregel onttrokken blijven.

### **Verkeerswezen — Organismen van openbaar nut**

Het K.B. nr. 292 van 31 maart 1984 betreffende sommige instellingen van openbaar nut die behoren tot het Ministerie van Verkeerswezen (*B.S.*, 13 april 1984) beoogt het totaal aantal uren bezoldiging geleidelijk te verminderen, zodanig dat de loonmassa voor het dienstjaar 1987 ten minste 3,5 % lager ligt dan de loonmassa die betrekking heeft op het dienstjaar 1983.

Het gaat om de N.M.B.S., de N.M.V.B., de Maatschappijen voor het Intercommunaal Vervoer en de Regie der Posterijen.

### **Werkingsuitgaven van sommige organismen**

Het K.B. nr. 293 van 31 maart 1984 (*B.S.*, 13 april 1984) beoogt de verlenging voor de jaren 1984, 1985 en 1986 van de maatregelen tot vermindering van de werkingsuitgaven van de organismen van openbaar nut, bepaald bij de koninklijke besluiten nr. 89 van 31 juli 1982 en nr. 190 van 30 december 1982.

### **Onderwijs**

1. Het K.B. nr. 294 van 31 maart 1984 (*B.S.*, 17 april 1984) bepaalt de voorwaarden voor het toekennen van een uitgestelde bezoldiging aan het tijdelijk personeel die andere beroepsinkomsten hebben tijdens de zomervakantie.

2. Het K.B. nr. 295 van 31 maart 1984 tot wijziging van het K.B. nr. 49 van 2 juli 1982 betreffende de oprichtings-, behouds- en splitsingsnormen en de berekening van het urenkrediet van het secundair onderwijs van het type I en betreffende de fusie van instellingen en bepaalde personeelsbetrekkingen van de instellingen voor secundair onderwijs met volledig leerplan van type I en type II (*B.S.*, 17 april 1984) bevat de volgende maatregelen:

a) De Koning krijgt de bevoegdheid de opties op te sommen die als gelijkaardig dienen te worden beschouwd.

b) Het genummerd K.B. herleidt geleidelijk de vermindering van de splitsingsnormen die de scholen in geval van fusie kunnen genieten.

c) De ambten van onderdirecteur en directiesecretaris van een schoolgemeenschap kunnen alleen nog uitgeoefend worden door personeelsleden ter beschikking gesteld wegens ontstentenis van betrekking.

d) Het besluit bepaalt dat de normen worden berekend op het aantal leerlingen ingeschreven op 1 februari van het voorgaand schooljaar. Een heraanpassing wordt doorgevoerd indien de op 15 september van het lopend schooljaar ingeschreven schoolbevolking 5 % lager of 10 % hoger ligt dan die op 1 februari.

3. Het K.B. nr. 296 van 31 maart 1984 (*B.S.*, 17 april 1984) blokkeert op het huidige niveau het vastbenoemd meester-, vak- en dienstpersoneel van de Rijksonderwijsinstellingen.

4. Het K.B. nr. 297 van 31 maart 1984 betreffende de opdrachten, de wedden, de weddetoelagen en de verloven voor verminderde prestatie in het onderwijs en de P.M.S.-centra (*B.S.*, 17 april 1984) a) verhoogt met 1 uur de wekelijkse opdracht van sommige leden van het onderwijzend personeel; b) schrapt de wedde of de weddetoelage op bepaalde leeftijden van de loopbaan; c) bevat maatregelen ter bevordering van de deeltijdse arbeid vanaf 50 jaar.

De daarop betrekking hebbende circulaire aan de inrichtende machten, de directies, de inspectiekorpsen en de oververenigingen dateert van 15 juni 1984.

5. Het K.B. nr. 298 van 31 maart 1984 (*B.S.*, 17 april 1984) vervangt voor het hoger onderwijs van het korte type het normenstelsel vastgelegd in het K.B. van 15 december 1973 en in het K.B. nr. 79 van 21 juli 1982 door de toekenning van een lesurenpakket berekend op basis van een percentage van de aanvaardbare lestijden per student, afhankelijk van het type en de grootte van de school.

Binnen de perken van het maximum totaal percentage kan de Koning aangepaste percentages vaststellen voor de

verscheidene opleidingen. De administratieve controle wordt sterk vereenvoudigd.

6. Het K.B. nr. 299 van 31 maart 1984 (*B.S.*, 17 april 1984) beperkt het toestaan van verloven voor opdracht en terbeschikkingstelling wegens opdracht met behoud van wedde of weddetoelage ten laste van het Ministerie van Onderwijs op 0,25 % van het aantal volledige opdrachten op 1 februari van het voorgaand schooljaar. Uitzonderingen zijn opgenomen voor opdrachten in de Europese scholen, in de internationale school van de Shape, evenals voor de werking van de homologatiecommissies.

7. Het K.B. nr. 300 van 31 maart 1984 tot vaststelling van het aantal lesuren — leerkracht in het secundair onderwijs van het type II (*B.S.*, 17 april 1984) bepaalt dat de berekening van de normen in dat onderwijs plaatsvindt volgens het aantal regelmatig ingeschreven leerlingen in de school op 1 februari van het voorgaand schooljaar, behoudens in de gevallen omschreven in art. 2 van dit genummerd K.B.

8. Het K.B. nr. 301 van 31 maart 1984 (*B.S.*, 17 april 1984) stelt de normen vast voor de minimale schoolbevolking in de afdelingen van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan. Het is de bedoeling te vermijden dat de beperkte budgettaire middelen verspreid worden over een te groot aantal afdelingen.

## BOEKEN

KLAASSEN-EGGENS-LUYTEN, **Huwelijksgoederen- en erfrecht. Eerste gedeelte: Huwelijksgoederenrecht**, tiende druk, bewerkt door prof. mr. E.A.A. Luyten, W.E.J. Tjeenk-Willink, Zwolle, 1984, 349 blz.

Dit boek is een bewerking van het eerste gedeelte (huwelijksvermogensrecht) van het in Nederland alom bekende handboek van familiaal vermogensrecht. In 1963, na de invoering van de «Lex Van Oven» (wet van 14 juni 1956), werd mr. E.A.A. Luyten, buitengewoon hoogleraar van de rechtsfaculteit te Nijmegen, aangeroepen om dit deel te herschrijven. In afwachting van de definitieve wettelijke herziening van het erfrecht werd deze eerste bewerking van prof. Luyten toegevoegd aan de bestaande achtste druk. Basis voor de toevoeging was het proefschrift «Het nieuwe huwelijksvermogensrecht», waarmee de auteur in 1962 cum laude, bij Van der Grinten promoveerde.

Door de invoering van boek 1 nieuw B.W. op 1 januari 1970 moest het deel over huwelijksvermogensrecht opnieuw worden herschreven. Deze negende druk verscheen in 1973; voortaan krijgt dit werk de citeertitel Klaassen-Eggens-Luyten mee. Nu, elf jaar later, verschijnt de tiende druk.

Ondertussen sloot de auteur in 1982 ook de bewerking van het Tweede Gedeelte (erfrecht) van het standaardwerk af. Toen al schreef hij in zijn voorwoord dat de vereniging, naar aloude Klaassen-Eggens-traditie, van beide gedeeltes in één handboek onmogelijk zou zijn. Door de grondigheid waarmee elke tak van het familiaal vermogensrecht wordt uitgediept, zou het werk tot een onaanvaardbare omvang uitdijen.

Inhoudelijk en structureel verschilt de nieuwe, tiende, druk weinig van die van 1973. Uiteraard moest de stof op heel wat punten worden bijgewerkt (de literatuurverwijzingen zijn bijgehouden tot 1 januari 1984) en kon de auteur een aantal belangrijke uitspraken van de Hoge Raad niet onbesproken laten. Zo onder meer het ophefmakende arrest van 27 november 1981 inzake pensioenrechten, waarbij de Hoge Raad zijn eerder ingenomen standpunt (arrest van 7 oktober 1959) herzielt en oordeelt dat pensioenrechten in beginsel tot de gemeenschap behoren en dat de waarde ervan bij de boedelscheiding moeten worden verrekend. De omvang van

deze verrekenplicht kan evenwel van geval tot geval verschillen. Prof. Luyten had zelf reeds in de negende druk (blz. 107, in fine) de vroegere houding van het hoogste rechtscollege als onaanvaardbaar veroordeeld, zowel uit rechtswetenschappelijk als uit maatschappelijk oogpunt.

De auteur heeft n.a.v. deze nieuwe bewerking ook een nieuwe, tweede, annex toegevoegd met beschouwingen over de eventuele toepasselijkheid van huwelijksvermogensrechtelijke regels in verhoudingen buiten het huwelijk.

Tevens werd rekening gehouden met wetsontwerp nr. 16247 dat een aantal ongelijkheden tussen man en vrouw in het Nederlandse personen- en familierecht wegneemt. Dit ontwerp is inmiddels wet geworden; de wet van 30 augustus 1984 (*Stbl.*, 1984, 404) trad op 1 januari 1985 in werking (zie Mededelingen, *R.W.*, 1984-85, 1407-1408). Voor de praktijkjurist die een oplossing behoeft voor een probleem van actueel Nederlands huwelijksvermogensrecht zal dit handboek ongetwijfeld de beste leidraad zijn.

De Vlaamse lezer zal, gezien de grote verschillen inzake wettelijke gemeenschap tussen België en Nederland, waarschijnlijk meer belangstelling hebben voor de hoofdstukken over het «primaire» stelsel en de huwelijksvoorwaarden. Vooral de resultaten van het onderzoek naar de praktijk van de huwelijksvoorwaarden is bijzonder interessant. Terwijl prof. Luyten in 1973 nog kon schrijven dat het stelsel van algehele uitsluiting het beeld bleef beheersen en in bijna twee derde der gevallen de favoriete keuze van de echtgenoten was, is dit op tien jaar tijd helemaal veranderd. Het stelsel van algehele uitsluiting is grotendeels teruggedrongen door de opmars van de verrekenbedingen. Zulke bedingen, die aan de uitsluitingsstelsels worden toegevoegd, maken door een (periodieke) verrekening mogelijk het voordeel van een externe scheiding van schulden te combineren met het participeren van beide echtgenoten in de vermogensaanwas (zie hierover Van Mourik, M., *Het verrekenbeding als huwelijkse voorwaarde*, Tjeenk Willink, Zwolle, 1971).

Ook bij ons werd trouwens reeds gepleit voor de opname in huwelijkscontracten van een beding van «jaarlijkse» verrekening van de besparingen (zie Delva, W., «Wisseloplossingen voor wie wil huwen met een contract van scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten», *T. Not.*, 1957, 209 e.v.). het verrekenbeding zal wellicht bij ons nooit een zelfde belangrijke plaats gaan innemen. In Nederland dwingt de verregaande wettelijke algehele gemeenschap heel wat echtparen ertoe hun stelsel door een uitsluitingsstelsel te vervangen; ons wettelijk stelsel met een beperkte gemeenschap verzoent op een eenvoudige wijze het vereiste van een billijke participatie met die van een beperkte schuldenaansprakelijkheid.

Jan Facq

P. BUYSE en W. PENNINGCKX, **Verzorgd taalgebruik**, U.G.A., Kortrijk, 2e dr., 1984, XVII + 262 blz.

Het is begrijpelijk dat men nogal huiverig is voor boeken die zich de taalverzorging tot doel hebben gesteld. De lezer meent immers niet ten onrechte dat het vlot spreken en schrijven wordt bemoeilijkt door de inachtneming van talloze stilistische en spraakkundige regels. Zodra het de juridische of ambtelijke sfeer betreft, wordt het nog een stuk ingewikkelder. Of moeten wij zeggen: kunstmatiger?!

Daarom lijkt het mij verkeerd om voorliggend werk te pogen in één adem door te lezen. Dit boek kan evenwel uitstekend worden gebruikt als naslagwerk. Tegelijk kan het worden aangewend om *stapsgewijze* het eigen taalgebruik te verbeteren en te verfijnen.

Het algemeen grammaticaal gedeelte heeft het over woord- en zinsconstructie terwijl de alfabetische lijst (van «aan» tot «zwang») met telkens ook het Franse woord en aanvullend een Frans register, het meest uitgebreide gedeelte is van dit boek. Deze lijst is gegroeid met de loop van de jaren en blijkt alvast een precieze weergave te zijn van het *huidige* correcte taalgebruik. Niet alleen juristen en ambtenaren vinden baat bij dit overzicht. Ook normaalschoolstudenten alsmede eerstejaars in de rechten, in de staats- en sociale wetenschappen en in de economie kunnen best een dergelijk handboek gebruiken. Dit als introductie tot het foutloos leren schrijven en spreken.

Voor een nieuwe druk bepleiten wij de opname van een reeks oefeningen zodat de gebruiker van dit vademecum door zelftoet-

sing de theorie voortdurend in toepassing kan brengen «in vitro» en nadien of tegelijk in de dagelijkse omgangstaal.

Alvorens een dergelijk werk als haarklieverij te bestempelen, zij men indachtig dat andere volkeren heel wat meer aandacht hebben voor een juist gebruik van hun moedertaal als levend communicatiemiddel en als uiting van cultuur in alle aspecten van het maatschappelijk leven.

*Dr. Pieter De Meyere*

W. PENNINCKX en P. BUYSE, *Vertaalgids*, U.G.A., Kortrijk, 3e dr., 1984, 190 blz.

Na een korte inleiding over het vertalen als vakwerk, komen uitgebreid de moeilijkheden aan bod die men ervaart bij het vertalen uit het Frans naar het Nederlands. Positief is daarom het alfabetisch overzicht van «à» tot «veiller», met telkens talrijke voorbeelden en oefeningen. Bij die oefeningen komt het erop aan de Franse tekst in goed Nederlands om te zetten. Een mogelijke oplossing vindt de lezer verderop onder de rubriek «*Proeven van vertaling*». De auteurs menen inderdaad dat hun vertaling niet noodzakelijk de enige juiste is en dat variaties mogelijk zijn. Hoofdstuk 3 reikt een uitgebreid overzicht aan van woordenboeken en naslagwerken waarbij niet alleen is gedacht aan Nederlandse werken, maar eveneens aan Franse, Engelse en Duitse woordenboeken en repertoria. Hierbij is een alfabetische volgorde in acht genomen zodat welhaast alle vakgebieden in dit uitgebreide hoofdstuk zijn ondergebracht.

*Dr. Pieter De Meyere*

## TIJDSCHRIFTEN

### Annales de droit de Liège, 1984

nr. 2

Lombart, F., Rapport introductif (Approche comparative des régimes publics d'indemnisation); Dalq, R.O., L'indemnisation publique: état de la question en Belgique; d'Hauteville, A., L'indemnisation des victimes d'infractions: évolution du droit français; Dünkler, F., Indemnités pour victimes et règlement des indemnités en République Fédérale d'Allemagne; Müller-Rappard, E., Rapport introductif (Les travaux du conseil de l'Europe et l'harmonisation des législations au sein des pays membres); Boland, M., Le dédommagement des victimes d'infractions pénales et le problème de la mise en oeuvre en droit belge de la Résolution (77) 27 du Comité des ministres du Conseil de l'Europe; Lamborn, L.L., Rapport introductif (Evaluation de l'impact des régimes d'indemnisation et des programmes d'assistance aux victimes d'infractions); L'aide aux victimes en France; Martin, D., en Boland, M., Conclusions du colloque.

### Europees vervoerrecht, 1983

nr. 3

Tetley, W., Carriers' liens against cargo for freight and hire.

### Fiskofoon, 1984

nr. 46, juli

Ureel, P., De wet van 28 december 1983 houdende fiscale en begrotingsmaatregelen en de relance van de bouw; Vanheeswijck, L., De bevrijdende roerende voorheffing: Theorie en praktijk van een fiscale stimulans.

nr. 47, augustus

Van Crombrugge, S., Veinzingsvermoeden, aftrekbaarheidsvoorwaarden en bewijslast in artikel 46 van het Wetboek der Inkomstenbelastingen; Laenens, J., De advocaat als mandataris in fiscale zaken.

### Tijdschrift voor notarissen, 1984

nr. 10, oktober

Gysen, S., Een nieuwe studie van de vrijstelling van de successierechten in art. 8, al. 6, 3°, Wetboek Successierechten voor pen-

soenuitkeringen en van de daarin voorkomende (onwettige) discriminatie naar het geslacht; J.D.V., noot onder Beslagrechter Brussel, 24 november 1983 (uitvoerend beslag op onroerende goederen — tegenspraken op rangregeling — gerechtskosten tot het bekomen van een uitvoerbare titel: niet bevoorrecht — verzekeringspremies: wel bevoorrecht — gemeenschappelijke lasten van medeïgendom: niet bevoorrecht).

### De Verzekering, 1984

nr. 1, januari-maart

L.V.G., noot onder Cas., 6 november 1982, Arbh. Brussel, 14 december 1981 en Arbrb. Brussel, 25 september 1980 (arbeidsongevallen — gerechtskosten — art. 68 Arbeidsongevallenwet — kan enkel worden ingeroepen door het slachtoffer of zijn rechthebbenden en niet door het ziekenfonds); L.V.G., noot onder Arbh. Luik, 6 oktober 1983 (arbeidsovereenkomst — vergoeding wegens weerverlet — vervangingsinkomen — arbeidsongevallenvergoeding: geen samenvoeging met werkloosheidsuitkeringen); L.V.G., noot onder Arbrb. Brussel, 24 september 1982 en Arbh. Brussel, 16 januari 1984 (arbeidsongeval — begrip — plotselinge gebeurtenis); L.V.G., noot onder Arbrb. Kortrijk, afd. Roeselare, 20 februari 1984 (arbeidsongeval — arbeidsweg — omweg — vergelijking met het normale traject); L.V.G., noot onder Arbrb. Leuven, 23 februari 1984 (arbeidsongeval — deskundigenonderzoek — noodzaak tot rechtvaardiging); J.R., De verzwijging en de valse verklaring als oorzaak van nietigverklaring inzake verzekeringen (noot onder Cass., 20 april 1978); J.R., De aansprakelijkheid van de eigenaar van een gestolen voertuig (noot onder Rb. Verviers, 29 november 1982); J.R., noot onder Luik, 2 december 1982 (WAM-verzekering — verzwijgen van ondertekenaar van het contract dat hij hartpatiënt is — afleggen van valse verklaringen — nietigheid van het contract); J.R., Bestanddelen en bewijs van het contract (noot onder Vred. Luik, 10 december 1982); X., noot onder Cass., 19 januari 1978 en Bergen, 25 april 1984 (aansprakelijkheid voor gebrekkige zaken — aanwezigheid van roomijs op vloer van restaurant — val van klant — geen gebrek in de zaak in de zin van art. 1384, eerste lid, B.W.); J.R., noot onder Rb. Luik, 7 december 1982 (verkeersongeval — kortstondig verlies van bewustzijn — vergoedingsplicht van het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds — beperkt tot de materiële schade); J.R., noot onder Bergen, 29 juni 1983 (strafproces — laten verstrijken van beroepstermijn — overmacht — voorwaarden).

### Revue trimestrielle de droit civil, 1984

nr. 3, juli-september

Rubellin-Devichi, J., L'attitude du législateur contemporain en face au mariage de fait; Chapelle, A., Les pactes de famille en matière extra-patrimoniale; Khairallah, G., Le «raisonnable» en droit privé français; développements récents; X., Bibliographie des ouvrages sur le droit civil et ouvrages auxiliaires; Jurisprudence française en matière de droit civil: responsabilité civile (Huet, J.); contrats spéciaux (Remy, Ph.); propriété et droits réels (Giverdon, C.); successions et libéralités (Patarin, J.); Normand, J., en Perrot, R., Jurisprudence française en matière de droit judiciaire privé; Gode, P., Législation française et communautaire en matière de droit privé (1er avril - 30 juin 1984); Najjar, I., Chronique de droit privé libanais (1981-1984).

### Ars Aequi, 1984

nr. 10, oktober

Breken, K., De partij-getuige in het huidige bewijsrecht in burgerlijke zaken; Ippel, F. en Koenraadt, F., De terbeschikkingstelling van de regering: quatre-mains van psychiatrie en strafrecht; Kwakernaak, E., Reactie op: Anti-speculatiebedingen naar huidig recht en NBW. Prijsregulering bij onroerend goed; De Krom, J.B., Bedrijfstuchtrecht bij de N.V. Nederlandse Spoorwegen; Stroins, F.A.M., Rechten aan de Open Universiteit; Kalshoven, F., Guerilla en mensenrechten; Jessurun d'Oliveira, H.V., Gelijkeheidsbeginselen en opvolging van conflicttregels; Alkema, E.A., e.a. Ars aequi katern, kwartaalbijdrage.